

prosvetni delavec

25let

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 27. septembra 1974 – Številka 15

Zakaj?

Dejstva, ki jih navajajo rešeni samomorilci ali umrli v poslovnih pismih kot vzrok svojega dejanja, se nam, ki smo še živi in se nam življenje še ni povsem uprlo, zazdijo malenkostna in nepomembna v primerjavi s tem, da si je nekdo vzel življenje.

Toda kako naj sodijo živi mrtvim?

Kako naj sodijo tisti, ki ljubijo življenje, onim, ki so nad to ljubeznijo obupali?

Skupnega jezika ni.

Znanstveniki, psihologi in psihiatri so v svojih razpravah našli že veliko vzrokov, zakaj je v Sloveniji toliko samomorov.

Človeka, posebej še mladega, ki nosi v sebi kakršnokoli kal depresij in nagnjenja k obupu, ne more rešiti še takšna zavest o lepoti in neizmerni vrednosti življenja in sveta... Ne namerava namreč uničiti sveta, ampak sebe! Samo zavest o lastni vrednosti in potrebnosti – včasih celo o lepoti, razumnosti, privlačnosti – je tisto, kar lahko človeka reši. Človek ne živi zavoljo sveta, ampak zato, da bo postal sestavni del tega sveta: s svojim delom, bistrino, s svojimi umetninami, s svojo ljubeznijo, s skrbjo za revne, bolne, zapuščene. Občutek, da ni nikomur potreben, človeka najteže prenese. Še taki pustolovci ali samotarji vendarle vsaj v podzavesti čutijo, da bodo nekomu zapustili sadove svojih spoznanj.

Dom, šola, družba – vsi lahko drug drugemu pomagamo – a ne tako, da govorimo zgolj o pomembnosti napredka in o lepoti sveta, ampak da se zavedamo tudi pomembnosti vsakega posameznika.

Ta mladi človek na tračnicah pa hoče človeški družbi vzeti sebe! Kakšna izguba za družbo!

JA – MA

Štipendijska politika, povezana s sistemom poklicnega usmerjanja

Zadnje čase veliko govorimo in pišemo o sklepanju samoupravnih sporazumov o oblikovanju in izvajanju štipendijske politike v Sloveniji. V vsaki občini se že dogovarjajo ali pa se bodo morali začeti dogovarjati za izločitev sredstev v višini 0,5 % od bruto osebnih dohodkov v poseben sklad, ki bo namenjen za štipendiranje učencev, dijakov in študentov. V republiki bi se tako v te namene zbralo okoli 130 milijonov dinarjev, kar naj bi po grobih ocenah zadostovalo za izpolnitev materialnih pogojev za šolanje vse slovenske mladine, ki se izobražuje ali se želi izobraževati v srednjih, višjih in visokiholah.

Boj za popolnejšo organiziranost sistema štipendiranja je nedvomno posledica ugotov-

vitve, da dosedanja pomoč mladini pri šolanju ni bila dovolj uspešna. Štipendije organizacij

zdrženega dela, štipendije temeljnih izobraževalnih skupnosti, zavodov za zaposlovanje in sklada izobraževalne skupnosti SR Slovenije za štipendije in posojila so sicer zvečale delež kmečkih in delavskih otrok med dijaki in študenti, vendar ne toliko, kolikor smo pričakovali in bi bilo tudi nujno. Prepad med izobraževanjem otrok iz boljše in slabše situiranih družin je ostal. Revnim učencem v osnovni šoli so bile sicer štipendije ponudene, a se nanje niso dovolj odzivali. Vsi, ki delajo s

to mladino, so gotovo opazili, da se otroci iz materialno šibkih družin upirajo šolanju v štiri-letnih srednjiholah, posebno če gre za gimnazijo. Gimnazije se jim zdijo pretežke ali pa jih moti to, da po maturi nujno terjajo nadaljevanje šolanja na višjih in visokiholah. Želja kmečkega ali delavskega fanta je praviloma postati avtomehaničnik ali elektromehaničnik, dekleta pa si želijo poklica prodajalke; v štiriletni srednji šoli njihovi interesi pogosto niti ne sežejo. Od prvega popisa kadrovske

sestave zaposlenih v Sloveniji v letu 1965 smo našo mladino neprestano spodbujali, naj se več šola in naj dosega pri učenju boljše uspehe. Te spodbude so bile, še posebej namenjene otrokom iz kmečkih in delavskih družin. Sedaj, po skoraj 10 letih takega dela, smo lahko nekoliko razočarani. Dosežki široke vzgojne akcije, v katero so bili vključeni: vse naše osnovno šolstvo, zavodi za zaposlovanje pa tudi naša sredstva obveščanja, niso taki, kot želimo. Vpis v štiriletni srednji

šole se je sicer precej povečal (ponekod že presega 50 % učencev, ki končajo šolsko obveznost), zelo so se dvignile tudi ambicije otrok pred izbiro poklica, vendar so k temu prispevali v prvi vrsti otroci iz boljše situiranih družin. Ob razmeroma majhnem dvigu ravni poklicnih želja kmečkih in delavskih otrok so nastali drastični premiki ambicij v tako imenovanih višjih socialnih slojih.

(Nadaljevanje na str. 2)

Olga Vipotnik

Družbeni dogovor

LETOŠNJE GESLO OB TEDNU OTROKA 1974:

PRIDOBIVAJMO PROSTOR ZA OTROKE

RAZŠIRJAJMO DRUŽBENO ORGANIZIRANO VZGOJO OTROK IN USPOSABLJAJMO DRUŽBENE DELAVCE ZANJO

Za popoln in skladen razvoj sta otroku potrebna ljubezen in razumevanje. Otroku mora zrasti v ozračju naklonjenosti, moralne in materialne varnosti. Otroku koristi naj bodo vodilo tistim, ki so odgovorni za njegovo vzgojo in izobraževanje; najbolj pa so za to odgovorni starši. Otroku moramo priskrbeti igro in razvedrilo, ki imata izreden vzgojni pomen. Družba in javni organi si morajo prizadevati, da bodo otroci te pravice tudi uživali. Uživati pa jih morajo vsi, brez izjeme. Te misli o otrokovih pravicah smo povzeli iz vsebine deklaracije o pravicah otroka, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov dne 20. novembra leta 1959. Deklaracijo so pomagali oblikovati in pisati tudi naši jugoslovanski narodi. UNICEF in Unija za varstvo otrok, ki delujeta pri organizaciji Združenih narodov, pa sta uvedli v svetu tudi mednarodni dan otroka, da bi z njim opozarjali vsako leto na pravice in potrebe otrok ter človeštva.

Pri nas smo ta dan „podaljšali“ kar na teden dni. Razlikuje se po tem, da sodeluje pri delovnih in svečanih manifestacijah ob mednarodnem dnevu in tednu otroka vsa družba. To je priložnost, da pregledamo že ustvarjene dobrine in vrednote, odkrivamo vrzeli, pomanjkljivosti družinske in družbene skrbi za otroke in načrtujemo nove družbene naloge za ustrezen razvoj otroka v naši družbi. Tako pri delovnem kot svečanem praznovanju tedna otroka se družbeno organiziramo, in sicer samoupravno, z voljo vseh delovnih ljudi, staršev in družbe, da bi ob tednu otroka sprejeli družbene dogovore za bolj kakovostno urejanje varstva, vzgoje in izobraževanja otrok.

Akcija ob letošnjem tednu otroka je usmerjena v izpopolnjevanje samoupravnih mehanizmov in odnosov za to družbeno področje, od temeljev navzgor in v obrnjeni smer zato, da bi postala družbena skrb za otroke stvar vsega združenega dela in tudi vsakega posameznika, občana in starša.

Delegatsko načelo, ki je postalo samoupravno vodilo v delovanju političnega sistema in sistema združenega dela, je obveljalo tudi za organiziranje vseh družbenih dejavnikov ob letošnjem tednu otroka. Izkazalo se je kot najbolj učinkovita metoda za mobilizacijo in angažiranje vseh odgovornih za razvoj družbene skrbi za otroke. Tako je koordinacijski odbor za delovno in svečano praznovanje letošnjega tedna otroka sestavljen po delegatskem načelu in ključu. Njegova funkcija je samoupravno usklajevanje in načrtovanje skrbi za otroke v naši republiki. Kar 27 dejavnikov – ki jih zastopajo delegati – sodeluje in načrtuje ta družbeni dogovor. Vsak delegat deluje dvosmerno in je soodgovoren za usklajevanje in združitev samoupravne volje in naporov tistega dejavnika, ki ga je delegiral v koordinacijski odbor. To je nova vrednota samoupravnih odnosov na področju družbenih akcij, ki jo bo treba razvijati tudi drugod.

Tako je nastal za letošnji teden otroka skupen republiški program delovnih in svečanih manifestacij v otrokovo korist. Grajen je glede na potrebe in delo posameznega dejavnika. Je poenoten, usklajen in postavljen na skupni imenovalec – izhodišče, prispevati k razvoju celotne družbene skrbi za otroke, za njegov najboljši, zdrav, socialistični razvoj.

Izvršni odbor republiške konference SZDL je ta program politično dogradil, ga verificiral in vključil tudi v delo svojih organizacij. Tako združeni in poenoteni bomo lažje dosegali več in tudi boljše, vse potrebno za otroke. Lahko bomo pravočasno vplivali na oblikovanje družbenega načrta in uresničevanja družbene skrbi za otroke v okolju, kjer otrok živi in kjer mora potekati bitka za večje prostorske, vzgojne in kadrovske možnosti. To je v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih in občini. S tem bomo tudi v življenju uveljavljali družbeno usmeritev, začrtano v programih Zveze komunistov Jugoslavije in Socialistične zveze delovnih ljudi: zaščititi rast in socialistično oblikovanje naših otrok.

Pomagajte nam na konja! — Velja tudi za šolstvo. (Foto: M. Kambič)

Štipendijska politika, povezana s sistemom poklicnega usmerjanja

(Nadaljevanje s 1. str.)

V koprski regiji želi danes na univerzo 46,6 % otrok staršev s srednješolsko izobrazbo in kar 87,2 % otrok staršev z višjo ali visoko šolo. To pomeni, da so se ambicije prvih v dobrih sedmih letih dvignile za 16 %, otrok iz druge skupine pa kar za 32 %. Popolnoma drugačna je slika pri kmečki in delavski mladini. Na univerzo želi le 4 % kmečkih otrok in 6 % fantov in deklet, katerih starši so priučeni delavci. Ambicije prvih so se v primerjavi z letom 1966 dvignile za 3,4 %, v družinah nekvalificiranih delavcev pa se je zanimanje za šolanje na višjih in visokih šolah celo nekoliko zmanjšalo. In vse to se je zgodilo kljub povečanim možnostim štipendiranja in kljub posebnim skrbim, ki sta je bili pri izbiri poklica deležni kmečka in delavska mladina.

Organiziran sistem štipendiranja očitno ni dovolj za izkoriščanje sposobnosti mladih iz materialno šibkejših družin očitno ni dovolj. S to mladino bi morali delati še več kot doslej. Učence bo treba začeti poklicno usmerjati že pred osmim razredom osnovne šole, verjetno v 5. in 6. razredu, kajti poklicne želje se začno oblikovati prav v tem obdobju. Hkrati bo treba mladino pri poklicnem usmerjanju obravnavati diferen-

cirano. Nekatere bomo pač spodbujali, naj se vpišejo v zahtevne šole in si izberejo zahteven poklic, pretiranim ambicioznem pa bomo tudi morali povedati, da v nekatere šole in na nekatera delovna mesta ne spadajo. Usmerjanju mladine bi tudi zelo koristila močnejša povezanost poklicnega usmerjanja s štipenditorji. Praviloma so namreč doslej delili štipendije ljudje, ki z mladino in starši v osnovni šoli ali gimnaziji niso imeli nobenih stikov. Kadrovska politika je bila razcepljena na dve popolnoma ločeni dejavnosti. Poklicni usmerjevalci so usmerjali mladino tako rekoč na upanje. Revnim učencem so lahko štipendije sicer obljubljali, niso pa jih mogli zagotoviti. Tudi nova organizacija štipendiranja prek združevanja sredstev na ravni občin tega problema ne bo rešila. Zato bi bilo smotno, če bi vsaj tehnične posle skupnih komisij podpisnikov samoupravnih sporazumov o štipendiranju prevzele strokovne službe, ki se s poklicnim usmerjanjem poklicno ukvarjajo. To so komunalni zavodi za zaposlovanje delavcev, ki bi se jim s tesno naslonitvijo na šolske kolektive in šolske svetovne delavce morda le posrečilo premestiti dosedanja odtujenost štipendiranja in poklicnega usmerjanja.

DRAGO KOLENC

Človeštvo je dolžno dati otroku najboljše, kar premore

Naša družba in izobraževanje

Splošna načela so zapisana v resolucijah: načrt izobraževalne skupnosti mora biti konkreten, akcijski. Vedeti moramo, kaj bomo naredili na področju:

- usmerjenega izobraževanja;
- v rekonstrukciji srednjega šolstva in srednješolskih domov;
- ali se bomo lotili razširjene šolske dejavnosti;
- kaj je s celodnevni poukom;
- ali so štipendije dovolj velika spodbuda za izboljšanje kadrovskih razmer v šolstvu.

Vse to in še veliko drugega je treba uresničiti. Izvršni odbor in skupščina republiške izobraževalne skupnosti sta imela minuli teden svoji seji. Na obeh forumih so obravnavali iste tehtna vprašanja:

- problematiko o izvajanju programa in financiranju izobraževalne skupnosti SRS v letu 1974;
- šnutek programa vzgojnih in izobraževalnih dejavnosti v SRS za leto 1975;
- vloge in predloge.

Ob smotno in natančno izdelanem programu izobraževalnih dejavnosti v SR Sloveniji za leto 1975 so se člani izvršnega odbora in delegati na seji skupščine najprej zaustavili ob temelju: kje in kako naj izobraževalna skupnost SR Slovenije dobi potreben denar? Ugotavljali so, da bo celo tedaj, če bodo samoupravni sporazumi dosledno uresničeni, po sedanjem sistemu financiranja izobraževalni skupnosti še vedno primanjkovalo šest milijard starih dinarjev. Udeleženci seje so s predlogi poskušali poiskati pravo rešitev. Nazadnje se je izkristaliziral sklep, da sistem napajanja ali dotoka sredstev za dejavnosti izobraževalne skupnosti SR Slovenije ni dobro zasnovan.

Prej so se izobraževalne skupnosti, interesne in posebne, ter izobraževalna skupnost SRS financirale iz odstotka osebnih dohodkov ter prometnega davka. Po novih samoupravnih sporazumih se izobraževalna skupnost SR Slovenije financira iz dohodka delovnih organizacij. Napak bi bilo vso krivdo valiti na delovne organizacije, češ da

ne odvajajo pravočasno in v dogovorjeni količini svojega deleža (čeprav se dogaja tudi to). Res je, da materialni in življenjski stroški tako hitro naraščajo, da se delovnim organizacijam dohodek v resnici manjša v primeri z lanskim — gre namreč za čisti dohodek. Kako naj potem izobraževalna skupnost dobi dovolj denarja za svoje delovanje? Res je tudi, da vse občine še niso podpisale samoupravnih sporazumov (podpisalo jih je 43); le 32 slovenskih občin je razpisalo štipendije za dijake in študente (bili smo prepričani, da bo iz čista vzajemnosti denar takoj na voljo); le 25 občin je odprlo žiro račune, kamor se steka denar za štipendije.

Ob takih nesistemskih, lahko bi rekli le dobrovoljnih (da ne rečemo dobrodelnih) reševanjih vprašanja našega šolstva ni čudno, če govore na večini se člani izvršnega odbora in delegati skupščine največ o finančnem vprašanju. Nekateri jih zavoljo tega obsojajo, češ da ne vidijo, kako nujna je vsebinska rast našega šolskega sistema, da so malenkostni in črnogledi, namesto da bi šli z velikimi koraki

naprej. Toda ni pametno, če greš z velikimi koraki v močvirni svet. Pametneje je, če si prej zgradiš trdno cesto. Najbrž je bolje malce postati — se pravi z vsemi močmi zgraditi trdne materialne temelje našemu šolstvu.

Ne gre več le za osebne dohodke. Na tem področju smo z doslednim izvajanjem samoupravnih sporazumov le bolj ali manj ujeli korak, če že ne z gospodarskimi pa vsaj z drugimi družbenimi dejavnostmi. Toda ob tem (ali mogoče ravno zavoljo tega) nam vsepovsod zmanjkuje za materialne dodatke šolstva ter za to, kar dijaki in študentje nujno potrebujejo. Grobo povedano: potrebovali bi potres, ki bi čez noč porušil vse dotrajane in neprimerne dijaške domove. Potem bi ves slovenski delovni živel delal eno ali dve soboti za dijaške domove. Nujno bi bilo.

Nekako mimogrede so izobraževalna skupnost SR Slovenije (in z njo vse, kar ta financira) pritaknili k tistim, ki so menda prekoračili družbeni limit. Splošna družbena poraba je namreč na nekaterih področjih prekoračila predpisan družbeni limit. Izvršni svet pa nima podrobnih razčlenitev, kam je šel denar. Res je, da so vse tiste dejavnosti, ki se financirajo po starem iz deleža osebnih dohodkov, na boljšem kot izobraževalna skupnost SR Slovenije, ki se trenutno financira iz dohodka delovnih organizacij. Ali bodo na temelju tega jasnega sklepa (ki je bil postavljen tako na izvršnem odboru kot tudi na seji skupščine republiške izobraževalne skupnosti) izvedeni kakšni sistemski ukrepi?

Zdaj je izobraževalna skupnost SR Slovenije v zelo nenavadnem položaju: kot da je to

le skupina občanov, ki v svojem poštenem prepričanju, da slovenski narod potrebuje tudi urejeno šolstvo, zastavlja vse moči, da to šolstvo obdrži. Pri ljubljanski banki (računajmo, da naj bi bila tudi ta banka del samoupravne socialistične družbe — če že ni njen del, pa ima v svojih blaginjah vsaj deleže denarja občanov) najema kredite po dnevni obrestni meri 11 %. Upoštevajmo, da si je izobraževalna skupnost za pokrivanje nujnih dvanajstih, ki jih mora nakazovati vzgojnoizobraževalnim zavodom, izposodila v ljubljanski banki dve stari milijardi. Računajmo, koliko znesajo samo obresti — npr. za pol leta, do marca 1975, ko bodo podjetja naredila obračune in bodo jasni njihovi dohodki ter bomo vedeli, koliko naj dobi izobraževalna skupnost SR Slovenije.

Eno je gotovo. Brez natančnega in trdnega načrta ne more niti en šolski razred doseči zadostnih uspehov; vsem je tudi jasno, da mora biti razred pozimi zakurjen, in vsak dan očičen. Naše šolstvo pa naj živi od deleža morebitnih dohodkov gospodarstva!

Delegati izobraževalne skupnosti SR Slovenije so na zadnji seji tudi izvolili novega predsednika skupščine Franca Branišlja; je politično, kulturno in gospodarsko široko razgledana in trdna osebnost. V pozdravnem govoru je med drugim dejal: „Pred družbo odgovarjamo, da bomo cilje, ki jih sami postavljamo, tudi dosegli.“ Eden izmed prvih ciljev je gotovo sistemski rešitev vprašanja financiranja vzgojnoizobraževalnih dejavnosti v SR Sloveniji. Program teh dejavnosti je sestavljen in sprejet.

NEŽA MAURER

Oblikovalci življenja, ne samo sopotniki

Od 2. do 4. oktobra bo v Moravcih pri Murski Soboti IX. kongres slovenske mladine. Mladi iz delovnih organizacij, šol, krajevnih skupnosti, mladi iz specializiranih organizacij, JLA in študentje visokošolskih zavodov bodo tu potrdili novo organizacijo — ZVEZO SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE. Pomembno za kongres je: združitev s študentsko mladino, novo ime organizacije, aktivni ZMS se bodo preimenovali v osnovne organizacije ZSMS, itd., bistvena pa je potrditev dosledne razredne usmerjenosti mladinske družbenopolitične organizacije s temeljnim smotom — vzgajati mlado generacijo v duhu samoupravnega socializma.

Jasno zastavljena idejnopolična načela na področju vzgoje in izobraževanja z marksizmom kot svojim izhodiščem zahtevajo od vseh nas izgradnjo resnično samoupravno angažirane šole in dosledno odstranjevanje vsega, kar zavira razvoj celostne in vsestranske socialistično usmerjene in samoupravno angažirane mlade osebnosti.

Potreba po temeljiti reformi našega vzgojnoizobraževalnega sistema je več kot očitna, pa se vendarle nikamor ne premakne. Premalo si prizadevamo, da bi načela permanentnosti, demokratičnosti in celostnosti vzgojnoizobraževalnega procesa uveljavili v praksi. Premalo pozornosti posvečamo novim dosežkom na psiholoških, pedagoških in drugih področjih, kljub temu, da mladi vedno poučujemo, da hočemo biti oblikovalci življenja, ne pa samo njegovi sopotniki.

Opozarjamo na pomen enotne šolske samouprave, subjektivne vloge učenca in učitelja v vzgojnoizobraževalnem procesu, vendar praksa še vse pre pogosto kaže drugačno sliko. Zaradi nedosledne razmejevale vsebine dela med samoupravnimi organi na šoli (razredna skupnost, šolska skupnost, svet šole) in osnovno organizacijo ZSMS kot politično obliko organiziranja učencev, postaja delo neučinkovito. Potrebno je razmejiti dolžnosti in nenehno skrbeti za izobraževanje ter usposabljanje učencev. Poživiti moramo delo mladinskih ur,

marksističnih krožkov, klubov OZN, aktivov mladih komunistov, organizirati razne tribune, okrogle mize, posvete, šole za življenje.

Ena naših poglavitnih zahtev na področju osnovnega šolstva je razširitev mreže celodnevnega bivanja. Hkrati se zavedamo, da moramo posvetiti večjo pozornost tudi osnovnim organizacijam ZSMS in Pionirski organizaciji, ker mora prav osnovna šola vzgajati generacije mladih družbenopolitičnih delavcev.

Kako izboljšati kakovost učiteljevega dela na vseh šolah, je vprašanje, ki zanima tudi mladino. Hočemo takšne pedagoške delavce, ki bodo znali v nas zbujati najsvetlejša izročila revolucije in ki bodo pripravljeni razvijati samoupravno življenje osnovne in srednje šole, dijaškega doma, višjih in visokih šol ter bodo samoupravljanje in samoupravno dejavnost učencev in študentov sprejemali kot pomembno pedagoško vrednoto — seveda ob naši skupni zagotovitvi ustreznega družbenega in materialnega vrednotenja pedagoškega dela.

Na vseh problemskih konferencah, ki obravnavajo življenje in delo v naših vzgojnoizobraževalnih ustanovah, posvetimo največ pozornosti materialnemu vprašanju, ki je posreden vzrok neuspehov. Predvsem v reševanje dveh problemov je usmerjena naša dejavnost: štipendiranje učencev in študentov in sanacija dijaških ter študentskih domov. Družbeni do-

govor o štipendiranju, po katerem mora biti štipendijska politika zasnovana na dolgoročnih kadrovske potrebah, je ZSMS povsem podprla. Opozorila je na rok pri uresničevanju tega dogovora. Naša bojazen je bila upravičena. Priznajmo, da nam trenutna situacija, ko nekateri učenci še ne vedo, kako in iz kakšnih virov se bodo šolali v tem šolskem letu, ni v ponos. ZSMS že dolgo opozarja na potrebo po sanaciji in izgradnji dijaških ter študentskih domov, vendar imamo le malo uspeha. Premalo se zavedamo, kako neodgovorni smo do tistih mladih, ki jim neurejene razmere zmanjšujejo uspešno delo ali celo onemogočajo pridobitev višje izobrazbe. Naša nadaljnja prizadevanja bodo usmerjena v izdelavo družbenih dogovorov z odgovornimi dejavniki, s čimer si bomo zagotovili sistemsko rešitev tega vprašanja.

Pred nami je še ena zelo pomembna naloga — reševanje težavnega položaja učencev, ki so vključeni v učnovzgojni proces v poklicnih šolah.

Formalna izenačitev s položajem učencev v drugih srednjih šolah še ne zadostuje. ZSMS pa meni, da moramo uresničiti

koncept usmerjenega izobraževanja, ki bo kvalitetno spremenil položaj poklicnega šolstva in ga tudi v resnici izenačil — v organizaciji srednješolskih usmerjenih centrov — z drugimi vejami srednjega šolstva. V sedanjih razmerah pa bomo z našo politično akcijo skušali doseči prepoved zakona o učnih razmerjih, ker v naši družbi ne bi smeli zakonsko ločevati enega dela mladine, ki se šola, od učencev in študentov.

ZSMS posveča pomembno mesto in vlogo mentorstvu v tejni, da postane to splošna družbena vrednota. V naših vrstah je treba spremeniti tiste odnose, ko je zgoj mentor nosilec vse mladinske dejavnosti in edini odgovoren za njeno kakovost in razvejanost. Mentorsko dejavnost je treba še naprej razvijati in primerno moralno ter materialno nagraditi.

Telesnokulturna dejavnost je pomembna za slehernega mladega človeka. ZSMS bo pospeševala dejavnost šolskih športnih društev in si prizadevala, da bi postala ta dejavnost množična — temelj za dosežke našega kakovostnega in vrhunškega športa.

KSENIJA PREŽELJ

Za naše zamejske učitelje

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo je tudi letos pripravil seminar za 40 učiteljev in profesorjev, ki poučujejo na šolah s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem. Namen seminarja, ki je bil v Velenju od 16. do 25. septembra, je bil seznaniti udeležence z geografskimi, zgodovinskimi, kulturnimi in gospodarskimi značilnostmi Savinjske doline in Koroške, hkrati pa jih seznaniti s spremembami in novostmi v slovenskem šolstvu.

Na seminarju so se zvrstila predavanja pedagoških svetovalcev zavoda za šolstvo SRS, predavateljev s filozofske fakultete ter predstavnikov pedagoškega inštituta in inštituta za narodnostna vprašanja.

Seminar so obogatile strokovno vodene ekskurzije, ogledi muzejev in tovarn ter obiski šolskih centrov.

Komunikativna in oblikovalna uspešnost jezika

Komunikacija z jezikom, pa najsi gre za vsakdanje sporazumevanje ali umetniški jezik, zahteva več vsestranske oblikovanosti, kot navadno mislimo.

Govor je prvotni pojav, prvotna oblika jezika, pisava je drugotna. Guberina zatrjuje, da je edino govor zveza čiste ideje (ki je nikoli ne izražamo) in emocije. Pisani jezik tega nima, nasprotno, z napačnim branjem besedila lahko popolnoma popačimo smisel.

Po taki teoriji le posameznik, ki nekaj pove (tudi zvočno realizira neko besedilo), natančno izraža misli in čustva, je „razumljiv“. Tako absolutno tega seveda ne smemo jemati. Če kdo govori, ni nujno, da mislijo in čutijo poslušalci isto kot on. Vedno gre za interakcijo dveh subjektov. Kdo je natančnejši in kdo ima nazadnje prav, se ne da ugotoviti.

Zakaj nastane pri govoru toliko nesporazumov (včasih jih je še več kot pri pisanju)? Posameznik mora, če gre za dialoge, večkrat ponoviti izrečeno, spreminiti izbor besed, stavo, varirati melodijo in dinamiko, pantomimo. To se pravi, da nikakor ni popoln. Čisti nesporazumi so znak slabega govora ali pa poslušalčeve neodzivnosti. Obakrat je treba popraviti govor tako, da bo poslušalcu razumljiv smisel. Popravki so lahko fonetične, jezikovno oblikovne ali semantične narave. Večji in manjši nesporazumi se seveda lahko vlečejo v nedogled, odvisno od duhovne obli-

kovanosti udeležencev jezikovne komunikacije.

Pri pisani besedi ima bralec veliko več možnosti, da v miru in večkrat prebere besedilo. Pri prvem branju lahko ostane nesporazum, toda če si vzame čas, prodira v elemente in celoto pismenega sporočila. Pomaga si s svojimi miselnimi emocionalnimi zmognosti, katerih temelj so znanje in izkušnje, na voljo pa ima še vire informacij — od ušnih do množice knjig. Ker gre pri tem za intenzivnejše miselne operacije in čustvena gibanja, ima tak stik z besedilom posebno vrednost. Za to pa mora biti človek vzgojen. Kdo drug kot šola pa naj v prvi vrsti vzgaja takšne sposobnosti in navade?

Kaj malo uspeha rodi pretirano hlastanje za količino prebranih besedil, če hkrati ne pazimo na kakovost branja. Le formalno preverjanje, koliko knjig je kdo prebral, ne prispeva veliko k jezikovni in literarni vzgoji. Tudi kratko in površno ustno obnavljanje vsebine ni kaj prida koristno.

Seveda ni mogoče imeti podrobnega pregleda nad veliko količino, ki jo kdo prebere obvezno ali prostovoljno. V takih razmerah se pač moramo zadovoljiti z odlomki, ki jih še posebej obdelamo. Vsako besilo, ki ga obaravnavamo v šoli, bi moralo biti obdelano z vseh vidikov kar najbolj natančno. Opozorim naj tudi na to, da se ne smemo omejevati samo na literarna besedila in govor v

zvezi z njimi. Pri materinščini jemljejo mnogi učitelji jezikovno vzgojo kot učni princip le za uradno zahtevo, ki jo lahko na vsakem koraku obidejo. Ne pomislijo na to, da je za pravilno razumevanje in doživljanje sleherne stvari nadvse važen ustrezen jezik (izbor besed, stavčna zveza, poudarki, melodija). Pri pisanju odpadejo akustične vrvine, zato pa je več vizualnih. V težjih primerih si poleg običajnih ločil pomagamo s podčrtavanji, razprtim tiskom, večjo pisavo, včasih z barvami, in še s čim (tudi glede tega je veliko možnosti).

TUJ JEZIK IMA POSEBNO IN DOPOLNILNO VLOGO

Pri tujem jeziku težimo za tem, da čimprej avtomatiziramo osnovne strukture. V ta namen uporabljamo tudi dril. Vendar le-ta ne sme biti brezdušno (ali celo nasilno) ponavljanje, ampak v celotnem posredovanju privlačno prenašanje, ki ga učenci radi sprejmejo. To pa pomeni zvočno (ritmično, melodično, dinamično) barvitost. Posnetek govora ali neposreden učiteljev govor morata biti jasna in vsestransko dobro artikulirana (v drugem primeru tudi glede mimike in gestikulacije). Tak jezik mora biti tudi kar se da pogosto podkrepljen in zlit z vizualnimi predstavami. To so v naših šolah na začetku večinoma slike, diapozitivi, redko filmi, včasih predmeti iz

okolice, morda tu in tam stiki z ljudmi in živimi pojavi, kasneje pa nazornost lastnih izkušenj, ki jih višješolec prenaša v govor ali besedilo. Toda besedni zaklad je po svojem osnovnem, kontekstualnem, strokovnem in metaforičnem pomenu v vsakem jeziku tako obilen, da so za jasne predstave vedno potrebna razna ponazorila. Zato so nadvse dobrodošli slovarji z dodatnim slikovnim gradivom, a mnoge stvari ostanejo kljub temu nerazumljive, bolj ali manj meglene ali docela nezane. V današnjem, tako razvejanem jeziku, je to nujno. Ob čistem besedilu se kasneje učenc ne navadi vnašati vanj svoje izkušnje; tako prevzame beseda sama predstavno in doživljajsko vlogo. Seveda ne beseda kot mrtev seštevek glasov ali črk, ampak povezana s pojavom. Zato je treba kar najdlje in vsestransko segati po ponazorilih.

Za pojme o miselnosti, čustvovanju in medsebojnih odnosih ljudi dajejo nazorno osnovo ožja in širša skupnost, v kateri otrok ali mladostnik živi, poznavanje zgodovinskega razvoja družbe in važnejših dogodkov v svetu. Le iz močnih elementov (včasih tudi izkrivljeno tolmačenih, zlorabljenih) lahko kdo ustvari učinkovit jezik.

V vsaki človeški družbi je jezik pomembno sredstvo za ustvarjanje odnosov med ljudmi. V zgodovini so ga včasih uporabljali za zaslužjevanje, za razne indoktrinacije, za demagogijo vseh vrst. Jezik pa je

hkrati lahko sredstvo prebujanja, osvobajanja in kultiviranja človeka. Uspešen pa je zgolj sugestiven jezik.

Ali je to vedno le pravilen, natančen, lep knjižni jezik?

Opazimo lahko, da imajo mnogokrat narečni, pogovorni in še posebej slangovski izrazi veliko večjo privlačno moč. Zakaj? Ker si afektivni: tesno povezani s stvarmi, s prvinskimi čustvi in hotenji ljudi, napaja jih neposredno, živo življenje in razgibanemu posamezniku dajejo tudi ustvarjalne možnosti, take, kot jih pozna umetnik v svojem jeziku. Pravo moč moramo najti tudi v knjižnem jeziku z raznimi temami in hotenji.

IZGUBLJAJOČI SE OBUČUTEK ZA JEZIK

Iz umetnikove in žive ljudske prvinskosti preide jezik pri mnogih ljudeh v nedoživeto rabo, v mehanični prevzem, ki ima kaj malo miselnega in emocionalnega učinka navznoter in navzven. Zato je treba nenehno težiti k pestremu, doživljajskemu jeziku, ki kar najbolj natančno in slikovito ustreza pojavu.

Ustvarjalnost se lahko kaže tudi v izboru, kadar je treba domiselno, enkratno izbrati in predlagati izdelane vzorce. Tako kot so na videz enaki ali podobni pojavi ob dinamičnem opazovanju vendarle vedno drugačni, je lahko tudi enak simbol vedno drugačen. Občutek za razgibano kompleksnost pomeni intenzivno doživljanje sveta in jezika, ki sta seveda v medsebojnem odnosu; to pa je odzivanje našega duha na svet.

Brez takega občutka za jezik se govoreči in poslušajoči spreminita v reducirani bitji, v njihju ni prave ogetosti za stvar, o kateri govorita. Jezik gre lahko popolnoma mimo ljudi in jih

pusti prazne, torej splošni preneha biti jezik — duhovni fenomen, ampak se spremeni v neke vrste mrtve zvočne ali vizualne signale, ki tu in tam prodrejo do zavesti (kot velemestne reklame), zvečine pa se izgube.

Zanimiva (včasih čudna) so pota nastajanja, sprejemanja in odmiranja besed, spreminjanja njihovih oblik in pomena. Idiomatika je vitalna, dokler človek s poslušanjem sprejema ter začuti, kdaj preide neki izraz v obrabljen kliše.

Večno spreminjajoči se jezik priča o večni razgibanosti človeškega duha. Vendar lahko pomeni posebna destrukcija slednjega tudi propadanje nekega jezika, predvsem zaradi divjega sprejemanja tujerodnih prvin (pri današnjih stikih med ljudmi in siceršnji povezanosti sveta so možnosti prav velike), a tudi zaradi skrajne redukcije izraznih zmognosti ter popolne mehanizacije.

V šoli bi morali skrbeti za to, da bi tudi knjižni jezik (med njim in pogovornim jezikom so dandanes že stiki, ki vplivajo v obe smeri) postal otrokova last, njegova radost, želja in sposobnost za bogato sprejemanje in polno izražanje, značilnost občutljive, individualne osebnosti.

MIRKO KRIZMAN

Iz Pionirskega doma

Pouk nemškega jezika na osnovni šoli kot pošolska dejavnost

Pionirski dom je edina ustanova v Ljubljani, ki organizira in kontinuirano vodi tečaje angleškega in nemškega jezika za otroke od 6. do 16. let starosti. Na temelju dvajsetletnih izkušenj si je jezikovni oddelek te ustanove izoblikoval metodologijo vzgojnoizobraževalnega dela in izdelal svoje programe. Pri delu dosega lepe rezultate. Jezikovne tečaje obiskuje vsako leto povprečno 850 otrok (nemški jezik 450, angleški jezik pa 400).

Pionirski dom je v občini Bežigrad, zato prevladujejo med učenci otroci iz te občine in občine Center, ki sta najbližji; malo starejši prihajajo lahko na tečaje sami, brez spremstva. Otroke iz drugih občin (Šiška, Prule, Vič itd.) morajo predvsem prva leta voditi svojci, kar zahteva veliko časa in napora. Zaradi tega se starši iz bolj oddaljenih občin težje odločajo za vpis svojih otrok v te tečaje in se čutijo prikrajšane.

Starši otrok osnovnih šol Rihard Jakopič in Prule so leta 1970 predlagali vodstvu teh šol, naj bi jezikovni oddelek Pionirskega doma pod svojim mentorstvom organiziral nemške in angleške tečaje na obeh šolah. Ker se je prijavielo zelo veliko otrok, je ta oddelek v šolskem letu 1970/71 na željo staršev pričel z angleškimi in nemškimi tečaji za učence prvih razredov osnovne šole, kljub bojazni, da bi angleški tečaj utegnil v petem razredu povzročiti prevelike razlike v znanju. Kmalu se je izkazalo, da je bila ta bojazen upravičena. Za angleški tečaj se je namreč prijavilo precej otrok iz posameznih razredov, vendar premalo, da bi bili ti tečaj enotna začetna priprava za nadaljnje učenje angleškega jezika pri rednem pouku in da bi pripomogli k homogenemu znanju učencev petih razredov. Odločili smo se, da angleške tečaje ukinemo in nadaljujemo samo z nemškimi. Ker na malokateri osnovni šoli v Ljubljani poučujejo nemški jezik, je s tem dana otrokom možnost, da se učijo dveh jezikov. Izkazalo se je, da je učenje

nemškega jezika do neke mere tudi začetna priprava za učenje angleškega jezika. „Občutek za jezik“, ki si ga otrok pridobi pri učenju prvega tujega jezika, se namreč zelo hitro prenese tudi na učenje drugega tujega jezika.

PRVI KORAKI

Začetni tečaji se prično šele v II. polletju prvega razreda. Do takrat lahko starši s pomočjo razredničarke ali šolskega psihologa ugotovijo, če je njihov otrok toliko sposoben, da se lahko poleg rednega šolskega dela uči še tujega jezika. Otrok, ki ima težave v redni šoli, je ponavadi tudi pri tujem jeziku manj uspešen. Slabši učenec izgubi zaupanje v svoje sposobnosti, to pa prenese tudi na učenje tujega jezika. Če je pri rednem šolskem delu počasn, še slabo pomni in se težje zbere, bo ravno tak tudi pri tujem jeziku. To povzroči, da otrok težko sledi, postane negotov in izgublja veselje do dela.

Na obeh šolah poučujemo tuji jezik po avdiovizualni globalnostrukturnalni metodi, pri kateri uporabljamo magnetofon in diafilme. S pomočjo projiciranih slik situacij in zvoka besed, ritma in intonacije se otrok polagoma uči jezik razumevati. Uči se pravilne izgovarjave, kmalu pa je tudi že sposoben spontano uporabljati posamezne stavke iz dialogov v novi, vendar podobni situaciji. Tudi slovnične oblike podzavestno asimilira iz slik situacij in jih potem s pomočjo raznih drilov toliko osvoji, da slovnično pravilno reagira — seveda po svojih

sposobnostih glede na starostno stopnjo.

Ko otroci v tej tako imenovani optično akustični dobi prebrodijo začetne težave tujega jezika, tj. ko so sposobni tekoče ponavljati za magnetofonskim trakom, dramtizirati dialog, odgovarjati na preprosta vprašanja v zvezi z dialogom in ko osvojijo najosnovnejše slovnične strukture in stavčne vzorce, dobijo slikanico „Bilderbuch“. Ta vsebuje ilustracije dialogov, ki so istovetne s filmom ter rabi predvsem za poprežitev procesa učenja dialoga.

Ko je dialog že precej utrjen, ga otroci pri pouku ponavljajo s pomočjo slikanice, dokler si ga dodobra ne zapomnijo. S slikanico lahko otroci ponavljajo dialoge tudi doma.

Ob ilustracijah vodi učitelj preprosto konverzacijo v obliki vprašanj in odgovorov. K pisanju preidemo takrat, ko učenci delno osvojijo fonetsko osnovo jezika in elementarne slovnične strukture. V našem primeru je to nekako po desetih mesecih učenja. Takrat dobijo otroci delovne zvezke; v teh so kratki stavki, ki so jim že znani glede na slovnično strukturo in besednjak. Vsak stavek najprej ustno obdelajo s pomočjo besednih kartic, nato pa stavke berejo in ilustrirajo. Ta delovni zvezek je predviden za eno polletje. Nato sledi „Textbuch“, ki vsebuje dialoge z vprašanji in odgovori, in naslednji delovni zvezek, ki Textbuch dopolnjuje s slovničnimi vajami, obnovami in transpozicijami, mi dialogov ter rimami in pesmimi. Textbuch in Bilderbuch sta sestavna dela učbenika Montani-Kocian: Eins, zwei, drei, ich komme ..., ki ga je izdal Fonetski institut v Zagrebu za otroke od 8 do 10 let, delovne zvezke pa smo sestavili v Pionirskem domu. Ko otroci dobijo učbenik, prvih šest dialogov ustno že obvladajo, vendar zač-

no brati prvi dialog. Če se začne otrok učiti brati takrat, ko ima že utrjene osnovne strukture, se izogne mučnemu črkovanju in nima občutka, da je branje tujega jezika pretežko. Hitro osvoji najosnovnejša ortografska pravila, po nekaj urah pa že zna prebrati besedilo, ki vsebuje znan besednjak in znane strukture.

MOST

MED UČILNICAMA

V prvih letih učenja tujega jezika (starost 7 in 8 let) otrokova koncentracija pri pouku zelo niha. Otrok je zaradi rednega šolskega pouka in podaljšanega bivanja v šoli popoldan že precej utrujen. Veliko otrok pride k pouku tujega jezika takoj po urah podaljšanega bivanja v šoli — kar pomeni, da torbico samo prenese iz ene učilnice v drugo. Te otroke je torej treba na poseben način stimulirati in aktivirati, saj je to pošolska dejavnost, ki je v začetku nekateri ne jemljejo dovolj resno. To doseže učitelj s svojo angažiranostjo in s hitrim menjavanjem aktivnosti. Te aktivnosti so: tekmovalna, ugi-balnice, igre, rime in pesmi.

Otroci tekmujejo v pravilni izgovarjavi besed in stavkov, v postavljanju vprašanj ali odgovorov, v odgovarjanju na vprašanja, ki jih postavlja učitelj, dramtizaciji itd.

Pri ugi-balnicah skušajo uganiti ime predmeta v učilnici, ime živali ali cvetlice, narisane na kartici, barve ipd. Namen teh dejavnosti je sprostitve in stimulacija otroka ter utrjevanje posameznih struktur.

Rime in pesmi razvijajo pri učenju občutek za ritem in intonacijo, obenem pa so tudi to dejavnosti, ob katerih se otrok psihično sprosti.

Takšen pouk daje otroku prve trdne jezikovne temelje, na katerih kasneje uspešno gradimo sistematično učenje tujega jezika na zahtevnejši stopnji.

EVA FINŽGAR

Veliko aktualnega in praktičnega

(Ob izidu 2. številke revije Vzgoja in izobraževanje)

Uredniški odbor revije Vzgoja in izobraževanje nas je spet presenetil z vsebinsko bogato in pestro številko.

Uvodnik prinaša nadaljevanje in konec razprave Romana Albrehta o aktualni in zanimivi problematiki Pota in stranpota za enakopraven položaj delavca v združenem delu.

Učitelji fizike bodo veseli dragocenega prispevka dr. Dragiše Ivankoviča: Nekatera idejno teoretična vprašanja z vidika marksistične idejnosti pouka fizike, učitelje biologije pa bo zanimal sestavek Ljubomira Bergeroviča, ki razčlenjuje idejne aspekte pri pouku biologije.

O spolni vzgoji mladine piše Marjan Košiček. Avtor analizira probleme, ki nastajajo pri spolni vzgoji naše mlade generacije, in nakazuje poglede na spolno vzgojo pri oblikovanju mlade osebnosti.

Omeniti moramo tudi prispevek Jožeta Valentinčiča pod naslovom Metodične dileme pri družbenopolitičnem izobraževanju pedagoških delavcev. Dušan Kidrič nas seznaja z izobraževalnimi skupnostmi po novi ustavi.

Učitelji matematike bodo z zanimanjem prebrali sestavek Ane Tomičeve pod naslovom Didaktične zahteve matematičnega pouka v nižjih razredih osnovne šole.

Preprečevanje nezgod pri šolski telesni vzgoji in športu je prispevek Draga Ulaga. Avtor govori o perečih problemih nezgod pri smučanju, pri urah šolske telesne vzgoje in o nalogah, ki bi jih bilo treba rešiti, če bi hoteli preprečiti nezgode pri šolski telesni vzgoji in športu.

Nekatere značilne poteze v delovanju Zveze prijateljev mladine Slovenije obravnava Maca Jogan.

O tem, kaj menijo učenci o družbeno-moralni vzgoji, piše Dušica Kunaver. Skupina avtorjev je skrbno in vzorno pripravila dve zgodovinski uri: II. zasedanje AVNOJ in Kočevski zbor, Lojze Rakovec pa razpravlja o pedagoški dokumentaciji v srednješolskem domu.

Zanimiva in skrbno pripravljena so tudi Stališča do položaja vloge in izobraževanja učiteljev, ki jih je pripravila Stalna konferenca zavodov za proučevanje in napredek vzgoje in izobraževanja Jugoslavije.

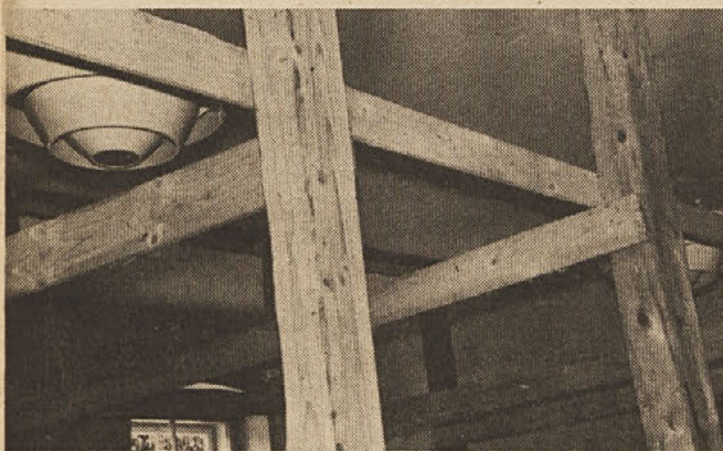
V rubriki Naš intervju je objavljen pogovor z Miroslavom Vutjem, ravnateljem osnovne šole Grm v Novem mestu, kjer se zelo uspešno uveljavlja hospitacijska dejavnost.

V rubriki Izobraževanje v svetu preberimo prispevek Geoffrey Matthews, vodje Nuffieldovega projekta pouka matematike v Veliki Britaniji in povzetek članka Briana Jacksona Nova matematika tudi v angleških šolah.

Tudi tokrat prinaša revija bogate informacije, seznam potrjenih učbenikov in učil in novosti iz knjižnice zavoda.

DRAGO NOVAK

čim bolje se bomo poznali

Le močni podporniki bodo kos obremenitvam. Dokler ne bo zgrajena nova šola na Vinskem vrhu, bodo morali vzdržati. (Foto: T. Urbas)

Medvode:

Gradnja z zamudo

Nova telovadnica pri osnovni šoli Franc Bukovec v Preski bi morala biti po načrtih graditve osnovnih šol in vzgojnovarstvenih ustanov, ki jih gradijo z denarjem, zbranim s samoprispevkom občanov, narejena do konca letošnjega novembra. Delavci gradbenega podjetja „Gradles“ iz Medvode sicer hitijo, vendar se je delo zaustavilo zaradi napeljave centralnega ogrevanja.

Vse kaže, da bo 28 x 16 metrov velika telovadnica z galerijo za gledalce, ki jo bo mogoče uporabiti v razne namene, garderobami in sanitarijami, dokončno nared letošnjega decembra. Cena: približno 3,5 milijona dinarjev.

Na rob:

Dvakrat prizadeti

Vsako šolsko leto je tako: ko se učilnice napolnijo, začne tudi pristojni na odgovornih mestih razpravljati o tem, kako je poskrbljeno za otroke — šolarja. Tisti v mestu trdijo, da je premalo poskrbljeno za mestnega učenca, jaz pa trdim, da je za kmečkega še veliko manj in da na otroke, motene v telesnem in duševnem razvoju, ki bi potrebovali še veliko več pomoči kot drugi učenci, preprosto pozabljamo.

Šole in vzgojnovarstvene zavode gradimo po načrtih. Telovadnice ob šolah so nujnost, plavalni bazeni pa prava redkost. Počasi in vztrajno uresničujemo zamisli o sodobni šoli — za normalno razvite otroke. Na otroke, motene v telesnem in duševnem razvoju, pa vse prevečkrat pozabljamo!

Po nekaterih podatkih, upajmo da so pravilni, če ne pa vsaj približni, potrebuje v mariborskih osnovnih šolah vsak drugi učenec pomoč strokovnjaka, okoli 2,5 odstotka otrok je zaostalih v duševnem razvoju, petina otrok motenih v razvoju, 15 odstotkov jih ima težave s prilagajanjem itd. Zaskrbljujočel Podatki, ki opozarjajo in dajo misliti. V Mariboru bi odpravili te težave, če bi imeli novo posebno osnovno šolo, nov zavod za korekcijo sluha in govora, ambulantne prostore...

Vsako leto od 7. do 13. oktobra praznujemo teden otroka. Najbrž se bomo na prizadete otroke spomnili tudi v tem tednu, kasneje pa spet pozabili nanje, čeprav bi morali imeti „teden otroka“ vse leto.

TONE URBAS

Limbuš:

Pouk samo popoldne

Pred dnevi so v Limbušu pri Mariboru slovesno odprli nov trakt šole Rado Robič; s tem so počastili tudi dve stoletji šolstva v Limbušu in stoletnico šole.

S prvim samoprispevkom za gradnjo in obnovo šol so sicer le skromno dozidali šolo, vendar so se domačini, prvi v mariborski občini — ustrezno z načeli nove ustave — dogovorili z domačimi delovnimi organizacijami za nov, dodaten samoprispevek. S tako zbranim denarjem so zgradili trakt, v katerem je devet sodobno opremljenih učilnic in kar šest kabinetov.

Devet novih učilnic in šest kabinetov pa veliko pomeni. Učenci imajo sedaj lahko samo dopoldanski pouk.

„Poglejte,“ pravi predsednik krajevne skupnosti Vinski vrh RUDOLF ARTIČEK, „šola je bila komaj lansko jesen temeljito obnovljena. Montažno podjetje INSTALACIJE iz Ljubljane je dalo za preureditev veliko denarja. Pri tem so sodelovali tudi: gradbeno podjetje GRADNJE iz Žalca, SKIP, METALKA, KIP in LESNINA. Nismo se še ulegli prav zahvaliti in že smo bili prisiljeni ponovno prositi za pomoč. Zasavski delovni ljudje so se odločili, da bodo na Vinskem vrhu zgradili novo šolo. Hvaležni smo jim za pomoč! To pa nas tudi hrabri!“ (Foto: T. Urbas)

NOVA IZNAJDBA

Učitelj: Od kod pridejo nevihte?

Učenec: Iz kostij mojega deda.

Učitelj: Kako to? Ali se ti meša?

Učenec: Moj ded vselej pravi, da je nevihta že tri dni prej čutil v kosteh.

Učiteljski tovariš 1891, str. 47

Tajnik temeljne izobraževalne skupnosti v Šmarju pri Jelšah JURIJ KAMENŠEK. (Foto: T. Urbas)

Temeljna izobraževalna skupnost Šmarje pri Jelšah:

Pomoč, ki hrabri

O poteku akcije za preureditev in gradnjo osnovnih šol, ki jih je prizadel potres na Kozjanskem, je na nedavni seji podrobno razpravljala tudi izvršni odbor republiške izobraževalne skupnosti. Med drugim so opozorili tudi na to, da se je izvedba te akcije nekoliko spremenila.

Že v začetku, le nekaj tednov po katastrofalnem potresu, je bilo namreč predvideno, da bodo vse šole, ki bi jih morali na tem področju na novo zgraditi narejene po enotnem načrtu. Poškodovane šole naj bi na območju šmarske, šentjurske in celjske temeljne izobraževalne skupnosti nadomestile Marlesove montažne šole.

Že pred tem, ko so razpravljali o taki ali drugačni zgradbi, so se delovni kolektivi velenjske občine odločili, da bodo novo šolo v Zibiki postavili sami, s svojimi močmi. Ni dvoma, da je velenjski primer delovnih kolektivov spodbudil tudi druge, da so se odločili za podobno akcijo. Zato so se člani izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti drugače lotili programa gradnje šol, kot je bilo najprej zamišljeno.

Občine in delovni kolektivi, ki bodo zgradili nove šole, bodo nad njimi prevzeli tudi patronat in tako vzpostavili s šolami trajno povezavo. Delovni ljudje, člani velikih in majhnih delovnih kolektivov iz posameznih krajev, so namreč izrazili željo, da bi sodelovali v celotnem procesu gradnje, ne zgolj z denarjem. Prav zato je strokovna služba pri republiški izobraževalni skupnosti izdelala sicer nekakšen tipski projekt šole, ki bo izvajalcem, seveda če bodo upoštevali standardne načine klasične gradnje, omogočil, da bodo program uresničili — glede na svojo tehnologijo.

Velenčani bodo v Zibiki zgradili novo šolo in prevzeli nad njo patronat; tako bodo naredili tudi Kranjčani, Ljubljanci, Zasavčani in Banjalučani.

Tajnik temeljne izobraževalne skupnosti v Šmarju pri Jelšah Jurij Kamenšek, je povedal, da vsaka osnovna šola na njihovem območju po svojih močeh rešuje svoje težave in težave sosednjih poškodovanih osnovnih šol. Urcjajo prevoze učencev, usklajujejo pouk, organizirajo predšolsko in pošolsko varstvo učencev, dajejo jim tople obroke hrane, skratka, naredijo vse, da bi učenci kar najlaže, predvsem pa hitro nadomestili tisto, kar jim je naravna katastrofa na tem območju odvzela v nekaj sekundah.

Letošnjo jesen bo nared le ena nova osnovna šola. Predvidevajo, da se bodo učenci osnovne šole v Zibiki vselili v prostore nove šole že letošnjega prvega oktobra. Nekateri bodo sedeli v novi šoli nekoliko kasneje, morda šele prihodnje leto, za vse pa bodo poiskali še letos ustrezen prostor: prevažali jih bodo v druge šole ali pa bodo morali še nekaj časa presedeti v učilnicah s podprtimi stropi.

Gradnja osnovnih šol na območju temeljne izobraževalne skupnosti Šmarje pri Jelšah poteka sicer po načrtih, le cena novih građenj bo nekoliko višja — od prvotno načrtovane (za okoli devet odstotkov od prvotne cene). Podražitev je posledica odločitve, da bodo pri vsaki podružnični šoli, ki jo gradijo, poleg predvidenih učilnic zgradili še po en oddelek vzgojnovarstvenega zavoda.

Osnovni šoli na Vinskem vrhu na zunaj ni videti, da jo je poškodoval potres. Notranjost šole, z majnimi stropi in podi, pa je taka, da učenci v njej nikoli več ne bodo varni. Zato se je strokovna komisija odločila za novo šolo. Lokacijo so že določili, gradbeno industrijsko podjetje „Beton“ Zagorje pa bo prav te dni začelo graditi šolsko poslopje. Nova šola bo nared v začetku prihodnjega leta.

TONE URBAS

Litija:

Podaljšanje samoprispevka

Načrte za razvoj šolstva, vzgoje, varstva in telesne kulture bo mogoče v litijski občini uresničiti v prihodnjem obdobju le, če se bodo za to odločili vsi delovni ljudje občine in seveda delovne organizacije. Tako so menili na nedavni seji oziroma posvetu izvršnih odborov temeljne izobraževalne skupnosti, skupnosti otroškega varstva, temeljne telesnokulturne skupnosti in nekaterih predstavni-

kov družbeno-političnih organizacij in skupščine občine v Litiji.

Referendum za podaljšani samoprispevek naj bi bil že letošnjo jesen. Imenovali so iniciativni odbor, posamezne inštitucije, posamezne inštitucije, da morajo do 10. julija predložiti program potreb. Med občani pa bodo izvedli anketo, v kateri naj bi se opredelili, kaj vse bodo gradili.

Žalec:

Premalo prostora

Vzgojnovarstveni zavodi na območju temeljne izobraževalne skupnosti v Žalcu so že nekaj let zapored prenapolnjeni. Pri vpisu so morali tudi letošnjo jesen zavrniti veliko otrok. Največ seveda na Polzeli, kjer si že nekaj let prizadevajo, da bi dobili vzgojnovarstveni zavod za okoli 160 cicibanov. Do sedaj se jim še ni posrečilo zbrati potrebnega denarja.

Ne samo na Polzeli, tudi v drugih krajih žalske občine imajo podobne težave. Gradnja vzgojnovarstvenih zavodov na tem območju je začrtana že za prihodnjih pet let. V Taboru nameravajo zgraditi montažno zgradbo, prav tako tudi v Žalcu, kjer bo našlo drugi dom okoli 160 predšolskih otrok. V

Preboldu, Petrovčah, Orli vasi, v Šempetru, na Gomilskem, v Pirešici, Petušu in Andražu bodo zgradili ali uredili oddelke vzgojnovarstvenih zavodov pri tamkajšnjih osnovnih šolah. To je seveda zapisano šele v osnutku programa, uresničeno pa bo, če se bo tudi za ta program našlo v občini in republiki dovolj denarja in če se bodo občani odločili za referendum.

Štore:

Nov vzgojnovarstveni zavod

Že lansko jesen bi morali začeti graditi nov vzgojnovarstveni zavod v Štorah, vendar se je zaradi nepredvidenih ovir to zgodilo šele letos poleti. Vzrok: večkrat so spremenili lokacijo vzgojnovarstvenega zavoda. Ta zastoj pa je povzročil dražjo gradnjo. V Štorah upajo, da bo novi vzgojnovarstveni zavod do konca letošnjega leta vendarle zgrajen in da bo v njem našlo prostor okoli 120 otrok.

Zagorje ob Savi:

Višje štipendije?

Že na prvi seji so člani komisije podpisnikov samoupravnega sporazuma o štipendiranju pri skupščini občine Zagorje ob Savi sklenili, da bodo predlagali republiški komisiji povišanje štipendij — za 10 odstotkov.

Vransko:

Za praznik nova šola

Skoraj teden dni so se na Vranskem v Savinjski dolini vrstile številne prireditve ob krajevnem prazniku, ki je bil letos združen z zelo pomembnim uspehom. Dogradili so novo šolo, otvoritev šole pa so popestrili z bogatim kulturnim in športnim sporedom.

Osnovna šola na Vinskem vrhu na zunaj ni videti poškodovana, toda učenci v njej ne bodo več varni. (Foto: T. Urbas)

tem bolje bomo delali

Fizika po novih učnih načrtih

V sedmih razredih številnih slovenskih osnovnih šol bo potekal že v tem šolskem letu pouk fizike po novem učnem načrtu. Zavod za šolstvo je pravilno presodil, ko je odločil, naj steče pouk po novem načrtu le tam, kjer so se učitelji prostovoljno odločili za novost, ki zahteva od njih izjemne napore in domiselnost.

Letošnje leto je torej poskusno. K novemu načinu dela pri pouku fizike je zavod povabil v prvi etapi vse strokovno usposobljene učitelje. Ti bodo vodili učence po novih, za nas še nezahojenih poteh. Upamo, da bodo sproti posredovali izkušnje in zapažanja svojim kolegom in tistim, ki se za novosti zanimajo. Po letu intenzivnega ustvarjalnega dela teh avantgardnih pedagoških delavcev lahko zanesljivo predvidevamo, da bo mogoče vpeljati novi učni načrt za fiziko v sedmem razredu v prihodnjem šolskem letu 1975/76 v vseh osnovnih šolah. Pred nami je torej obdobje obsežnega in odgovornega dela.

Učni načrt za fiziko jasno poudarja, naj bi bil pouk fizike individualiziran, to pa precej omogoča že narava fizike kot učnega predmeta. Značilne metode dela pri fiziki: opazovanje, merjenje in eksperimentiranje, ki lahko povsem aktivirajo učenčovo zavest in čustvo, so bile pri fiziki preteklega obdobja v osnovni šoli le deloma upošteevane. V novem učnem procesu naj bi zavzele mesto, ki jim gre. Zdi se, da je fizika učni predmet, ki zlahka zbudi resnične interese mladostnikov, česar pa v preteklosti nismo znali vselej izrabiti. Številna nova spoznanja didaktikov-fizikov niso našla ugodnega odmeva na naših tleh, morda po krivdi tistih, ki te ugotovitve niso znali prenesti v šolsko prakso prek sredstev obveščanja. Ti novi pogledi so upoštevani v pravkar izdanem učbeniku fizike za sedmi razred osnovne šole, ki sta ga napisala sodelavec pedagoškega inštituta prof. Janez Ferbar in profesor pedagoške akademije v Ljubljani France Plevnik. Novi učbenik in učni načrt še ne pomenita reforme pouka. Zato so bila prizadevanja zavoda za šol-

stvo SRS ob sodelovanju zunanjih sodelavcev usmerjena k intenzivni pripravi učiteljev, ki bodo pogumno uveljavljali reformne težnje. Že pred leti se je zbrala skupina fizikov na sestanku, da bi utemeljila reformo fizike z obširnimi projekti; tega pa zaradi pomanjkanja denarja ni bilo mogoče uresničiti. Zato se je delo v glavnem osredotočilo okrog piscev učbenika, ki sta postavila ob novem učnem načrtu izhodišče za nadaljnje delo. Omeniti moramo tudi razumevanje pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani in obeh slovenskih pedagoških akademij — v Ljubljani in Mariboru, ki so učinkovito sodelovali pri tem delu.

DOBRO SEZNANJENI

Zavod za šolstvo je pripravil junija ob sodelovanju omenjenih akademij seminarje za učitelje fizike zato, da bi seznanil prvih tristo pedagoških delavcev z novostmi. Seminarji so bili v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kranju, Novi Gorici, Kopru in Novem mestu. Na njih so sodelovali poleg avtorjev novega učbenika še nekateri gimnazijski profesorji in sodelavci zavoda. Namen seminarjev je bil seznaniti učitelje z novo vsebino učbenika, z metodami, ki naj bi v prihodnje prevladovali pri pouku, in z učili, ki bi jih učitelji uporabljali v tem razredu. Za učitelje mariborskega območja je pripravil prizadevni prof. Jakhel na pedagoški akademiji v Mariboru fizikalni praktikum s številnimi poskusi, za druge učitelje pa je bila organizirana na pedagoški akademiji v Ljubljani demonstracija vseh učil, ki jih predvideva novi učbenik fizike. Posebej moramo poudariti, da so bili poskusi, ki jih predvideva novi učbenik, v resnici tudi izvedeni.

Ankete učiteljev so pokazale, da so bili s seminarji zadovoljni. Pripombe so se nanašale v glavnem na didaktično gradivo, ki so ga učitelji medtem že prejeli. Učitelji so ugodno ocenili vsebino, organizacijo in metodo dela na seminarjih.

Udeleženci seminarjev so prejeli prvi del didaktično metodnega gradiva za novi učni načrt fizike v osnovni šoli. Tega je v poskusni obliki izdal peda-

goški inštitut pri univerzi v Ljubljani, napisal pa ga je prof. Janez Ferbar. To je prvi metodni priročnik za učitelje fizike pri nas. Učitelji so dobili tudi razmnoženo besedilo novega učbenika, ker le-ta še ni bil dotiskan.

Didaktično gradivo je podrobno seznanilo učitelje, kaj želimo z novim učbenikom doseči in v čem je bistvo novih teženj. V prvem delu avtor ob prijetnem branju pokaže, kaj sta fizikalni pojem in pojmovna struktura našega predmeta ter kaj pomenijo za fiziko dejstva in povezave s pojmi. Nadalje razvija misli o nekaterih značilnih metodah dela pri fiziki v osnovni šoli, ki naj bi bistveno spremenile dosedanje ravnanje učiteljev. Prvi del sklepa razmišljanja o prostoru za pouk fizike v osnovni šoli, ki je prav gotovo odločilen element za uspešno uresničitev z učnim načrtom postavljenih smotrov. Poudariti moramo, da je marsikaj mogoče napraviti tudi v skromnejših razmerah, če se je učitelj pripravljen spoprijeti s številnimi težavami, ki spremljajo uvajanje tako obsežne novosti. Razumljivo pa je, da mora biti ta učitelj deležen dovolj moralnih in seveda tudi materialnih spodbud za svoje delo v ustanovi, kjer je zaposlen. Tu ne odločajo težki milijoni, temveč predvsem (pa ne samo) dobra volja. Znano je, da največje breme vsake reforme nosi učitelj. Škoda je le, da širša družbena skupnost ni mogla dati šolam dovolj denarja za enotno opremo fizikalnih učilnic in za učila. Poudariti moramo, da daje priročnik prof. Ferbarja učitelju nekaj dobrih nasvetov, kako stvari streči v dani situaciji.

VODNIK V PRAKSI

V začetku novega šolskega leta je pravočasno izšel tudi novi učbenik fizike, dobili pa smo tudi drugi del didaktičnih pripomočkov. Tam najdemo seznam poskusov in učnih pripomočkov za fiziko v sedmem razredu. Prof. Ferbar je zbral 150 poskusov, jih sistematično uredil tako, kot potekajo v učbeniku in za vsak poskus podrobno navedel, kateri pripomočki sodijo k izvedbi tega po-

skusa. Ob vsakem poskusu je tudi priporočilo, kako naj se poskus izvede, ali naj delajo učenci vajo doma ali v šoli, ali naj jo opravijo individualno (v skupini) ali naj jo demonstrira učitelj. Spregovorijo pa naj tudi učitelji! Avtor jih naproša, da mu posredujejo svoje izkušnje v razredu, zlasti, če se jim posreči boljša rešitev, kot jo navaja priročnik. Že na prvi pogled je mogoče ugotoviti, da se da večina poskusov napraviti iz priročnih materialov in predmetov ter iz učil, ki jih šolske zbirke že imajo. Nekatera učila je mogoče kupiti v prodajalnah učil, za druga, ki jih šolske zbirke nimajo, bomo skušali najti ustreznega proizvajalca (npr. Joulov poskus) ali pa jih bomo uvozili, če bodo pogovori z uvoznikom uspešni.

V gradivu najdemo še koristen seznam priročnega in uporabnega gradiva ter navodil, kako naj učitelj ureja obsežne zbirke. Novost v naši šolski praksi (vsaj pri fiziki) je stenska tabela za učne pripomočke v 7. razredu, ki bo olajšala učitelju organizacijsko delo. Gradivo dopolnjuje še predlog podrobnega učnega načrta z vzorcem časovne razporeditve učne snovi. O njem so podrobna navodila za vsako učno enoto, vendar le za en mesec. Če bodo šole in učitelji pokazali zanimanje, bo prof. Ferbar pripravil podrobna navodila tudi za druge učne enote.

V tem šolskem letu bomo organizirali sestanke aktivov učiteljev fizike, ki bodo omogočili intenzivno sodelovanje med protagonisti reformnih teženj in nosilci — učitelji, ki so se spoprijeli z novim delom. Vsaka spodbuda in pripomba bo koristila skupnim naporom. Prizadevali si bomo sproti reševati probleme, ki se bodo pojavljali pri delu in vedno spremljali novosti.

Prihodnje obdobje postavlja pred nas še vrsto nalog. V nove seminarje moramo pritegniti učitelje, ki v prvi etapi še niso bili soudeleženi, da bomo v začetku šolskega leta 1975/76 pripravili za frontalno uvedbo novega učnega načrta fizike v vseh sedmih razredih.

ALEKSANDER KREGAR

Stara lokomotiva je izrabljena — zamenjati jo mora nova. (Foto: A. Zaler)

Domačemu grabcu na pot

V gnezdu, v katerem se vale šolske novotarije, smo dolgo gledi, preobračali in ključali jake prečudnih oblik in ugibali, ali se bo kdaj kaj izleglo iz njega ali pa je jalovo. S starševskim ponosom zdaj lahko oznamimo vesoljnemu svetu, da je začivalo. Zvalila se je fizika za 7. razred osnovne šole.

Zmrsem siv grabček je prišel na svet. Starševske ljubezni mu sicer ne bo manjkalo, ni pa kaj prida verjetno, da bi se zanj potegnil kak petičen boter. Iz jesenskega gnezda je, in toplota finančnega sonca, ki je do nedavna tako blagodejno grelo prej izlegle ptičke, že pojema. Dve utehi imamo sivčkovi starši, ko ga pošiljamo na prvi izlet.

Najprej se tolažimo z mislijo, da je novorojenec domače sorte tič. Prav nič ni izbiren pri hrani. Malo bomo našli zanj v kuhinji, malo na smetišču, prgišče zrnca mu bodo nasuli otroci, kak priboljšek pa si bo ukradel iz skupne šolske kašče. Zrastle bo in se operil ter nasčeperjen pretolkel najhujše finančne mrazove.

Druga tolažba za starše pa je zaupanje, da si bo ptiček pod vsakim šolskim krovom našel zavetje in prijazno tetico ali strica, ki bo dobrohotno robančil, ko mu bo poravnava razmršeno perje.

Ko smo vas srečali spomladi, varčni in redoljubni Gorenjci, smo si želeli, da našemu grabcu privzgojite del svojih vrlin. Družabni Primorci ga naučite, kakšen naj bo, da ga bodo otroci imeli radi. Širokosrčni in velikopotezni Stajerci ter Korošci mu dajte samozavesti. Veseli Dolenjci mu navdahnite pravi občutek za šalo in resnost. Svetovljanski Ljubljanci pa ga zlikajte in zloščite, da bo čez leto in dan tak, da bomo ponosno pomežiknili drug drugemu: „Le pogledite, kakšen vrabec se je naredil iz našega grabčka!“

Na uho naj vam še zaupamo, da vse kaže, da bo do prihodnje jeseni v hiši nov naraščaj. Vrabec bo dobil brata.

J. F.

Pred V. mednarodno razstavo opreme in učil

Poziv ustvarjalcem

Od 28. oktobra do 3. novembra 1974 bodo na V. mednarodni razstavi opreme in učil na beograjskem sejmu prvič prikazali učila in didaktično gradivo, ki so ga izdelali učitelji ali njihovi učenci. Ta del mednarodne razstave ima naslov: Učenci in učitelji so naredili sami.

Beograjski sejem je rezerviral poseben prostor, na katerem bodo avtorji in ustvarjalci razstavili učila. Učiteljem in učencem, ki bodo razstavljali, ne bo treba plačati razstavnega prostora.

Na tej razstavi bodo domači in tuji razstavljavci prikazali industrijsko izdelane aparate, naprave, opremo, didaktično gradivo pa tudi industrijske izdelke, ki jih uporabljajo učitelji in učenci pri izdelavi učil. To krat se bodo srečali učitelji — ustvarjalci sodobnega pouka s številnimi učitelji in učenci, ki iščejo nove poti k istemu smotru, ter proizvajalci reprodukcijskega materiala in opreme.

Na primer: industrija proizvaja fotografski material, učitelji in učenci pa izdelujejo fotografije ali diapozitive. Pri tem preučujejo okolje, v katerem živijo, kulturo, ekonomsko in družbeno preteklost in sedanjost, naravo in ljudi. Prav tako gradivo pa bi radi videli na tej razstavi. Industrija proizvaja za učitelje magnetofone in magnetofonske trakove, obiskovalce razstave pa bi prav gotovo zanimali posneti in montirani zvočni dokumenti, ki jih je mogoče pri pouku uspešno uporabiti.

To so npr. šumi iz narave, jezikovne posebnosti kraja, krajevna folklor, pogovori z nosilci družbenega in ekonomskega življenja, režirana montaža umetniških in dramskih oblik govora in podobno. Nekateri učitelji bodo prikazali montažo diapozitivov in magnetofonskih posnetkov, drugi folije — transparente za retroprojektor, tretji spet svoja učila in tridimenzionalne pripomočke, kot so računalna, tablice, razni modeli, peskovnike, reliefe in najrazličnejša pomagala: grafična, kartonska, v sliki ali stripu.

Sole in učitelji, ki želijo prikazati in demonstrirati svoja učila, se morajo najkasneje do 1. oktobra 1974 prijaviti beograjskemu sejmu. Posljejo naj opis učil (zaželena je fotografija ali tehnična risba, označena pa naj bodo tudi mere in namen) zato, da bo lahko strokovna komisija pravočasno izbrala predmete, primerne za razstavo. Avtorji bodo pravočasno obveščeni o izboru.

Pišite na naslov: BEOGRAJSKI SAJAM — za izložbu „Nastavniki in učenci su sami napravili“ — 11000 Beograd, Bulevar Vojvode Mišića, br. 14.

25 let Društva matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

Odlikovani: društvo in zaslužni člani

Društvo matematikov, fizikov in astronomov je ob svoji 25-letnici dobilo veliko družbeno priznanje za svoje delo: predsednik Josip Broz-Tito je ga odlikoval z redom zasluga za narod s srebrnimi žarki. V obrazložitvi so navedene dejavnosti, ki jih je društvo uspešno gojilo in razvijalo v 25 letih. Z nekaterimi je širilo strokovno razgledanost in dvigalo raven znanja matematikov in fizikov, z drugimi je budilo zanimanje za matematiko in fiziko med mladimi.

Posebej so navedene tele dejavnosti:

IZDAJATELJSKA DEJAVNOST

20 let Obzornika za matematiko in fiziko — po 4 številke na leto v nakladi 1000 do 1500 izvodov — je lep dosežek. Z Obzornikom je društvo omogočilo objavljane znanstvenih in strokovnih člankov v slovenski, obveščanje o novih spoznanjih v teh znanostih in o novostih v pouku in uporabi in gojilo kulturo strokovnega izražanja v našem jeziku. Sodelovalo je tudi pri izdajanju knjižne zbirke Sigma, v kateri je izšlo 24 del iz matematike in fizike.

PREDAVANJA IN SEMINARJI

Društvo je prirejalo mesečna predavanja za strokovno izpopolnjevanje svojih članov, predvsem za učitelje matematike in fizike. Deset let že prireja enotedenske seminarje za profesorje srednjih šol, izmenoma iz matematike in fizike, na katerih obravnavajo pomembnejša nova

področja. Seminarji privabijo prek 100 udeležencev.

Zadnja tri leta izhajajo ta predavanja v knjižni izdaji.

Štiri leta prireja društvo tudi ob letni skupščini strokovna predavanja in razprave o aktualnih strokovnih vprašanjih. Letno skupščino pa ima v raznih krajih Slovenije.

SKRB ZA PODMLADEK

Društvo je posvečalo vsa leta posebno skrb mladini. S predavanji in tečajih po Sloveniji je širilo znanje in zanimanje. Predavanja iz fizike so bila po navadi bogato ponazorjena s poskusi. Petnajst let prireja društvo republiška tekmovanja iz matematike in republiška tekmovanja iz fizike, na katera prihaja že prek 200 dijakov iz srednjih šol. Zadnja štiri leta prireja tudi zvezno tekmovanje iz fizike, na katero pridejo najboljši z republiških tekmovanj iz vse države. Za dijake iz osemletk je začelo prirejati tekmovanja za Vegovo priznanje. Nagrade na tekmovanjih so postale ugledna priznanja, ki jih upoštevajo tudi pri prošnjah za štipendije.

Društvo je priredilo prvi kongres Zveze društev matematikov, fizikov in astronomov Jugoslavije leta 1949 na Bledu in iniciativno sodeluje v zvezi. Skrbi za spomin na naše pomembne matematike in fizike. Sodelovalo je pri akcijah za spomenike ali spominske plošče in sobe, npr. za F. Močnika, J. Vego in Klemenčiča. Lani je počastilo J. Plemlja ob stoletnici rojstva z mednarodno konferenco o diferencialnih in integralnih enačbah, z izdajo lepe knjige o življenju in delu J. Plemlja, z odkritjem spomenika in veličastno proslavo na Bledu.

Društvo je torej v 25 letih svojega dela z uspehom širilo znanje in kritično vrednotenje v strokovni skupnosti svojih članov ter zanimanje za matematiko in fiziko v širši javnosti, posebno med mladino. Za to svojo strokovno in znanstveno kulturno dejavnost je dobilo priznanje — odlikoval ga je predsednik republike. Odlikovanja je prejelo tudi 20 članov, ki imajo zasluge za uspešno delo društva.

Red dela z rdečo zastavo sta prejela dr. Fran Dominko, profesor astronomije na FNT in dr. Alojzij Vadnal, profesor matematike na ekonomski fakulteti v Ljubljani. Z redom republike s srebrnim vencem je bil odlikovan dr. Ivani Vidav, profesor matematike na FNT, z redom zasluga za narod s srebrnimi žarki pa dr. Ivan Kuščer, profesor fizike na FNT. Odlikovanje —

red dela z zlatim vencem so prejeli: Franc Ahlin, višji predavatelj metodike pouka fizike na FNT, Franc Kvaternik, profesor matematike in fizike na gimnaziji Poljane v Ljubljani, dr. Niko Prijatelj, profesor matematike na FNT, dr. Janez Stmač, profesor fizike na FNT, Ivan Stalec, profesor matematike in fizike na I. gimnaziji v Ljubljani in Ciril Velkoverh, dipl. matematik, bibliotekar v matematični knjižnici na FNT.

Franc Plevnik, profesor na pedagoški akademiji v Ljubljani, in Jože Povšič, profesor matematike na tehniški šoli za kemijsko stroko v Ljubljani, sta bila odlikovana z redom republike z bronastim vencem, Marta Klopčič, predmetna učiteljica matematike na beograjski osnovni šoli, pa z redom zasluga za narod s srebrno zvezdo. Red dela s srebrnim vencem so podelili: Francu Bezjaku, profesorju matematike na visoki tehniški šoli v Mariboru, Dušanu Modicu, profesorju matematike in fizike na gimnaziji v Novem mestu, Tomažu Skulju, dipl. inž., profesorju fizike na VI. gimnaziji Moste v Ljubljani, Davoru Tomažiču, elektrotehniku na matematično fizikalnem oddelku FNT, Stanku Uršiču, profesorju matematike in sodelavcu zavoda za šolstvo SRS in Pavletu Zajcu, predmetnemu učitelju matematike in fizike na osnovni šoli Majda Vrhovnik v Ljubljani. Anton Moljk

Razhajanje med hotenji in resničnostjo v oddelkih s podaljšanim bivanjem

Zaradi vedno večjih potreb po ujanjanju podaljšane bivanja učencev v šoli nastajajo na osnovnih šolah v Sloveniji razne organizacijske različice podaljšane bivanja; to je odvisno predvsem od prostorskih, kadrovskih in finančnih možnosti v posameznih šolah.

Njanejša, vendar organizacijsko in pedagoško zahtevna ter hkrati vzgojno najmanj učinkovita različica je ujanjanje enega ali več kombiniranih oddelkov s podaljšanim bivanjem, v katerih so združeni učenci iz dveh in več različnih razredov. Najbolj popolno in smotno organizacijsko različico, ki je tudi najvišja organizacijska stopnja podaljšane bivanja učencev v šoli, doseže celodnevna šola. Celodnevna osnovna šola organizira podaljšano bivanje za vse svoje učence. Ta različica pa je hkrati najdražja, saj jo lahko doseže samo šola, ki ima enozimski pouk ter dovolj dodatnih prostorov in vzgojnega osebja za izvajanje razširjene vzgojne dejavnosti.

Ne glede na stopnjo razvisti posameznih organizacijskih različic podaljšane bivanja pa je značilno za osnovno šolo, ki uvede to organizacijsko obliko, da prevzame do učencev, zajetih v podaljšano bivanje, poleg starih še nove vzgojnoizobraževalne naloge. S tem dobi povsem drugačen pomen in družbeno vlogo, kot jo ima osnovna šola s tradicionalnim poldnevni poukom.

Šola z organiziranim podaljšanim bivanjem prevzame del vzgojnih nalog, ki so spadale doslej izključno v družinsko vzgojo. V šoli z organiziranim podaljšanim bivanjem preživijo učenci pretežni del dneva pod njenim pedagoškim vodstvom. Omogoči jim samostojno učenje v šoli ob strokovni pomoči učiteljev in poskrbi, da opravijo vse šolske obveznosti v šoli. Učenci pod pedagoškim vodstvom koristno in načrtno preživijo del svojega prostega časa. Z organiziranjem prehrane in razvedrila skrbijo, da so zadovoljene njihove temeljne biološke potrebe in si prizadeva za normalen in zdrav razvoj učencev. Z organiziranjem različnih družbenokulturnih oblik življenja

nja jih socializira, razvija njihove interese, sposobnosti in spretnosti in s tem prispeva k čimbolj celostnemu osebnostnemu razvoju vsakega učenca. Vsem omogoča enake delovne in življenjske možnosti med bivanjem v šoli, s tem pa odpravlja in onemogoča socialno razlikovanje. Z bolj individualiziranim delom, kot ga lahko opravlja tradicionalna poldnevna šola, ustvarja možnosti za najustreznejši razvoj vsakega učenca po njegovih sposobnostih in zmogljivostih. Z organiziranjem učnega dela ob strokovni pomoči učiteljev omogoča zdravim in normalno razvitim učencem redno napredovanje v šoli. Mnoge osnovne šole pri nas postopno prevzemajo te vzgojnoizobraževalne naloge tako, da organizirajo razne različice podaljšane bivanja učencev v šoli. Da bi ugotovili stanje in razvoj oddelkov s podaljšanim bivanjem na osnovnih šolah v zadnjih letih, smo na pedagoškem inštitutu pri univerzi v Ljubljani opravili v šolskem letu 1972/73 raziskavo. V tem prispevku posredujemo nekatere ugotovitve, ki opozarjajo na odstopanja med težnjami, ki jih želimo pri nas uresničiti z ujanjanjem podaljšane bivanja učencev v osnovno šolo, in vsakodnevno prakso na mnogih osnovnih šolah, ki so že uvedle podaljšano bivanje.

Iz podatkov, zbranih v raziskavi, je bilo razvidno, da so doslej vse osnovne šole, ki so organizirale podaljšano bivanje, uvedle le posamezne oddelke s podaljšanim bivanjem, do leta 1974 pa se ni še nobeni osnovni šoli na Slovenskem posrečilo organizirati podaljšane bivanja za vse učence in s tem postati celodnevna šola. Pa ne samo to. Kljub nenehnemu naraščanju števila osnovnih šol, ki uvajajo oddelke s podaljšanim bivanjem in kljub širjenju le-teh po vsej republiki — v šolskem letu 1972/73 je organiziralo oddelke s podaljšanim bivanjem 179 osnovnih šol s skupno 648 oddelki — narašča število teh šol in oddelkov prepočasno glede na potrebe. Po oceni ravnateljev bi potrebovali še najmanj 1088 oddelkov — tega pa šole ne morejo uresničiti zaradi prostor-

skih, kadrovskih in finančnih težav.

PREMALO STROKOVNE POMOČI

Ob siceršnjem kvantitativnem povečanju števila osnovnih šol z oddelki s podaljšanim bivanjem v zadnjih letih pa so rezultati raziskave opozorili, da se hkrati s porastom števila teh šol in oddelkov ni razvijala kakovost vzgojnega dela v njih. Posebne in učinkovitejše metode vzgojnega dela z učenci se med podaljšanim bivanjem niso kdo ve kako razvile. Niso se bistveno izboljšale materialne možnosti za delo, ki bi vsebinsko popestrile življenje učencev med podaljšanim bivanjem, posebno med oddihom in razvedrilom. Še vedno je večji poudarek na izobraževanju in manjši na vzgojnem delu z učenci. Takega stanja pa niso ustvarile samo finančne težave in prostorski problemi, temveč tudi prešibka strokovna pomoč osnovnim šolam. Učitelji, ki so prevzeli delo vodij oddelkov, so bili za to delo strokovno skoraj povsem nepripravljani. Kljub precejšnjim prizadevanjem nekaterih prosvetno pedagoških služb, ki so organizirale za vodje oddelkov seminarje in hospitacije, je imela večina učiteljev te pomoči premalo.

Zaradi takih razmer večina osnovnih šol, ki so uvedle podaljšano bivanje, ni mogla uresničiti nekaterih naših pričakovanj.

Osnovna šola z organiziranim podaljšanim bivanjem učencev naj bi pomagala družini ob upanju njene vzgojne in varstvene moči. Prevzela naj bi nekatere vzgojne in varstvene naloge, ki jih je še do nedavnega opravljala družina. S tem bi preprečila delovanje številnih škodljivih dejavnikov zunaj doma in šole, ki motijo osebnostni razvoj otroka. To pa pomeni, da bi morala imeti osnovna šola z organiziranim podaljšanim bivanjem preventivno vzgojno funkcijo. S svojo razširjeno vzgojnoizobraževalno dejavnostjo in delno tudi varstveno vlogo naj bi preprečevala negativne vplive okolja na otroka, ko je ostal le-ta zaradi zmanjšane vzgojne moči družine prepuščen sebi.

V naši šolski praksi se je pokazalo, da so imeli oddelki s podaljšanim bivanjem v nekaterih primerih izrazito kurativni značaj. Ta ugotovitev se nanaša predvsem na kombinirane oddelke. V teh oddelkih so bili običajno zbrani učenci, ki so imeli težave pri učenju in vzgojno zanemarjeni. Zbrani podatki so pokazali, da je bilo okrog 25 % takih učencev zajetih v podaljšano bivanje. Šole so si prizadevale pri teh oddelkih ali vsaj omiliti težave, zaradi katerih so bili moteni. Žal so bile osnovne šole prisiljene reševati problem slabih učencev na takšen način predvsem zaradi kadrovskih in materialnih težav. S tem pa je organizirano podaljšano bivanje učencev v šoli izgubilo tudi svoj pravi namen in pomen. Izključno preventivno vzgojno vlogo bo dobilo namreč šele tedaj, ko bo uvedeno podaljšano bivanje za vse učence že od prvega razreda in ko bo šola sistematično vzgojno vplivala na vsakega učenca vse obdobje osnovnega šolanja.

Naloga osnovne šole z organiziranim podaljšanim bivanjem naj bi bila razvijati pri vseh učencih različne osebnostne lastnosti, kot so aktivnost, samoiniciativnost, samostojnost. Skrbela naj bi za zdrav telesni in duševni razvoj učencev, razvijala njihove interese, sposobnosti ustvarjalnega mišljenja in druge umske sposobnosti. Omogoči naj vsebinsko polno, smiselno in načrtno preživljanje prostega časa in optimalen ter celosten osebnostni razvoj učencev.

BOLJ VARSTVO KOT VZGOJA

Če pregledujemo delo oddelkov s podaljšanim bivanjem pri nas, se ne moremo znebiti vtisa, da opravljajo učitelji v nekaterih oddelkih samo izobraževalne in varstvene naloge, precej manj pozornosti pa posvečajo vzgoji učencev. Tudi pojem varstveni oddelki — raba tega je udomačena na osnovnih šolah — opozarja na pretežno varstveni značaj teh oddelkov. Glede na to, da vodje oddelkov niso strokovno ustrezno usposobljeni za opravljanje svojega dela, je pričakovati, da je delež

vzgojnega dela z učenci odvisen tudi od subjektivne presoje samega učitelja o pomembnosti tega deleža, od njegove osebnosti in prizadevanj za zavestno razvijanje različnih osebnostnih lastnosti ter sposobnosti pri učencih.

Učitelj v podaljšanem bivanju naj bi imel do učencev topel, sproščen in dobronameran odnos. Spoštoval naj bi učencevo osebnost in razumel ter upošteval njegovo otroštvo ter potrebe, ki nastajajo z odrasčanjem. Pri delu z učenci naj bi ne bil avtoritativen, temveč demokratičen. Prizadeval naj bi si pridobiti pri učencih zaupanje in jih aktivirati pri učnem delu in med oddihom ter razvedrilom, tako da bi prenesel iniciativnost na učence.

Ni redek pojav, da se učitelji v oddelkih s podaljšanim bivanjem težko znajdejo v svoji novi vlogi in se niti ne zavedajo, da so do učencev velikokrat preveč avtoritativni in „učiteljski“. Včasih celo morajo biti taki. Iz podatkov naše raziskave smo ugotovili, da je skupno od vseh oddelkov 63 % kombiniranih in od teh celo 31 % teže kombiniranih. V teh oddelkih pa so učenci ponavadi selekcionirani izmed vedenjsko motenih in slabih učencev. V takšni skupini je zelo težko uveljavljati načelo demokratičnosti.

Poseben problem v oddelkih s podaljšanim bivanjem je sodelovanje med učitelji, ki poučujejo v razredu, in učitelji, ki vodijo vzgojno delo v oddelkih. Na prešibko sodelovanje so opozorili učitelji v oddelkih.

Vse vzgojnoizobraževalne oblike dela z učenci v šoli z organiziranim podaljšanim bivanjem predstavljajo enoten in celosten proces. Zato naj bi bilo delo učiteljev v razredu tesno povezano z delom vodij oddelkov ali z učitelji, ki delajo z učenci med podaljšanim bivanjem. Le s takšnim sodelovanjem namreč lahko zagotovijo enotnost tega procesa.

UČITELJ — VODJA ODELKA — STARŠI

V oddelkih s podaljšanim bivanjem niso redki primeri, ki opozarjajo na premajhno sode-

lovanje med učitelji in vodji oddelkov. Dogaja se, da sklicujejo učitelji in vodje oddelkov starše na roditeljske sestanke ločeno, da prihajajo starši ločeno na govorilne ure k učitelju in ločeno k vodji oddelka. Iz tega sledi, da se na teh urah ločeno obravnava vedenje učencev pri pouku in pri učenju, čeprav gre za isti učni predmet, isto učno snov in istega učenca. Dogaja se, da učitelj zadolži starše, naj doma dodatno delajo z učencem, da bi le-ta izboljšal svojo pisavo, branje ali znanje iz učne snovi, ne da bi prej opozoril na te učenčeve slabosti vodjo oddelka in njega zadolžil, naj to izvede. Odnosi v trikotniku učitelj — vodja oddelka — starši niso povezani. Vzpostavljajo se le odnosi učitelj — starši, učitelj — vodja oddelka in vodja oddelka — starši. Še najboljša je povezava med učiteljem in starši, ker tudi starši niže vrednotijo delo in pomen vzgojnega dela učitelja v oddelku. Takšno nepovezavo sodelovanje pa obremenjuje starše in otroke. Čeprav so lahko uspehi dodatnega dela staršev z njihovim otrokom uspešni, pa predpostavljamo, da slabo sodelovanje med učiteljem in vodjo oddelka zmanjšuje uspešnost vzgojnih in izobraževalnih prizadevanj obeh.

Verjetno bi lahko odkrili še več razhajanj med pričakovani in resničnostjo vzgojne prakse v osnovnih šolah z organiziranim podaljšanim bivanjem. Menimo pa, da že navedeni primeri opozarjajo, da je precej razhajanje med hotenji in resničnostjo in da bo treba ta nasprotja odpraviti ali pa vsaj zmanjšati.

Kljub vsem navedenim slabostim pa je naša osnovna šola vendarle dosegla v razvoju kakovostni premik že s tem, ko se je zavedla svojih novih vzgojnih nalog, ki jih mora prevzeti na današnji stopnji družbeno-ekonomskega razvoja do šolo-obveznega otroka in s tem pomagati otroku in družini. S tem ko začneja osnovna šola uvajati v svoj pedagoški proces nove vzgojne naloge, bistveno spreminja svoj odnos do otroka, s tem pa tudi svojo družbeno vlogo in pomen.

HELENA NOVAK

Naša razredna skupnost

„Profesor nima samo dolžnosti, da razlaga svoj predmet in preverja učencevo znanje. Kot razrednik naj bo tudi oče svojega razreda...“ Tako nam je ravnatelj govoril ob začetku vsakega šolskega leta. Kako pa je v praksi? Od vsakega posameznika je odvisno, kako bo vzgajal, kako pomagal, da bo njegov razred ne le določeno število dijakov, ampak res celota — prava razredna skupnost. Ta se bo znala pravilno boriti za dijakove pravice, pa ne samo to. Znala bo vplivati na delavnost dijakov in bo objektivno vrednotila dijakov odnos do šole in šolskega dela. Razrednik vzgaja sicer vsako uro. V svojem razredu je vedno nekoliko v zaostanku. Mogoče pa vzgaja le takole: zanima se, kdaj in zakaj je kdo izostal od šolskega pouka. Po vsaki redovni konferenci pa porabi nekaj minut za pridigo. In vendar so tu mladinske ure, ki bi jih lahko pametno izkoristili. Dijaki skrbijo sami za program teh ur. Skrbijo ali pa pozabijo. Razrednik jim lahko pri tem pomaga. Na koncu svoje ure naroči dijakom, naj do prihodnje ure premislijo, kakšne teme bi jih zanimale. Vsakdo naj pismeno odda svoje predloge razrednemu starešini. Potem lahko izberemo teme, ki zanimajo večje število dijakov. Za vsako temo se pripravi eden izmed dijakov. In kdo naj obravnava temo: Medsebojni odnosi v razredu?

Za to temo je razrednik nekega III. razreda pripravil več vprašanj in odgovore uporabil kot snov za mladinsko uro. Mogoče ta vprašanja niso bila najboljša. Saj je bilo prvič, da je bil pred tako nalogo. In vendar je njegovo poročilo zanimalo ves razred. Osvetlilo je medsebojne odnose v razredu in jih pomagalo izboljšati. Udeležba je bila skoraj stoodstotna in v razredu je bila tišina, kakršna je sicer le, kadar se vsi bojijo izpraševanja. Tišina, ki je dokazala, da so dijakke lahko zanimive tudi mladinske ure, mogoče še bolj kot druge.

Naj navedem le nekaj najvažnejših ugotovitev. Na vprašanje Ali se ti zdi, da je vaš razred medsebojno dovolj povezan? so le trije dijaki odgovorili pozitivno, negativno trije. Drugi pa so mnenja, da je razred le deloma povezan, da bi bil lahko bolj, da je povezanost odvisna od različnih situacij in podobno.

Kje so šibke točke razreda? Razdeljeni smo v skupine. Premalo smo povezani v prostem času. Premalo pomagamo drug drugemu. Boljši učenci včasih zviška gledajo na druge. Slabi učenci niso dovolj zainteresirani za pomoč boljših učencev. Medsebojno se opravljamo. Vsi smo preveč stremuški, vsak gleda le na svoje koristi (ocene). Vez prijateljstva se vzpostavi le pred šolsko nalogo, ko potrebujemo medsebojno pomoč.

Nekateri nočejo sodelovati v pošolskih dejavnostih, ne udeležujejo se mladinskih ur. Premalo vemo drug o drugem.

Kdo izmed sošolcev je po tvojem mnenju najbolj priljubljen in zakaj?

Odgovori so različni, vsak občuduje nekoga. Občudujejo dekleta, ki so družabna, moderno oblečena, sošolce, ki so prijazni do vseh, odkriti, tiste, ki razumejo težave drugih in ki radi pomagajo pri učenju.

Kakšen naj bi bil idealni razredni starešina?

Moral bi imeti organizacijske sposobnosti (organiziral naj bi dopolnilni pouk slabših, izlet razreda v prostem času), moral bi biti kolikor toliko dober učenec, moral bi spodbujati k aktivnosti, ozirati se na večino, biti priljubljen, odločen, vztrajen, razgledan na vseh področjih, rad naj bi pomagal, bil naj bi kritičen do sebe in sošolcev, energičen, odločno in brez strahu naj bi zagovarjal mnenje razreda pred profesorji. Zanimal naj bi se za dogodke v razredu in na šoli. Sproti naj bi obvesčal o dogodkih in spodbujal na šoli, da bi ne prišlo do česa podobnega v našem razredu. Če kdo na novo pride v razred, naj ga seznanijo z življenjem v tem kolektivu.

Kakšne naj bodo naloge razrednika pri oblikovanju razredne skupnosti?

Veliko naj bi se pogovarjal z dijaki, jih razumel, jim svetoval.

Spodbujal naj bi učence, da bi imeli več mladinskih ur, nakazoval delo razredne skupnosti, skušal vzpostaviti vezi prijateljstva s kakšnimi izvenšolskimi akcijami ali kako drugače. Pohvalil naj bi dobre stvari in grajal, če je potrebno, pomagal reševati težje probleme, ki zadevajo ves razred, povezoval razred in skrbel za stike z učiteljskim zborom, se zanimal za dogodke v razredu, bil do vseh enak in pravičen.

Imaš predloge za izboljšanje medsebojnih odnosov?

Naj bo več mladinskih ur z razrednikom. Več se bomo družili v prostem času. Mogoče bi šli skupaj na izlet, kjer bi se bolj spoznali. Tretjina dijakov nima predlogov za izboljšanje. Mogoče ne verjame, da bi se dalo kaj izboljšati v medsebojnih odnosih, ne verjame v veliko vlogo, ki jo ima razredna skupnost. So pa v razredu tudi optimisti. Nekdo je npr. napisal takole:

„V našem razredu sem zadovoljen, rad bi bil v njem do konca gimnazijskega šolanja.“

In še dve spodbudni ugotovitvi, ki naj ju navedem za konec. „Odkar imamo mladinske ure, se je kolektivnost v našem razredu izboljšala“ in „Odkar hodim v šolo, še nismo imeli razrednika, ki bi se toliko zanimal za razred; ki bi nam toliko pomagal v vsem, v učenju in tudi drugače.“

G. M.

DENAR ZMANJŠUJE NEPISEMENOST

V SR Srbiji so razmišljali, kaj storiti, da bi tudi v nerazvitih območjih te republike vsi učenci končali vseh osem razredov osnovne šole. Dogaja se namreč, da največ učencev zapusti osnovno šolo že potem, ko končajo četrti razred. Zaradi selitev prebivalstva in in majhnega števila rojstev se je v zadnjih letih zelo zmanjšalo tudi število učencev v nekaterih krajih. Nastalo je vprašanje upravičenosti obstoja popolnih osemletk, šol, ki imajo npr. manj kot 15 učencev v višjih razredih.

Vsi učenci naj bi imeli popolno osemletko. Kako torej to doseči? V občini Vrnjačka Banja na primer veliko učencev ni obiskovalo višjih razredov osnovne šole v oddaljenih popolnih osnovnih šolah. Problem je rešila občinska skupščina: sprejela je odločbo o tem, da dobe vsi starši, katerih otroci obiskujejo šolo zunaj kraja, kjer stanujejo, mesečno nadomestilo 180 din za vsakega učenca. Potem ko je bila ustanovljena občinska skupnost otroškega varstva, so začeli ta nadomestila izplačevati iz vsote, namenjene za otroško varstvo; to je tudi v skladu z zakonskimi predpisi. V začetku nekateri starši niso razumeli pravega pomena te odločbe, v preteklem šolskem letu pa so že vsi učenci tega območja, razen treh (vseh učencev je 50), redno obiskovali pouk. Letos bodo nadomestila povečali na 250 din. Nadomestila ne dobe starši tistih učencev, ki ponavljajo razred.

Odločba je spremenila marsikaj: odpravila je izostajanje učencev od pouka, število ponavljavcev se je zmanjšalo. Učenci obiskujejo sodobno opremljene šole, v katerih poučujejo strokovno usposobljeni učitelji. Vse to je hkrati tudi zagotovilo, da bo nepismenost povsem odpravljena.

Analiza je pokazala, da je tako „financiranje“ ekonomsko opravičeno. Za nadomestila je namreč treba odšteti precej manj denarja, kot pa bi ga morali za vzdrževanje šole in učiteljev osebni dohodek v kraju, kjer žive učenci.

Priznanje vzgojnovarstvenemu zavodu v Gorenjem Logatcu

Sporazumevanje in sodelovanje

Ob koncu šolskega leta, 21. junija 1974, je bila v Gorenjem Logatcu svečanost, na kateri je republiška sekretarka za prosveto in kulturo Ela Ulih-Atena izročila vzgojnemu zavodu visoko odlikovanje; s tem ga je odlikoval predsednik republike Josip Broz-Tito ob njegovi stoletnici, ki jo je zavod praznoval lansko leto.

Ko je republiška sekretarka izročila kolektivu red zaslug za narod s srebrnimi žarki, je v utemeljitvi omenila razvojne poti zavoda, od tistih prisilnih, z bičem v roki, do današnjih humanističnih metod, ki se pri nas uveljavljajo že nekaj let. Poudarila je, da tudi socialistična družba poraja nekatere ekscese, ki so dediščina preteklosti razrednih družb, delno pa nastajajo zaradi neurejenih odnosov v posameznih družinah in nekaterih vzgojnih situacij, ki jih naša družbena ureditev še ni mogla izkoreniniti. Vse to čestokrat prizadeva prav mlade ljudi, ki sami niso dovolj močni, da bi se jim uprli. Prizadevati si moramo, pomagati nepripravljeni mladini, da bi iz pasivnih mladih ljudi napravili aktivne, jim odpirali vrata do izobrazbe in vzgoje, do poklicev, in do enakopravnega vključevanja v zdravo okolje. Vzgojnemu zavodu je čestitala uspehom, predvsem pri odstranjevanju zastarelih vzgojnih metod, z uporabo sodobnih vzgojnih postopkov, gojencem pa zaželela čimveč uspehov pri usposabljanju za poklice.

Pri intimni svečanosti so bili navzoči predstavniki republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, zavoda za šolstvo, pedagoške akademije, instituta za kriminologijo, predstavniki posebnih šol in zavodov, občinske skupščine Logatec, zunanji predstavniki sveta zavoda, nekdanji učitelji, uslužbenci zavoda in drugi. Gojenci so pripravili kratek kulturni program, nato pa so si gostje ogledali prostore in delavnice zavoda. S pedagoškimi delavci in gojenci so se enakopravno pogovarjali o problemih, ki zadevajo to vzgojno ustanovo. Pedagogi so se posebej poudarili težave, ki nastajajo zaradi neustreznih grajskih prostorov.

V imenu inštituta za kriminologijo je na proslavi spregovoril tudi dr. Bronislav Skabernie. Dejal je, da njihov inštitut že več let tesno sodeluje s strokovnim teamom vzgojnega zavoda, še posebno uspešno pa je vodil štiriletno poskusno uvajanje novih oblik in metod dela. O večletnem znanstvenoraziskovalnem delu, ki so ga preverjali na terenu, so ugotovili, da so nove oblike dela že oprte na številne primere rehabilitacije in zmanjšanja recidive. Njihovo skupno delo je že dobilo epilog v zajetni knjigi, ki bo izšla v vseh jugoslovanskih in nekaterih tujih jezikih. Pohvalil je ko-

ektiv, ki je pri tem velikem delu ves čas vestno sodeloval in mu v imenu inštituta iskreno čestital za prejeto odlikovanje.

Po podelitvi visokega odličja je spregovoril ravnatelj zavoda profesor Ivan Škoflek. Zahvalil se je za odlikovanje v imenu vseh, ki so se v preteklosti resnično in pošteno trudili pomagati mladim ljudem na prava življenjska pota, posebno pa še v imenu sedanjega 27-članskega delovnega kolektiva vzgojnega zavoda v Gorenjem Logatcu. Poudaril je, da so novico o odlikovanju sprejeli z velikim veseljem, kot priznanje, ki daje pogum in obvezuje k še večjim delovnim prizadevanjem.

Gostom, sodelavcem in gojencem pa so bile namenjene te besede:

„V stoletno življenjsko nit te ustanove, od njenih prvih korakov v ljubljanskih prisilnih delavnicah do današnjega strokovno in družbeno sodobno zasnovanega dela z mladino je vtkanih na tisoče mladih življenjskih usod, ki človeka ne vodijo k življenjski sreči.

Čeprav se na tej poti skoraj tri četrt stoletja ponavlja globoka metodična zmota prisiljevanja mladega nemirnega duha, je vendarle od začetkov do danes prišlo do plemenite misli — pomagati mlademu človeku.

Ni naključje, da je dobila ta misel največji polet prav v socialistični družbi, ko je politiko kaznovanja zamenjala skrb vse družbe za ustvarjanje možnosti, da bi mlad človek nadomestil zamujeno in se pripravil na ustvarjalni način življenja.

Za več kot dvajset let zavoda v Logatcu sta značilni predvsem dve razvojni obdobji. Po preselitvi iz Gradca v Beli krajini se je zavod naglo razvil v močan delovni kolektiv vzgojiteljev, mojstrov in gojencev. Utrujen od prevelike storilnostne vne in v težkih delovnih in življenjskih razmerah je moral zavod pred osmimi leti za trenutek prekiniti delo, da bi lahko na njegovih dragocenih izkušnjah zrastle nov, obogaten še z večjimi revolucionarnimi spremembami.

Po kratkih, a temeljitih pripravah je začel nov in mlad delovni kolektiv pod strokovnim vodstvom inštituta za kriminologijo iz Ljubljane leta 1967 štiriletno poskusno uvajati nekatere nove metode in oblike dela ter druge nove kvalitete, zlasti v medsebojnih odnosih.

Šola za starše na Vetrniku

Zamisel in požrtvovalnost vredni pohvale

To je resnična zgodba, ki mi jo je pripovedovala tovarišica Vida Bizjakova, učiteljica elementarne na osnovni šoli v Kozjem.

Pri svojem rednem delu v prvem razredu je opazila, da nekateri učenci ne obvladajo pojmov, ki bi jih morali pridobiti že v predšolski dobi. Ob govorilnih urah, roditeljskih sestankih in obiskih učencev na domovih je sicer skušala opozoriti matere na pomanjkljivosti pri pripravi otrok na šolo, ker pa rezultati teh prizadevanj niso bili zadovoljivi, je izbrala ustreznost obliko. Povabila je matere, ki imajo predšolske otroke, in jim na primeren način posredovala temeljna spoznanja otroške psihologije, krajevna zdravstva pa jih je seznanila z osnovami zdravstvene vzgoje in higiene. Na teh sestankih je pogrešala starše otrok z Vetrnika.

visoka planota, do katere vodi iz Kozjega 11 km dolga gozdna cesta. Domačije so raztresene, poleti pride do njih peš po gozdnih poteh v eni ali dveh urah. Ljudje so gostoljubni in porijazni, zanimajo se za napredek. V večini družin imajo otroke stare od štiri do osem let.

Zaradi oddaljenosti starši teh otrok niso prihajali na omenjene sestanke, zato se je Vida Bizjakova odločila, da bo ona prihajala k njim. Domenili so se za sestanek ob nedeljah pri Klavžarjevih. Tako je nastala šola za starše na Vetrniku.

Motivi za njeno odločitev so bili predvsem v tem, ker je ugotovila, da so ti otroci, ko pridejo v malo šolo ali v prvi razred, plašni in polni kompleksov, da je njihova splošna razgledanost za stopnjo nižja kot pri drugih otrocih, čeprav po naravni inteligenci ne zaostajajo za drugimi in da matere ne

Kot temeljno obliko in metodo dela smo uvedli skupinsko delo, da bi z njim ustvarili resnične možnosti za razreševanje osebne problematike, ki jo v zavodu prinesejo mladostniki zaradi neugodnih življenjskih izkušenj.

Vzgojno in ustvarjalno pobudo, ki je bila nekoč predvsem domena vzgojiteljev, smo podelili med gojence in vzgojitelje, vsakomur po njegovih resničnih sposobnostih in zmognostih.

Nekdanja toga in stroga pravila življenja in dela v vzgojnem zavodu, ki so silila mladega človeka k pretvarjanju, smo zamenjali s prakso medsebojnega sporazumevanja. Gojenec je postal soodgovoren z vzgojiteljem in mojstrom za okvir in vsebino življenja celotnega kolektiva zavoda.

Hote smo se izognili avtoritativnemu, vzvišenemu odnosu do gojencev, da bi se dva svetova lahko dotaknila drug drugega in našla vsak svoj življenjski smisel. Nekdanjo trdo prakso pogojnega kaznovanja smo zamenjali s prakso prepričevanja, pomoči in medsebojnega zaupanja. Vrata zavoda smo odprli življenju. Še bi lahko naštevali.

Priznati je treba, da vse to ni bilo lahko, da nam je sploščeta

manjkalo znanja in izkušenj, da marsikje v javnosti nismo dobili ustrezne podpore, in da tudi naši fantje niso mogli kar čez noč odložiti vseh svojih nagradnih dvomov ter razumeti in sprejeti resnično tovariško roko svojih vzgojiteljev in mojstrov.

Nekateri gostje so se popoldan udeležili še terapevtskega sestanka vzgojnih skupin, na katerem vzgojitelji, v ravnanju navzočnosti enakopravno razrešujejo morebitna nesoglasja pri delu zavoda in v življenju v njem, hkrati pa izrekajo priznanja in pohvale posameznim vzgojnim skupinam in gojencem. Pri tem gre za skupne odločitve, za samoupravo, v kateri enakopravno sodelujejo tudi gojenci. Tak način dela aktivno mobilizira vse gojence tudi pri urejanju in odstranjevanju zaprek, ki so jih včasih razreševali pazniki.

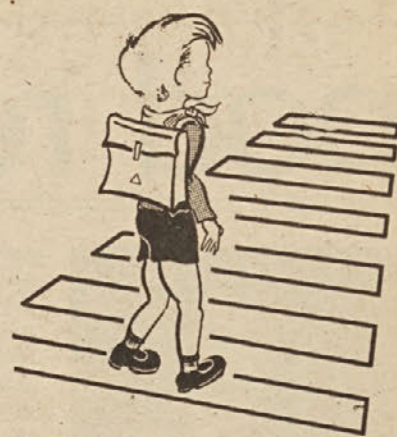
Skupno prizadevanje pri obravnavanju tovrstne problematike je pri nas prav v Gorenjem Logatcu ustvarilo naprednejše oblike vzgoje, ki bi jo lahko imenovali metoda sporazumevanja in sodelovanja.

TONE KEBE

Učenci!

Ste pripravljeni na samostojno pot v prometni vrvež?

So vas poučili

kako

hoditi po pločniku

kje

po cesti

kdej

čez cesto?

So vam pokazali starši in učitelji najbolj varno pot od doma do šole in od šole do doma?

Vozniki motornih vozil, ne dopustite, da bi ugasnilo komaj začeto življenje pod vašim vozilom!

Svet SR Slovenije za preventivo in vzgojo v cestnem prometu

jim 1908-74

Kadri, morala in zakonitost

ali kako je glasbena šola Škofja Loka odtegnila učitelja za glasbeno vzgojo osnovni šoli Trnovo

Delovna skupnost osnovne šole Trnovo je v rednem razpisu med drugim razpisala tudi delovno mesto predmetnega učitelja za glasbeni pouk. Na razpisano delovno mesto se je javila tov. Vida Kolar in bila sprejeta. Na obvestilo delovne skupnosti, da je sprejeta na delovno mesto učitelja za glasbeni pouk, je 14. maja 1974 pisмено odgovorila, da ga sprejme. Tovarišica Kolarjeva je bila od 1. 9. 1974 dalje članica delovne skupnosti osnovne šole Trnovo. Prijavili smo jo zavodu za zaposlovanje in zavodu za socialno zavarovanje. Začela je poučevati, 5. septembra pa je prišla k ravnatelju z novico, da ji je glasbena šola

Škofja Loka ponudila lepše in lažje delo; samo dva dni v tednu bo delala in s tem dosegla poln delovni čas. Ravnatelj šole ji je odgovoril, da se mu taka ponudba zdi nemogoča. Povedal ji je tudi, da delovna skupnost najbrž ne bo mogla soglašati s sporazumnim prenehanjem delovnega razmerja ker bo delovno mesto za glasbeni pouk ostalo nezasedeno. Prosili smo jo, naj ne odpove delovnega mesta. Tovarišica Kolarjeva je po pogovoru sklenila, da ostane. Žal pri tem nismo računali s tretjim ..., ki pa ni miroval ... In glej, šmenta, 10. septembra nam je tovarišica Kolarjeva poslala pismo, da ne sprejme

delovnega mesta, ki smo ji ga ponudili! Preprosto je „pozabila“, da je to delovno mesto sprejela že 14. maja 1974 in da je od 2. do vštete 6. septembra — 18 ur že poučevala.

Vse lepo in prav, boste rekli, si je pač premislila. Vendar se nam ob tem postavlja nekaj vprašanj, in sicer:

Kako je mogoče, da ena šola zvabi učitelja drugi šoli s protizakonitimi obljubami?

Ali morda za glasbeno šolo Škofja Loka ne velja 22. člen zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu?

Nadalje, ali je tako „prevzemanje“ moralno?

Ali je prav, da učitelja začetenika, kot je tov. Kolarjeva, že na začetku njegove službene poti na tak način zavedemo?

Kakšen vzgojitelj socialistične mladine bo lahko postala?

In končno, ali se bo komu posrečilo ugotoviti škodo, ki jo je tov. Vida Kolarjeva povzročila učencem osnovne šole Trnovo zaradi okrnjene izobrazne dejavnosti?

Če se tovarišica Kolarjeva ne bi pisмено obvezala, da bo poučevala, bi lahko med počitnicami poiskali drugega učitelja. Ob začetku šolskega leta pa skoraj ni mogoče, da bi dobili učitelja za glasbeno vzgojo.

GEZA ČAHUK

Nezaželena in udarjena nadura

O učiteljevih nadurah je bilo v preteklih letih povedanega že kar precej. O njih smo govorili takrat, ko so se učitelji branili sprejeti dodatno delo, ker so pač že iz dolgoletnih izkušenj vedeli, kako jih utruja in izčrpa. Obravnavali smo jih ob sklepnih računih, ko so nekateri tehnokratsko ugotovili, kako visoki so ti dodatni dohodki pri nekaterih učiteljih. In končno: o njih govorimo tudi sedaj, ko je toliko nanovo razpisanih delovnih mest po šolah, pa tudi zato, ker bi radi na vse načine našli kar v šolah denar za prepotrebno valorizacijo osebnih dohodkov učiteljev. Ker bomo o nadurah govorili tudi v prihodnje, si oglejmo le dvoje značilnosti, ki sta povzročili, da so te ure pravzaprav nezaželene.

Povejmo po pravici: le malo učiteljev ima nadure zato, da si brez večjega truda zviša osebni dohodek. Večina učiteljev je ob začetku šolskega leta, potem ko so bile obveznosti že razdeljene in je ostalo nekaj ur, morala prevzeti „preostale“ ure zato, da bi pouk povsem izpeljal. To velja povečini za večje šole, zato ker za vse ure ni mogoče najti ustreznega števila učiteljev. Še huje je na majhnih šolah, kjer sploh nimajo učiteljev za nekatere predmete.

Posledice vsega tega so zelo raznotere — vse pa obremenjujejo, „udarjajo“ nadure. Naštetje le nekatere:

Začnimo kar pri kakovosti

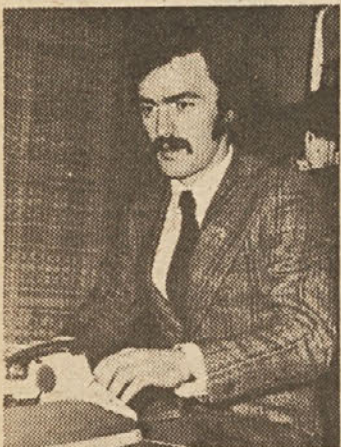
dela. Ni dvoma, da obremenjenost zmanjšuje kakovost priprave in dela, sočasno pa večja število obolenj. Iz tega drugega torej raste tudi prvo. Zato ni presenetljivo, da je veliko učiteljev utrujenih, izčrpanih in da bi radi menjali službo. Drugo je nagajevanje. Kako skromno je (saj zasluži vsak priučen delavec pri popoldanskem delu več!), o tem raje ne govorimo. Spregovorimo o bolj pereči zadevi. Te ure se učitelju ne štejejo v osebni dohodek, če je bolan, niti ne v pokojninsko osnovo. Večkrat dela celo zastoj, saj prav zaradi tega nujnega, obveznega, za družbo koristnega ter potrebnega dela prekorači mejo dohodkov, do katere pripada njegovim otrokom otroški dodatek ali štipendija itn.

Zato je nujno, da si v prihodnje prizadevamo: za dvoje: Prvič: da bo ob pravilnem vrednotenju učiteljevega poklica več učiteljev in s tem manj nadur. Drugič: da se tam, kjer tega ne bo mogoče urediti, to delo ovrednoti po samoupravnem sporazumu in da ta dohodek postane sestavni del učiteljevega osebnega dohodka; upoštevan naj bo pri bolezninah ter pokojninski osnovi in ne navsezadnje tudi pri določitvi delovnega časa za pokojnino. Zavedati se moramo, da v učiteljskem poklicu prevladujejo ženske, ki so zaradi vseh teh zadev, na katere opozarjam v tem članku, toliko bolj prizadete.

JOŽE ZUPANČIČ

pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Ostal bom med slepimi in slabovidnimi otroki!

Začetek je bil boleč; nekdo mi je stopil na nogo in to v trenutku, ko sem prebiral v časopisu članek o večji družbeni in politični odgovornosti. Pozabil se je opravičiti ali pa se ni zavedal svoje odgovornosti za...

Nasmehnil se je, obesil brke čez koticke ust in že sva bila sredi izmenjave mnenj. To ni bil tisti z mojih nog. Trdno je stal na svojih, odkar sem ga poznal. Nekoč sva skupaj hodila v „tovarno za učitelje“. Človek težko verjame, da je minila skladovnica let od takrat, ko so nama po bradi rasli mozolji. Diplomirala, postaneš učitelj, izredno študiraš, modeliraš živo podoba človeške prihodnosti, odkrivaš svoj dolg do družbe, v kateri živiš, in ti ni žal časa, ki ga za vse to nameniš.

Srečal sem ga torej, nasmejanega, kot bi ne bil prosvetni delavec, in že sem ga mislil pobarati: „Ali si se tudi ti izza katedra preselil v banko, morda za okence na pošti?“ Toda, kljub

porabniški epidemiji, tradicionalnemu neustreznemu družbenemu vrednotenju dela se zgodi, da nekdo niti ne pomisli, da bi presedlal na hitrejšega in udobnejšega konja. Z zadovoljstvom jaha naprej, pa čeprav brez sedla. Zgodi se celo, da spremeni prosvetni delavec svoje delo v razvedrilo, študij v konjička in da živi za tisto, kar si je šestnajstleten izbral. Celo poročiti se nima časa. Sicer pa za nekatere stvari nikoli ni prepozno.

„Teh pogledov in oči, čeprav slabovidnih in tudi slepih, ne bom nikoli zamenjal za kupe faktur, z ničemer, kar ni živo, človeško. Prosveta je moj travnik, na katerem bom meril svoje duševne in praktične moči, kjer bom vzgajal in sadil, kar bi moralo zrasti v krepka debla, ki jih krutost življenja ne bo prelomila. V našem poklicu uspehov ne zaznaš takoj. Pokažejo se z leti, ko se človek osamosvoji, ko je sposoben voditi samega sebe in skrbeti zase. Takrat lahko oceniš samega sebe, svoje pedagoške in druge sposobnosti...“

PRIDI V ZAVOD ZA SLABOVIDNO IN SLEPO MLADINO!

STANE FLORJANČIČ je v omenjenem zavodu vzgojitelj, ostal pa je tudi študent defektologije — tiflopedagogike. Med devetimi vzgojitelji na zavodu je Stane edini možki. Za prednosti s tem v zvezi se nisem hotel zanimati.

Slepi in slabovidni otroci so vključeni v zavod, ker se teže šolajo v rednih osnovnih šolah. Znani pa so primeri, ko so tudi slepi šolali v rednih osemletkah. V zadnjem obdobju je v naši republiki precej takih otrok, ki se šolajo v rednih osnovnih šolah. Za omenjene učence skrbijo učitelji zavoda za slabovidno in slepo mladino v Ljubljani, tako da jih obiskujejo, svetujejo učiteljem in star-

šem. Ni dvoma, da ima učitelj slabovidnim ali celo slepim učencem veliko več dela. Prav tako pa je tudi razumljivo, da je za takšnega otroka mnogo primernejše, če se šola v domačem okolju, med popolnoma zdravimi učenci. To pa je mogoče, če ima otrok urejene domače razmere. Pogosto je vključen slepih otrok v normalno okolje zelo naporna. Zvedel sem, da se letos šolata dve slepi učenki, ki sta končali osnovno šolo v tem zavodu, na gimnazijah v Škofji Loki in Kopru. To pa zahteva pripravo učbenikov: učno snov

po hodnikih, odpirala vrata in iskala tovariša Staneta. Mimgrede sem zvedel, da sta oba prav dobra učenca. Janko je doma iz Velenja, kjer ima še pet bratov in sestro. Precej slabo vidi, očal pa vseeno ne nosi. Trdi, da se mu je vid v zadnjih letih popravil in da bi bil manj všeč dekletom, če bi nosil očala. Pri tem je bil na moč resen. Starši ga obiščejo enkrat ali dvakrat na leto. Čudno je zvedelo, ko je trdil, da jih ne pogreša. V šoli in internatu preživijo štiriindvajset ur — velika družina so. V tako veliki dru-

Vzgojitelj Stane Florjančič. (Foto: S. Teršek)

je treba prepisati na magnetofonske trakove in v Braillovo pisavo... Če hočeš vključiti slepega otroka v razredni in šolski kolektiv, je treba na to pripraviti učitelje in učence. V Kopru in Škofji Loki se je vse to zložilo v popolnoma normalno šolsko delo.

Že pred stavbo sem potreboval pomoč. Janko in Neva iz osmega razreda sta me vodila

zini moramo imeti strogega vzgojitelja in tak je tovariš Stane, pravi sloki Janko. „Veste, če bi bil ravnatelj tega zavoda, bi zahteval, da nam uređijo šolsko igrišče in še to...“

Janko je utihnil, ko je med vrati opazil vzgojiteljeve brke.

Vem, rekel mi boš, da imas izredno rad otroke, da te kolegi pomilujejo, ko jim poveš, kje si zaposlen. Obraz se jim razneži,

o revčkih v pol ali popolni temi govore, o tem, da je treba ob njih imeti jeklene živce, da cenijo tvoj idealizem in da za takšen osební dohodek niti mimo zavoda ne bi šli.

„Saj je res, tu mora biti človek s srcem in dušo. Najbolje je, če nikoli ne šteješ delovnih ur, če privatni čas ni ločen od delovnega, če živiš za svoje delo — prosveto. Pustiva primerjavo z delom v redni šoli — v učnem programu ni razlik. Ampak pri nas imamo pogosto opraviti s posebno čustveno mehkiimi otroki. Fant je v sedmem razredu izgubil vid. Zanj se je podrl dober del sveta. Zgraditi ga je treba znova. Zgraditi tako, da ne bo manj trden, kot je bil kdajkoli prej. In to ni najbolj lahko. Tak človek ne potrebuje sočustvovanja, le-to mu je celo zelo odveč, muči ga in mu ubija voljo.“

Tudi sam sem v začetku tega dela razumeval otroke drugače. Pozneje sem vse bolj spoznaval, da slepi in slabovidni otroci niso in ne smejo biti prav nič drugačni od drugih otrok. Da, tega občutka drugačnosti jih moramo rešiti. Do njih nisem pretirano popustljiv, ker to tudi življenje ne bo, čeprav so slepi in slabovidni. Trudimo se, da bi bili otroci našega zavoda kar najtesneje povezani z drugimi, ki nimajo poškodovanega vida: imamo skupne kulturne in športne prireditve, sodelujemo z drugimi mladinskimi organizacijami. Popolnoma se morajo znebiti dvoma: ali bom znal vzpostaviti pravičen stik z drugimi otroki, mladimi tovariši? Pravzaprav je zelo malo dejavnosti, s katerimi se ne bi mogel ukvarjati tudi slep ali slaboviden otrok.

Mnogo večje probleme imamo s starši omenjenih otrok, ki se težko sprijaznijo, da je njihov otrok slaboviden ali slep. Moramo jim pomagati in svetovati. Z odraslimi pa je težje delati kakor z otroki. Starše prepričujemo:

„če od otroka nič ne zahtevaš in mu vse nudiš, mu več škoduješ kakor koristiš. Takšnim staršem najpogostejše pomagajo primeri otrok, ki so bili prav tako slabovidni ali slepi in so v življenju kljub vsemu uspeli. Nekateri nadaljujejo šolanje v centru za slepe v Škofji Loki, kjer se vključijo v poklicne šole, drugi odidejo v trgovske, mehanične poklice ali pa nadaljujejo šolanje na rednih srednjih šolah. Bili pa so časi, ko so ljudje govorili: Slepí lahko postane samo telefonist.“

Pri nas namenjam nekaj več pozornosti gospodinjstvenemu pouku, veččinam samourejanja, ročni spretnosti in vsemu, kar bo koristilo slepemu ali slabovidnemu človeku...“

Na zavodu je približno sto slabovidnih in slepih otrok, sto zanimivih malih osebnosti, sto popolnoma normalnih otrok, le da imajo tako ali drugače poškodovan vidni organ. Učenci višjih razredov se pod vodstvom tovariša Staneta sučejo v najrazličnejših plesnih taktih, svoja različna nagnjenja pa lahko sproščajo v lutkovnem, dramatskem, vrtnarskem pa še v marsikaterem krožku. Nekateri so vključeni v folklorno, glasbeno in športno dejavnost (harmonika, klavir, kitara, ustna harmonika, pevski zbor...!), preizkušajo se v modeliranju...

„Nič posebnega nisem vedel. Boš sploh lahko kaj napisal? Šola je pač šola. Pa da ne boš mislil, da mi ne ostane nič časa za obisk gledališča, kina, za imenitno knjigo ali za potovanja, ki so moj konjiček? Tudi po službeni dolžnosti precej potujem. Na Primorskem in Stajerskem obiskujem slabovidne otroke po šolah in domovih. In kadar me obiščejo nekdanji učenci, kadar s ponosom povedo, da živijo normalno življenje, se še trdneje odločim: Nikoli iz prosvete. Kaj pa ti, si v službi — v banki...?“

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

PIŠE: DR. ANA KRANJC

Neverbalne komunikacije in vzgojnoizobraževalni proces

V obdobju znanstveno-tehnične revolucije, po eksploziji znanja, morajo ljudje zelo veliko sporočati drug drugemu; to poskušajo narediti na najrazličnejše načine. Odpirajo nove možnosti za širjenje znanja in sporočil, ki bi jih radi posredovali. Ni naključje, da se je prav v zadnjih obdobjih zelo razvila teorija komunikacij kot posebna veda o prenašanju informacij in znanja.

Poleg ljudi, ki jim je obveščanje poklic, se intenzivno ukvarjajo s problemom novih načinov komuniciranja tudi pedagogi, andragogi in psihologi, zlasti socialni psihologi. Med njimi izstopajo oxford-ska šola socialnih psihologov pod vodstvom Michaela Argyla in pedagogi, ki delajo v nekaterih pedagoških institutih v Južni Ameriki med temi je bil posebno znan Blondenov inštitut v Čilu. Argyle empirično proučuje „abecedo“ človekovih gibov, telesne drže, mimike na obrazu, barv, zvokov, barve glasu in drugih značilnosti govora neke osebe. Ugotavlja, kako veliko pridobiva človek po vseh teh neverbalnih poteh, čeprav pedagogi nenehno težijo k temu, da: „morajo povedati“, „otrok mora prebrati“, „moramo mu prebrati“, če želimo, da se sporočilo prenese na drugo osebo.

Iz Argylvovih empiričnih študij je razvidno, da ima vsaka oseba izdelan svoj sistem kodiranja svojih čustev in misli ter razpoložen in da vse to sporoča ljudem okrog sebe na nek ustaljen način, značilen za njeno ravnanje. Način izražanja je pri ljudeh, ki žive v istem kulturnem okolju, dokaj podoben; podobna razpoloženja izražajo podobno. Simbolika, izražena s toni, barvami ali gibi jim pove isto, kot bi jim povedala z besedami izražena misel. Pogostokrat imajo neverbalne komunikacije še dokajšnjo primes emocionalnega podoživljanja tega, kar izražamo. Tako izraženo sporočilo je še bolj učinkovito, kot če bi ga izrazili na ta ali oni verbalen način. Kar pomislimo, koliko včasih zaleže pri otroku en sam mrk pogled in kako „gre mimo ušes“ to, kar mu iz dneva v dan govorimo. Sklonjena glava in pasivna drža tovarišice v razredu bo otroke hitro opozorila na to, da nekaj ni bilo v redu, da so tovarišiča ali učitelja, ki „neprestano govorijo“, ali pa tudi, če malo govori, pa ne potrjuje svojih besed z doživeti.

V začetku smo rekli, da je narekovala razvijanje neverbalnih komunikacij in njihovo vplivanje na vzgojnoizobraževalni proces

predvsem obilica znanja, informacij, znanstvenih odkritij in novih tehničnih dosežkov, ki je preplavila svet v razmeroma kratkem obdobju. Temu pojavu so se pridružili še nekateri drugi in pospešili nadaljnji razvoj neverbalnega komuniciranja. Med temi pojavi je bil pomemben spremenjeni način življenja. Nova proizvodnja nam je začrtala tudi nove poteze v našem življenju. Novo življenje se najbolj razlikuje od nekdanjega v gospodarsko najbolj razvitih deželah. Naglica, s katero opravljamo večino naših dejavnosti, je spremenila tudi naše izražanje. Jezikoslovci ugotavljajo, da se jezikovna kultura zelo spreminja. Zaradi naglice je naša govorica vedno bolj telegrafska, dobiva nov stil, stavke krajšamo, uporabljamo jih v mnogih novih različicah, zato da krajšanje ne bi še bolj osiromašilo besednega izražanja. Ko beremo „olepšane stavke“ pretekle in polpretekle dobe (take, kot so bili npr. značilni za dobo romantike), se nam zde tuji in odbijajoči. Povedo nam manj, kot so povedali ljudem, živčim v okolju in času, ko so nastajali.

Verbalno izražanje je povezano tudi s pisano in ne le z govorno besedo. Doba lepopisja je za nami. Kaj bi se pritoževali, da naši otroci grdo pišejo, saj tudi mi ne pišemo dosti lepše. Ali se nadejamo, da bomo spet kdaj začeli lepše pisati? V gospodarsko razvitih območjih je postalo strojepisje sestavni del splošne izobrazbe. Že v osnovni šoli uporabljajo učenci pisalne stroje, kadar pripravljajo daljše pismene sestavke, pa tudi v družinah je pisalni stroj vsakdanji predmet uporabe. Ljudje ga uporabljajo v osebnem privatnem komuniciranju z drugimi, ali pa pri raznih pismenih izdelkih. Tehnična pisava kakovostno znižuje nekdanje navade pisanja. Rokopisi postajajo nečitljivi, malomarno napisani. Tistemu, ki naj bi jih prebral, jemljejo preveč časa, tega pa res nimamo več na pretek. Rokopisi kot komunikacijsko sredstvo vedno bolj izumirajo; morda jih uporabljamo le še v privatnem dopisovanju, osební pošti, večino našega javnega službenega dopisovanja, celo koncepte pa že pripravljamo na pisalnem stroju.

Nekatere dežele so prav slavne po številu kratic, ki jih uporabljajo. Tudi ta pojav zmanjšuje vlogo verbalnega komuniciranja in daje vedno večji pomen drugim vidnim in slušnim stimulatorjem, s katerimi dobivamo informacije iz okolja. V kraticah je verbalna informacija kar najbolj skrajšana. Dopolnjevati so jo začeli še razni drugi izvori informacij.

Vedno bolj opažamo, da verbalno komuniciranje ne zadošča več za prenašanje vseh potrebnih informacij in znanja, sočasno pa izgublja na pomenu. Manj ga uporabljamo, kot smo ga nekaj, ker se je način življenja tako zelo spremenil, da človek nadomešča verbalno komuniciranje z neverbalnim.

VPLIV NEVERBALNIH KOMUNIKACIJ NA UČENJE

Ko smo začeli uvajati permanentno izobraževanje, smo naleteli tudi na vprašanje, kako lahko uresničujemo načelo permanentnosti. Vseh ljudi ne moremo posaditi v šolske klopi za vse življenje. Zato moramo poiskati nove načine učenja in vplivanja. Odslej strukturiramo tudi spontane vsakdanje življenjske dejavnosti in izkušnje ter jih združujemo v proces učenja, uporabljamo jih pri vzgoji in izobraževanju.

Najbolj vidni poskusi neverbalnega komuniciranja na področju vzgoje in izobraževanja so se pojavili v deželah s hitrimi družbenimi in gospodarskimi spremembami. To so ponavadi manj razvite dežele, ki so napravile hiter razvojni skok. Z nepismeno populacijo gradijo ponekod socialistično družbo zavdnih in ustvarjalnih ljudi, z nepismeno populacijo uvajajo moderno industrijo. Blonden se je v takih razmerah odločil za nekoliko heretično pot širjenja izobraževanja in vzgoje. Ni šel po klasični poti odpravljanja nepismenosti. Zanimalo ga je predvsem pridobljeno znanje, spremenjena stališča in oblikovana osebnost, to pa je dosegal s pomočjo slikovnih materialov, plakatov, demonstracije nekaterih pojavov, organiziranja lastnega spoznavanja v aktivnem sodelovanju itd. Uporabljal je učinke barve, obraznega izraza, glasbe in podobno.

Zamisel o uvajanju neverbalnih komunikacij na področju vzgoje in izobraževanja iz Blondenovega pedagoškega inštituta v Čilu se je hitro širila tudi med druge pedagoge in andragoge, zlasti tiste, ki so se temeljiteje ukvarjali z uresničevanjem koncepta permanentnega izobraževanja in so v vzgoji gledali temeljitejši družbeni proces.

Za učinkovito uporabljanje neverbalnih simbolov tudi na področju vzgoje je pomembno, da oba — tisti, ki oddaja neko „sporočilo“, informacijo, spoznanje itd., in tisti, ki to sprejema, uporabljata isti način „kodiranja“, isto simboliko. Izražanje v simbolih in razvozlavanje teh simbolov morata temeljiti na isti „abecedi“, na istih simbolih. Za nekatere reakcije je že Darwin ugotavljal, da so last vsa človeštva; razvile so se med evolucijo. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s psihologijo živali, so odkrili način izražanja nekaterih emocij celo pri njih. Pri Darwinu najdemo obrazložitve, zakaj ljudje jokajo, ko so žalostni, kakšna je drža telesa, ko je oseba negotova, resignirana in podobno.

Mnogo več elementov neverbalnega izražanja in simbolov neverbalnega komuniciranja se naveže na neko kulturo. Pripadniki različnih kultur bi težko uporabljali neverbalne komunikacije za vzgojo in izobraževanje.

Razmislimo, koliko smo se naučili in spoznali tudi po neverbalni poti, še preden so začeli o tem govoriti strokovnjaki. V bolj neformalnih in domačih odnosih med člani družine ali v tovariški skupini so neverbalni vzgojni vplivi še posebno pomembni.

RADIO IN ŠOLA

Srednje šole

Teorija in praksa samoupravljanja

Sreda ob 9.40 — I. program

Programski čas, v katerem smo v preteklem šolskem letu oddajali ciklus Zgradba marksističnega mišljenja za srednje šole, bo v prvem polletju letošnjega šolskega leta namenjen ciklusu oddaj z naslovom **TEORIJA IN PRAKSA SAMOUPRAVLJANJA**. Tudi ta ciklus je seveda namenjen v prvi vrsti poslušalcem v srednjih šolah oziroma šolah druge stopnje, kajti prizadevali si bomo, da bodo oddaje vsebinsko kolikor toliko „pokrivale“ na novo uvedeni predmet. Še bolj kot za druge izobraževalne programe pa velja za oddaje tega ciklusa naša želja, da bi jih s pridom poslušali tudi drugi poslušalci, predvsem učitelji in profesorji, ki naj bi z uvajanjem samoupravnih odnosov v šolsko prakso vzgajali prihodnje samoupravitelje.

Razporeditev in obseg snovi tega ciklusa je nekoliko določen že z naslovom **TEORIJA IN PRAKSA SAMOUPRAVLJANJA**. Jasno je, da gre za marksistično teorijo samoupravljanja. To je treba še posebej poudariti zato, ker je ideja samouprave in samoupravne organiziranosti družbe obstajala že zdavnaj pred Marxom. Je tako rekoč nenehna spremljevalka evropske politične misli že od antike in se je uresničevala oziroma se še vedno praktično uresničuje v najrazličnejših oblikah in z najrazličnejšimi nameni. Nikakor pa ni nujno, da bi morala imeti v vsakem primeru zvezo z Marxovo teorijo o revolucionarni preobrazbi družbe.

Ko torej govorimo o marksistični teoriji samoupravljanja in o jugoslovanski samoupravni socialistični praksi, moramo pri tem izhajati iz tistih temeljnih predpostavk, na katerih sta klasična marksizma gradila svojo filozofsko, politično ekonomsko in sociološko kritiko kapitalistične družbe in sploh vsake razredne družbe. Ena teh predpostavk je, da so odnosi, v katere stopajo člani kake družbe, ko reproducirajo svojo gospodarsko, politično in kulturno življenje, v končni konsekvenci odvisni od razvoja družbenih proizvodnih sil in možnosti, ki jih ta razvoj daje.

Tega seveda ne kaže razumeti kot enosmerno mehanično odvisnost vseh družbenih ustanov od razvoja proizvodnih sil, zlasti ne v primeru, ko analiziramo take ustanove v neki konkretni družbi in v nekem konkretnem zgodovinskem obdobju. Te odvisnosti pa „v končni konsekvenci“ ni mogoče zanemariti, kadar gre za ugotavljanje razrednega značaja družbe, ki nedvoumno zaznamuje vse ustanove razredne družbe, se pravi vso tako imenovano družbeno nadstavbo in torej tudi ideje o oblikah in metodah upravljanja s stvarmi, z družbenimi dejavnostmi in funkcijami.

Gre torej za spoznanje, da so bile (in so še) nemarksistične ideje o samoupravljanju bodisi slepe za razredno razklanost družbe in za pravo naravo te razklanosti, ali pa so spregledale odvisnost družbenih odnosov od razvoja proizvodnih sil.

Druga taka predpostavka je narava dela, kakor jo je analiziral Marx, namreč dela kot človekovega razmerja do narave in do drugih ljudi ter pervertiranje tako pojmovanega dela v mezdno delo v kapitalističnih proizvodnih odnosih itn. Gre — preprosto rečeno — za to, da je odpravljanje razredne družbe in razrednega značaja družbenih ustanov (to pa tudi je zgodovinska naloga delavskega razreda) nujen pogoj za uresničenje so-

cialistične samoupravne družbe. Povezanost teorije samoupravljanja s temi predpostavkami je preskusni kamen za razločevanje idej o samoupravljanju, bodisi da jih opazujemo v njihovem zgodovinskem razvoju, ali pa ocenjujemo ideje in praktike samoupravljanja v sodobnem svetu.

Iz tega kratkega, poenostavljenega uvoda je razvidno, zakaj smo na začetek ciklusa postavili štiri oddaje z naslovi:

SMISEL IN BISTVO SAMOUPRAVLJANJA, OD PRVIH IDEJ DO SAMOUPRAVNE DRUŽBE, RAZVOJ NAŠE SAMOUPRAVNE DRUŽBE.

V prvi oddaji **SMISEL IN BISTVO SAMOUPRAVLJANJA** avtor najprej teoretično razloži naravo upravljanja v razredni družbi, kot posebno funkcijo dela članov neke družbe (vladajočega razreda, kakega družbenega sloja ali državnega aparata), od upravljanja v brezrazredni družbi, ki se uresničuje kot samodejavnost množic, združenih delovnih ljudi, vseh članov skupnosti. V nadaljevanju zasleduje proces odtujevanja človeka (kot svobodnega, zavestnega in univerzalnega bitja), ki se dogaja kot delitev dela in kot zgodovina razrednih družb prav zaradi nerazvitosti proizvodnih sil, da bi končno prišel do pojma samoupravljanja kot zgodovinskega obrata, kot uveljavitve svobodnega posameznika v svobodni družbi onstran „kraljestva nujnosti“.

V drugi oddaji **OD PRVIH IDEJ DO SAMOUPRAVNE DRUŽBE** spremlja avtor zgodovinski razvoj idej o samoupravljanju in samoupravni družbi od Morusa in Campanelle prek utopičnih socialistov do Marxovega nauka in njegovega vpliva na prve poskuse uresničitve samoupravljanja v Pariški komuni in — pozneje — v oktobrski revolu-

ciji in v revolucionarnem valu, ki se je sprožil po prvi svetovni vojni. Nadalje omenja vrsto poskusov uresničitve samoupravljanja kot oblike industrijske demokracije, se pravi udeležbe delavcev pri odločanju znotraj kapitalističnih podjetij, ocenjuje vrednost ali nevrednost takih poskusov, končno pa se ustavi ob nastanku in razvoju jugoslovanskega projekta delavskega in družbenega samoupravljanja.

Tretja oddaja **SAMOUPRAVLJANJE V SODOBNEM SVETU** je sistematičen pregled realizacij idej samoupravljanja v sodobnem svetu od minimalnega posrednega vpliva na upravljanje in odločanje vladajočega družbenega razreda do popolnega samoupravljanja delavskega razreda, do razvite socialistične družbe.

Zadnja oddaja **RAZVOJ NAŠE SAMOUPRAVNE DRUŽBE** je posvečena pregledu institucionalnih oblik samoupravljanja v naši družbi — od prvih delavskih svetov, ki so kot samoupravni organi nastali že leta 1949, in zakonitve samoupravnih organov v gospodarstvu leta 1950, pa do samoupravne organizacije celotne družbe. Namen prvih štirih tematsko zaokroženih oddaj — besedila je napisal zagrebški profesor dr. Adolf Dragičević — je kolikor mogoče strnjeno in dostopno prikazati številne razsežnosti teorije in prakse samoupravljanja. Najmanj, kar je iz njih razvidno, je spoznanje, da je uresničevanje samoupravljanja dolgotrajen in mučen proces, ki se ne izčrpa niti v revolucionarnem prevzemu oblasti niti v institucionalizaciji oblik delavskega in družbenega samoupravljanja, temveč je in ostane vprašanje preobrazbe celotne družbe — od razvoja proizvodnih sil do zadnje družbene ustanove za zadovoljevanje človekovih duhovnih potreb. Korak dalje od tega spoznanja je vpogled v zapletenost te naloge, namreč naloge preobrazbe celotne družbe in njenih insti-

tucij. Ta „korak“ smo si v programiranju ciklusa zamislili kot vrsto oddaj pod naslovi:

MARKSIZEM IN SOCIOLOGIJA, MARKSIZEM IN EKONOMIJA, MARKSIZEM IN POLITOLOGIJA, MARKSIZEM IN KULTURA.

s podtemami: Znanstveno tehnološki napredek in možnosti za osvoboditev človeka pri delu, Družbene razsežnosti avtomatizacije in različni modeli avtomatizacije, Naloge samoupravne družbe pri razvijanju tehnologije;

Marksizem in aktualna ekonomska vprašanja našega časa, Marksistično stališče do sodobnih meščanskih ekonomskih modelov, Tržišče in plan v sedanjosti, fazi našega razvoja, Razredne dimenzije sodobnega svetovnega gospodarstva;

Pomen razumevanja teorije o dikaturi proletariata za razumevanje našega današnjega trenutka, Družbeni razvoj — organiziranost in spontanost, Politični subjekti v sodobni družbi;

Transformacije kulture v samoupravni družbi, Kulturo množicam in množična kultura, Elitizem, profesionalizem in amaterizem v kulturi.

To vse pa so seveda samo delovni naslovi tem, za katere se dogovarjamo z vrsto strokovnjakov za posamezna področja. Dokončne naslove in obseg posameznih tem bodo avtorji sami določili, mi pa si pridružujemo pravico, da našete teme tudi drugače razvrstimo. Dokončna realizacija tolikšnega števila oddaj je namreč odvisna od mnogih dejavnikov, ne nazadnje tudi od odmeva, ki ga bodo imele oddaje pri poslušalcih. Na koncu moramo povedati še to, da računamo s sodelovanjem tako poslušalcev — dijakov kot tudi profesorjev ali predavateljev novega predmeta, zlasti pa še s sodelovanjem marksističnih in debatnih krožkov na šolah. Kolikor bolj bo to sodelovanje intenzivno, toliko bolj bo naš program spremenljiv, toliko bolj ga bomo lahko prilagajali potrebam pouka in zanimanju poslušalcev. Ne izključujemo niti možnosti, da bi nekatere oddaje pripravili kot neposredno razpravo med strokovnjakom in zainteresiranim razredom ali krožkom.

ARMADA SMO VSI

Pomoč pri odločanju za poklic

Dognano je, da na izbiro poklica odločilno vplivajo materialne možnosti, razmere, v katerih mlad človek živi, pa tudi tradicija — za katere poklice se odločajo ljudje v njegovem okolju. Dogaja se na primer, da iz razvitih območij le malo mladine nadaljuje šolanje, ker si raje izbere poklic svojih staršev. Premalo Slovencev se odloči za vojaški poklic. Malokdo od staršev ali prosvetnih delavcev pa se zaveda, da je danes tudi v vojaški službi veliko različnih poklicev. Potrebna so znanja z raznih področij, npr. znanje elektrotehnike, matematike, gradbeništva, medicine, ekonomije, metalurgije idr. Vojaška tehnika se izpopolnjuje, zato potrebuje naša armada vsestransko izobražene ljudi. Nič čudnega torej, če zvezni sekretariat za narodno obrambo razpisuje natečaj za dodelitev štipendij dijakom in študentom najrazličnejših smeri.

Tako so razpisane štipendije za tele fakultete: farmaceutska, medicinska, ekonomska, gradbena, naravoslovno-matematična, tehnološko-metalurška, elektrotehniška, strojna in strojno-ladjedelniška v Zagrebu. Štipendije lahko prejmejo tudi dijaki gimnazij in tehniških šol. Pogoj je, da morajo po končani srednji šoli nadaljevati študij na

eni od vojaških akademij, in sicer: na akademiji kopenske vojske, tehniško vojaški akademiji, kopenske vojske, letalski tehniški vojaški akademiji ali pa pomorski vojaški akademiji.

Za štipendije lahko zaprosijo redni študentje in dijaki naštetih fakultet in srednjih šol. Biti morajo jugoslovanski državljani moškega spola, zdravi in sposobni šolanja (to ugotovi vojaška zdravniška komisija). Taki, ki so moralno politično sposobni za službovanje v Jugoslovanski ljudski armadi (to potrdi občinski upravni organ za narodno obrambo). Razumljivo je torej, da ne smejo biti sodno kaznovani ali v kazenskem postopku. Eden izmed pogojev je tudi primerna starost: študentje 1. letnika ne smejo biti starejši od 21 let in dijaki prvega razreda ne starejši od 16 let (za vsak letnik ali razred se prišteje leto dni). Tudi šolski uspehi imajo odločilno vlogo: za štipendijo lahko zaprosijo dijaki, ki so prejšnji razred končali z najmanj dobrim uspehom (iz matematike, fizike in kemije je obvezna ocena najmanj dobro); dijaki 1. razreda srednje šole pa lahko zaprosijo, če so 8. razred osnovne šole izdelali najmanj s prav dobrim uspehom.

Višina štipendij je v mejah možnosti prilagojena sedanjim

Imenitna skupnost; lahko bi jo imenovali tudi sedanjost in prihodnost naše ljudske obrambe. Slika je nastala ob odkritju partizanske spominske plošče na Belem. Vojak Đevukaj Ramo je dobrohotno razkazal učencem puško in se z najmanjšim junakom tudi fotografiral. (Foto: N. M.)

cenam prehrane in stanovanja, posebno, če osnovni štipendiji prištejemo poseben dodatek za dijake slovenske narodnosti. Naj naštejem višine štipendij: — dijaki I. in II. razreda dobijo mesečno po 400 dinarjev; III. razreda po 450 dinarjev ter IV. razreda po 500 dinarjev. Poseben dodatek je za Slovence v I. razredu 150 dinarjev, v II. razredu 180 dinarjev, v III. in IV. razredu pa 200 dinarjev.

Višina štipendij za študente je mesečno: za I. letnike 650 dinarjev, za II. in III. letnike 700 dinarjev, za IV. letnike in absolvente pa 800 dinarjev. Poleg tega prejmejo dijaki in študentje nadomestilo za šolske potrebe v višini enomesečne štipendije za vsak razred oziroma za vsak letnik študija, ter povračilo stroškov za počitniško prakso ter ekskurzije po državi (kakor jih predvideva učni načrt). Študentje dobijo za pripravljeno diplomsko nalogo 500 dinarjev. Za opravljeno študijsko leto prejmejo znesek od 450 do 1500 dinarjev. (Znesek je odvisen od uspeha.) Tudi dijaki srednjih šol dobijo nagrade, in sicer za odličen uspeh 750 dinarjev, za prav do brega pa 360 dinarjev. Študentje in dijaki so ves čas, ko velja pogodba o štipendiranju, zdravstveno zavarovani. Štipendije prejmejo vseh 12 mesecev (ne le med šolskim letom).

Za razpisane štipendije se morajo prijaviti s posebnim predpisanim obrazcem. Kolikovanega z 2 dinarjema oddajo hkrati s prijavo pri občinskem upravnem organu za narodno obrambo. Vsaka šola je že prejela natančna navodila, kaj je treba priložiti. Natečaj velja do letošnjega 31. oktobra. Štipendije so še na voljo.

Kakor je študij, ki je pogoj za prejemanje štipendije, pravzaprav zelo svobodno izbran — tako bo svobodno in strokovno tudi delo, ki čaka študente po končanem šolanju. In še ena prednost: tak diplomant bo zagotovo dobil svojemu študiju ustrezno zaposlitev, saj je njegovo mesto v Jugoslovanski ljudski armadi pravzaprav predvideno že ob razpisu štipendije. Obvezati pa se mora, da bo ostal v službi JLA dvakrat toliko časa, kolikor je prejemal štipendijo (nikakor pa ne manj kot šest let; tudi če bi prejemal štipendijo le dve leti!). Za dijake je pogoj, da se po končani srednji šoli vpišejo na eno od vojaških akademij, kjer so jim zagotovljene nadaljnje štipendije. Pogoji za služenje v vrstah JLA so torej prav taki kot za druge študente; štipendije v srednjih šolah pa odslužijo tako, da opravijo leto dni službe za leto dni štipendije; vendar ne manj kot tri leta).

Težko in odgovorno je svetovati pri izbiri poklica; toliko težje, če bi kot poklic šteli zgolj vojskovanje. V tem razpisu pa gre za usmerjanje v tiste poklice, ki jih opravljajo tudi ljudje v civilu. Razlika je le v tem, da npr. inženir ni v službi v tovarni, pač pa v Jugoslovanski ljudski armadi; če gradbenik načrtuje ceste, jih načrtuje predvsem v strateške namene; in zdravnik zdravi v vojaški bolnišnici. Pomembno je, da se mlad človek odloči za delo, ki ga veseli in za katerega je sposoben. Disciplinarnost, ki je predpisana v vrstah JLA, pa je nujno potrebna za sleherno temeljito in poglobljeno delo.

M. N.

VZGOJNO PEDAGOŠKA
LITERATURA
IN PRIROČNIKI
CANKARJEVE ZALOŽBE

Knjižnica za mlade, za njihove učitelje in starše

Mitja Meršol
ŠTUDENTJE NA BARIKADAH
72 strani, kart. 4,50 din
Naroč. šte. 000349

Marija in Vinko Skalar
PROTESTIRAM
56 strani, kart. 4,50 din
Naroč. šte. 000359

Štiri knjižice, v katerih najdejo mladi odgovore na vprašanja, ki jih danes pehajo v nemir, ob katerih zorijo in doraščajo. Odrasli pa bodo spoznali, zakaj mladi protestirajo, zakaj omahujejo, ko iščejo vrednote in resnico našega časa. Ena od knjižic govori o vlogi religije v svetu mladih.

Dr. Bogdan Tekavčič
MLADOSTNIK IN SPOLNOST
100 strani, kart. 8,00 din
Naroč. šte. 000361

Hans Grothe
ALI JE SPOLNOST LJUBEZEN
56 strani, kart. 29,00 din
Naroč. šte. 000091

Hans Grothe
OD KOD OTROCI
52 strani, kart. 29,00 din
Naroč. šte. 000090

Franc Pediček
MIDVA
148 strani, kart. 4,50 din
Naroč. šte. 000351

Tilka Kren
IZBIRA ŽIVLJENJSKEGA TOVARIŠA
92 strani, kart. 4,50 din
Naroč. šte. 000344

Ko se v fantu in dekletu prebudi ljubezen, morata biti nanjo pripravljena. Kakšna je ljubezen v radosti in bolečini, kako se naučimo ljubiti in spoštovati, kako izbiramo življenjskega tovariša, govorijo pričujoče knjižice. Knjigo „Od kod otroci“ pa bodo z zanimanjem prebirali starši, ki jim malčki ponavljajo prva kočljiva vprašanja.

Franček Bohanec
POTUJMO V SVET LEPEGA
92 strani, kart. 4,50 din
Naroč. šte. 000334

Joža Zagorc
POT DO SEBE
96 strani, kart. 5,00 din
Naroč. šte. 000365

Drago Ulaga – Janez Tome
ŠPORT ZA MLADE
124 strani, kart. 4,50 din
Naroč. šte. 000362

Mladi so dovzetni za dogajanja na vseh področjih življenja. Marsikaj bi radi odkrili in spoznali. Ta snopič knjig jih bo uvedel v razumevanje umetnosti, jih seznanil s športom za mlade in jih popeljal k uresničenju mnogih skritih želja.

Franc Pediček
MLADOSTNIKOVO VEDENJE
112 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000352

Milan Divjak – Tilka Kren
VZORI IN IDOLI NAŠE MLADINE
124 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000345

Kaj se dogaja v času razvoja z mladostnikom? Kaj ga vznemirja, kje išče svoje vzore in kakšne? Vzgojitelji in starši, ki so seznanjeni s problemi pubertete (teh je v knjižicah nanizanih dovolj), bodo lahko mladostniku pomagali iz mnogih njegovih zadreg.

Dr. Heim G. Ginott
STARŠI IN MLADOLETNIKI
172 strani, kart. 12,00 din
Naroč. šte. 000336

Bernard Stritih – Gabi Čačinovič
ZA KAKŠEN SVET VZGAJAMO NAŠEGA OTROKA
96 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000360

Zoran Jelenc
OTROK SI ŽELI DOBREGA OČETA
120 strani, 6,50 din
Naroč. šte. 000340

To čtivo govori o vlogi družine pri vzgoji, obenem pa skuša odgovoriti vzgojiteljem in staršem na vprašanje, za kakšen svet vzgajajo otroka in kako naj ga vzgajajo, da bo v tem svetu srečen.

Jože Valentinčič
KAKO POMAGAMO OTROKU PRI UČENJU
90 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000363

vs starši ne vedo, kako naj otrokom pomagajo pri učenju. Vzgojitelji jim lahko pomagajo s praktičnimi nasveti iz knjižice „Kako pomagamo otroku pri učenju“.

Dr. Anica Kos – Mikuš
KAKO OTROK DOŽIVLJA BOLEZEN
88 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000343

Dr. Bazilija Pregelj
NERVOZNI OTROK
80 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000357

Dr. Zdenek Humar, Slavica Pogačnik-Toličič
OTROK ODKLANJA HRANO
72 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000355

Učitelj mora biti seznanjen tudi z razvojem otroka v zgodnjem otroštvu. Ta snopič knjig govori o vedenju otroka v prvih letih življenja in o morebitnih vzrokih poznejših vedenjskih motenj.

Zoran Jelenc
OTROK IN DENAR
84 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000339

Katja Boh – Blaž Mesec
OTROCI IN TELEVIZIJA
80 strani, kart. 6,50 din
Naroč. šte. 000333

Posebno pozornost moramo posvetiti otrokovemu odnosu do denarja, saj je s tem povezan njegov poznejši odnos do lastnine. Mnogo razprav je povzročilo tudi vprašanje, kje je meja med dobrimi in slabimi vplivi televizije na otroka. O obeh aktualnih vprašanjih vzgoje razpravljata avtorja omenjenih knjižic.

Še nekaj zanimivih knjig za pedagoge

Borger Robert – E. A. M. Seaborne
PSIHOLOGIJA UČENJA
224 strani, kart. 40,00 din
Naroč. šte. 000025

Ob tej knjigi spoznamo učenje v najširšem pomenu besede – kot stalno obliko prilagajanja zunanjim okolnostim. Knjiga je vsebinsko izredno bogata, saj obravnava mnogo eksperimentalnih dognanj od učenja v živalskem svetu do modernih tehnik programiranega učenja.

Milica Bergant
TEME IZ PEDAGOŠKE SOCIOLOGIJE
276 strani, kart. 35,00 din
Naroč. šte. 000020

V poglavjih Problemi socializacije, Sociologija družinske vzgoje, Sociologija šolskega sistema bo našel bralec mnogo zanimivih tem. Avtorica osvetljuje vrsto pedagoških dejstev in pojavov s socioloških vidikov, obenem pa priteguje v svoje območje izsledke in vidike drugih sorodnih ved.

Pediček Franc
SVETOVALNO DELO IN ŠOLA
488 strani, angl. vez. 42,00 din
Naroč. šte. 000354

V tem delu obravnava avtor probleme svetovanja ljudem pri delu in v življenju nasploh, do podrobnosti pa razčlenjuje problematiko svetovalnega dela v šoli.

Kako pomagati v stiski

Ladewig – Hobi – Dubacher – Faust
DROGE MED NAMI
116 strani, kart. 29,00 din
Naroč. šte. 000154

Zasvojenost z drogami se je v Evropi zelo razširila in se razvila v resno grožnjo. Pojavlja se v vseh slojih, v mestu in na podeželju, in ogroža ljudi vseh starosti. V poljudni obliki pojasnjujejo nemški strokovnjaki medicinske, psihološke in pravne vidike problema drog med nami.

Dr. Hannes Lindemann
SPROSTITEV V STISKI
176 strani, platno 95 din
Naroč. šte. 000494

Avtor razkriva v svoji knjigi, kako si lahko sodobni človek z avtogenim treningom pomaga najti ravnovesje med notranjimi vzgibi in zunanjimi pritiski, sprošča v sebi rezervne moči, da z njimi zmore izjemne napore, in kako preprečuje razna obolenja, ki bi lahko nastala zaradi motenih psihičnih stanj. Za naš čas izredno aktualna knjiga!

Iz naše nacionalne zgodovine

Dr. Metod Mikuž
PREGLED ZGODOVINE NOB V SLOVENIJI I/V
2500 strani, platno 284,50 din
Naroč. šte. 000193

Pregleden in popoln kronološki oris dogovok iz obdobja narodnoosvobodilne borbe. Nadvse pomembno in dragoceno delo, ki osvetljuje zgodovinsko obdobje junaškega boja in trpljenja našega ljudstva.

Da bo manj zadreg – nasveti za mladoletnice

KNJIGA ZA DEKLETA
252 strani, platno 159 din
Naroč. šte. 000456

Ta knjiga pomaga narediti dekletom odločilni korak v življenje: pove jim, kaj se z njimi dogaja v puberteti in kako zorijo, kako si izberejo poklic in se nanj pripravijo, svetuje, kako naj uredijo sobo, telovadijo za vitkost, se negujejo in oblačijo. V njej bodo našle še sto in sto drobnih, koristnih nasvetov.

Zanimiv in prijeten način učenja angleščine za otroke

English through pictures and games (Angleščina v slikah in igri) – slikanica in 6 plošč, cena 120 din
Naroč. šte. 000376

Zgodbe na ploščah za lahko učenje angleščine – 6 slikanic velikega formata z angleškim besedilom in 12 plošč, cena 180 din
Naroč. šte. 000374

Prvi sodobni slovenski leksikon – leksikon Cankarjeve založbe

52 000 gesel
4 100 ilustracij
800 barvnih slik
20 barvnih zemljevidov

1080 strani, vezano v umetno usnje
cena 380 din
Naroč. šte. 000159

Sodobni slovarji priročnega formata

Slovensko angleški in angleško slovenski slovar
784 strani, umetno usnje 64,00 din
Naroč. šte. 000144

Slovensko francoski in francosko slovenski slovar
748 strani, umetno usnje 48,00 din
Naroč. šte. 000085

Slovensko italijanski in italijansko slovenski slovar
448 strani, umetno usnje 49,00 din
Naroč. šte. 000086

Slovensko srbohrvatski in srbohrvatsko slovenski slovar
568 strani, umetno usnje 35,00 din
Naroč. šte. 000129

Pred izidom

Neil Niklsbacher-Bregar
NAREDI SAMA

Kmalu bo izšla knjiga, ki uči dekleta, kako lahko sama krojijo, šivajo, izdelujejo to in ono iz krzna in usnja, kvačkajo, pletejo, vozljajo, delajo senčnike, maskote, igrače in drobne stvarčice za zabavo in veselje. Zanimiv priročnik za vse, ki delajo z mladimi in se veselijo izdelkov spretnih dekliških rok!

ZALOŽBA Ljubljana, 61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2

Izpolnjene naročilnice pošljite na naslov: CANKARJEVA

NAROČILNICA – PROSVETNI DELAVEC

Priimek in ime
Naslov stanovanja
ulica, kraj, poštna šte.
Poklic
Zaposlen(a) v del. org.
Naslov del. org.
ulica, kraj, poštna šte.
Rojen(a)..... v
reg. št. os. izk. izdane od
Nepreklicno naročam naslednje knjige:
(vpišite samo naročilne številke knjig, ki jih želite naročiti)
.....
Knjige in račun pošljite: na dom – v službo
Plačal(a) bom: takoj v celoti – v predpisanih mesečnih obrokih (najmanjši obrok je 30 din, največje število obrokov ie 10) ustrezno podčrtajte!
Datum: Podpis:

Nerazcveteli cvetovi

Tistega nedeljskega dopoldneva je majhen in droban čistilec čevljev že ure in ure sedel ob zidovih Fatih-džamije v Pristini in monotonno ponavljal gibe s krtačo v roki. Sedel je zgrbljen vase, prežvekoval lističe tobaka in od daleč je bilo videti le njegovo belo kapo na temni glavi, ki se je gibala zdaj v levo zdaj v desno. Sonce pa je sijalo na rdeče-rumene kamne džamije, ki jo je dal zgraditi leta 1461 turški car Mehmed II., in ponosno sta se dvigala visoki minareti in lepa šerefja. Koliko skladnosti in mogočnosti!

Ampak sonce je, le malo stran, osvetljevalo tudi tipično kosovsko ulico, blatno in neurejeno, z majhnimi slaščičarnami, kjer lahko dobiš najrazličnejše orientalske slaščice od baklave naprej; pa komaj nekaj kvadratnih metrov velike trgovine z obutvijo, filigranom, izdelki domače obrti, umazana in zanemarjena zbirališča, kamor hodijo posedati moški h kozarču kosovske lozovače in kjer bi zaman iskal žensko. In ob ulici je vse polno košar z nekakšno zelenjavo; ob njih mirno sede moški, oblečeni v umazane cunjé in pokriti z belimi kapami, kade cigarete ali žvečijo tobak. To je tisti znani, tipični kosovski trg, kjer so na kupu zbrani prodajalci živih in zaklanih živali, perutnine, na majhnih pručkah sede čistilci čevljev, korak stran nekdo glasno ponuja na ražnju pečene čevapčiče samljive kakovosti, v zraku je čuti vonj po starem mesu in nečem gnilim, na preprosti stojnici nekdo ponuja še tople bureke, ki jih sproti prinaša iz neke hiše fantič v velikih nepokritih posodah; pa skleda kajmaka, kislega mleka, zaboji rumenih in rdečih jabolk, posebna atrakcija so napihnjene baloni, ki so jih kdo ve od kod prinesel v ta orientalski svet; gledat jih hodijo stari in mladi, dokler neki vojak ne seže v žep in ne kupi svoji spremljevalki živordečega. Moški čepe na tleh in modrujejo; vse poteka počasi, počasi, ni čuti naglice in avtomobilskega hupanja.

Tak je kosovski svet, svet resnice današnjega dne: velikih nasprotij med džamijami, minareti, manastiri in cerkvami, turbeti in hamami, pa mostovi in kulami pašov in begov, a tudi novimi zidovi stanovanjskih hiš, šol, fakultet, dimnikov tovarn. To je svet večerajšnega in današnjega dne Prokletij in Šar planine, Djeravice in Ljubotena, doline Ibarja in Lepenca, Belega Drima in Nerodimke, divje lepe Rugovske klisure in toplih, razprostranjenih ravnin še neobdelanih polj.

Dobrih 10.000 kv. metrov veliki svet je to, kjer srečaš Albance, Srbe, Črnogorce in Turke, spoznaš bogastvo starinskih noš, domišljijo dolanamov in čakširov, zaživš v zvokih frule, kavala, čifte-lji in šarhiji; svet, kjer so ženske še vedno oblečene v široke nabrane orientalske hlače in kjer se ob nedeljah umakneš vozu, na katerem Albanec pelje ženske s pokritimi obrazi...

IN VENDAR...

Tako kot sem na svoji poti videla še veliko bednih hiš iz blata, umazanijo in revščino, sem stopila tudi na bleščeča marmornata tla nove pristinske univerze; in tako kot sem se poklonila spomenu Sinan-paše v prizrenski džamiji, sem optimistično gledala mlada dekleta, oblečena sicer še v albanska oblačila, a brhka in svobodna predi obratov tekstilne tovarne „Kosovka“. In če sem srečala veliko ženo, s katerimi se nisem mogla pogovoriti, ker niso znale srbsko in ker so še nepismene, sem srečala tudi otroke, ki odlično govorijo albansko, srbsko in turško.

Počasi se ta svet osvobaja okovov preteklosti, ki so ga potisnili v zaostalost in revščino. Nekaj pa je: najbolj to sredi divjne klisure Rugova ali pod hribovjem Šar planine, na ravnini okrog Gnjilana ali sredi mest — povsod sem naletela na narod, ki je poln volje in želja po napredku. Res je, da živi skromno in siromašno, a to še ne pomeni, da je reven; zakaj tudi revščina naenkrat dobi nov pomen, tako kot je dejal Ali Haliu, čistilec čevljev sredi Pristine: „Bogat sem. Pet sinov imam in vseh pet jih hodi v šolo.“

Zakaj na nekaj ne smemo pozabiti, kadar govorimo o Kosovu: da je bilo to pred vojno več kot 80 % nepismenih. Tega sem se zavedla tudi na avtobusni postaji v Peči; nekateri so čepeli tam, pokriti z belimi kapami, tako da so bili od daleč podobni velikemu belemu cvetu, drugi pa so prihajali, in čeprav je bilo pod številko 12 z velikimi črkami napisano „Pristina“, so ljudje zbegano spraševali, če bo od tam odhod v Pristino. Zares: med tisto pisano množico obrazov, moških in žensk, bolj ali manj temnih, z brki ali brez, žensk v albanskih nošah ali čevljičih z visokimi ozkimi petami, ljudi, ki so čepeli tam ali sedeli po turško, nad vsemi pa je bil zrak poln najrazličnejših vonjav — od vonja po čevapčičih, ki jih je Albanec v umazanem belem predpasniku pekel pri vedno se kadečem žaru, pa do težkega vonja semen, ki so jih ljudje brezbržno grizljali — med vsemi temi, pravim, je bilo še veliko nepismenih. In ko je avtobus končno pripeljal, je vsa ta množica z vrečami, košarami, čulami s piščanci in svežim kruhom navalila na sprevodnika in ga spraševala, če bo ta avtobus peljal v Pristino. Kljub temu, da je bil na okerski šipi velik napis za smer vožnje.

Brancēvka, kot so ji vsi pravili, je tudi letos poizkušala z mesom iz tunjke, precejšnjo kepo prave domače sneznobeke zaseke, ki jo dobite le, če so prašički z mlekom krmljeni. Tistih, ki jih mnogi ne poznajo več, počasi na zraku sušecih se domačih klobas, niti omenil ne bom. Zdelo se mi je, da požiram dva polža stinjarja, ki hočeta dokazati, da ju niso pomotoma izbrali za izvoz. Pa vseeno ni šlo. „Saj se tudi prejšnja tovarišica niso branili,“ je nekoliko užaljena in v zadregi dejala, medtem ko so moje oči s prikrito žalostjo spremljale dobre, ki jih je počasi spravljala nazaj v veliko kmečko cajno.

Radodarna pa ni bila Brancēvka samo do lanskoletne razredničarke. Tudi po obeh močnih rejencih in zavaljenem rejencu se je videlo, da pri hiši ne štejejo kalorij. Še bolj radodaren pa je bil redkobesedni gospodar „stric Fronc“, kadar je delil orodje in delo. To je vedel že celo malo rejencek, ki je znal šteti že do dvajset, a vseeno ni mogel prešteti vseh telčikov, pujskov in kravic. Kdaj in kje vziđe sonce, so vsi trije vedeli za vse dneve v letu bolje kot tovarišica, ki so to učili. Živina je bila namreč že zgodaj lačna. Čeprav je bilo prenekatero jutro hudo mrzlo, jih ni nikoli zeblo. „Stari godrnjavac“, kot sta ga imenovala Peter in Stevo, je vedno skrbel, da hitrost dela ni bila preveč zadružniška. „Delo uči človeka“, je imel navado reči, kadar je Brancēvka dejala, da bi jih le morali malo pogosteje pošiljati v šolo. Tovarišica razredničarka da se že boji, če bodo preveč spraševale tiste — no iz socialnega. „S pobi se bom že jaz zmenil, ti pa tudi veš, kako in kaj,“ je za-brundal. Brancēvka je vzela cajno, Peter in Stevo sta dobila vsak enega rdečega in nekaj sivih povrhu. Tovarišica Ivica so se mastili in skupaj z Brancēvko, Petrom in Stevom ob obisku — no tistih iz socialnega — lepo govorili.

„Sicer pa, saj tako nista za šolo,“ je godel stric Fronc. In res se nista počutila dobro med veselimi, neresnimi sošolci. Oba sta bila ponavljalca, prijateljev nista imela, čeprav bi se marsikdo rad po-našal z njuno močjo. Pet ali šest jih je še od lani dobro pomnilo, kako je bilo za Bregarjevo drvarnico.

NA RUŠEVINAH OBZIDJA NEPISMENOSTI

Ilija Vakić, predsednik pokrajinskega izvršnega sveta za Kosovo, mi je dejal: „Prizadevamo si čimbolj odpraviti nepismenost. Ampak začeli smo tako rekoč z nič.“ Res je: pred vojno je imela ta pokrajina le 36.000 učencev, od tega je bilo Albancev slabih 12 %. Leta 1945 je bilo 27.000 učencev v 280 osnovnih šolah, leta 1970 pa že 242.000 v 820 osnovnih šolah. Še slabše je bilo s srednjimi šolami, saj so jih imeli pred vojno le 11, danes pa jih je že 69 z 42.000 dijakmi. Kljub temu pa jih lahko nadaljuje šolanje le 29 % in tako je srednja šola še velikemu številu učencev nedostopna. Problem pa ni le v slabo razviti mreži šol, ampak tudi v pomanjkanju učiteljev. Res se je število učiteljev in profesorjev povečalo za tri-najstkrat v primerjavi s predvojnimi obdobjem, a jih več kot polovica nima primerne izobrazbe. Kakšno je pomanjkanje šolskega prostora, pove zgornjo tudi podatek, da pride na učenca le 0,35 kv. metra prostora. V prizrenski osnovni šoli poteka pouk v petih izmenah, razredi pa ianjmo tudi po več kot petdeset učencev. Temu primeru je tudi kakovost pouka. Letos februarja je na problem ponavljalcev opozoril izvršni svet, saj je na primer samo na gnjilanski gimnaziji 84 % dijakov imelo negativne ocene. Podobno je bilo tudi drugod.

Problem je torej še vedno velik, čeprav se danes na Kosovu radi pohvalijo, da že 73 % učencev v starosti od dvanajstega do petnajstega leta konča šolanje. Še vedno pa je 247.000 nepismenih — toliko, kot je bilo pred dobrim desetletjem pismenih. V srednje-ročnem načrtu leta 1970 so zapisali, da mora končati osnovne šole 80-85 % učencev, spremeni pa naj se tudi struktura srednjih šol, predvsem v korist tehniških in poklicnih. To zahteva sedanji gospodarski položaj pokrajine, ki potrebuje veliko tehnikov. Počasi raste tudi domači rod intelektualcev, zakaj Pristina je dobila leta 1969 univerzo z ekonomsko, filozofsko, medicinsko, pravno, naravoslovno-matematično in tehniško fakulteto ter akademijo likovnih umetnosti. V letošnjem šolskem letu je to vpisanih več kot 20.000 rednih in izrednih študentov, predavanja pa potekajo v albanskem in srbskem jeziku. Kosovo, ki je bilo pred vojno tipično balkanska nezavita pokrajina — v glavnem nepismenih ljudi, ki so se močno oklepali tradicije, ima danes skoraj sto doktorjev znanosti in več kot toliko magistrstov, približno toliko pa je tudi kandidatov za ta častni naziv. Letos bo končala študij prva generacija medicincev, kar bo za Kosovo vsekakor velik praznik, zakaj v pokrajini je bilo pred vojno le dvanajst zdravnikov.

Za vse to pa je bilo potrebno veliko napora. Pa ne le tistega, ki se kaže na zunaj, ampak tudi skritega bežnemu obiskovalcu. Danes so že tudi v najbolj oddaljenih vaseh pod Prokletijami, čisto ob albanski meji, spoznali pomen šol in prosvetljenosti; zato učenci s preprostimi, doma narejenimi torbami zapuščajo visoko obzidje posvečenega kosovskega doma in odhajajo ven, v šole. Še veliko prizadevanj pa bo potrebnih, da pridobe v šole čim več predstavnic ženskega spola, zakaj kosovska žena je bila skozi stoletja skrita radevednim pogledom in še danes jo zaman iščeš v lokalih in gostilniških sobah. Še več: ko se pogovarjaš z mladimi intelektualci, ki so komaj končali študij na pristinski univerzi in so polni naprednih idej, kako potegniti Kosovo iz zaostalosti, ti enoglasno zagotavljajo, da mora žena biti doma in skrbeti za otroke.

KRUH, SOL IN SRCE

Tako je: preteklost, sedanjost in prihodnost so združene tod; prihodnost, ki se kaže v predvidenem številu učencev, ki bodo končali obvezno šolanje, predvsem pa v narodnem dohodku na prebivalca — ta naj bi leta 1975 znašal 475 dolarjev. Za primerjavo: Slovenija ga ima že danes prek 1600 dolarjev na prebivalca.

Ko sem zavila v eno od ozkih ulic v Prizrenu, kjer so hiše na moč podobne onim izpred stoletja, ko sem potrkala na težka vrata, kar tako na slepo, mi je srce sicer za hip zastalo od negotovosti, kako me bodo sprejeli; nenadoma sem se zavedla tudi svarila znanec, češ da ni dobro posamezniku, ki sam hodi po kosovskih poteh... Pa vendar: ko so me spustili noter, mi je gospodar Ali Ademi dejal: „Bune, kryoe e zemer ti dajem!“ Kruha, soli in srca mi je ponudil — gostu, ki je nepovabljen vstopil v tujo hišo. In potem mi je Azera nalila vode iz ibrika, da sem si umila roke, preden sem sedla na ozek divan pod pisanimi preprogami na steni. In prinesli so mi kavo in meze — kosovskega prigrizka. Ademi pa je pripovedoval o tem, da njegovi otroci hodijo v šolo in dodal, hudo ponosno, da tudi on že pozna dvajset črk.

Hiša Alija Ademija je bila iz blata. In na dvorišču za visokim obzidjem se rdeči cvetovi kosovskega božurja — potonike še niso razcveteli.

MARJANA VONČINA

Sklepi VI. zbora šolskih zadrug Jugoslavije nas obvezujejo

Učenci osnovnih šol Jugoslavije, ki delajo v šolskih zadrugah, zborujejo s svojimi mentorji vsako drugo leto v drugi republiki SFRJ. Leta 1964 so zborovali v Loznici, leta 1966 v Zagrebu, leta 1968 v Nikšiću, leta 1970 v Dračevu in leta 1972 v Banjaluki. V dnevi od 7. do 9. junija 1974 so se zbrali na VI. zboru na osnovni šoli Jurij Dalmatin v Krškem.

Srečanja zadrugnikov osnovnih šol in njihovih mentorjev imajo delovni značaj: na razstavi prikažejo svoje izdelke, ki jih izdelajo v interesnih dejavnostih šolske zadruge, na posvetovanjih izmenjajo izkušnje, jih analizirajo s pedagoškega, psihološkega in družbeno idejnega vidika in sprejmejo izhodišča za nadaljnji razvoj šolskega združništva. Poseben poudarek vsakokratnega srečanja je na spoznavanju krajevnih značilnosti, ogledu dela najuspešnejših šolskih zadrug, navezovanju stikov med udeleženci zbora in gostitelji ter razvijanju tovariških in prijateljskih odnosov med pionirji in mladinci vseh narodov in narodnosti socialistične Jugoslavije.

Šolske zadruge osnovnih šol Jugoslavije so v svojem delu do-segle pomembne vzgojne in delovne uspehe. Te manifestirajo na različnih področjih: v kmetijstvu, sadjarstvu, reji perutninarstva, čebelarstvu, v raznih obrtnih dejavnostih, v hranilništvu in najrazličnejših drugih interesnih dejavnostih.

Šolske zadruge osnovnih šol v Sloveniji se razlikujejo od zadrug v drugih republikah in pokrajinah po obsegu in vsebini dela. Poljščine gojijo le na manjših, lahko bi rekli, poskusnih parcelah ali šolskih vrtovih, gojijo ribez in sadno drevje, okrasno grmičevje in drugo cvetje. Ukvarjajo se s čebelarstvom, tehnično modelarskimi dejavnostmi ter razvijajo različne kulturno umetniške smeri. Najaktivnejše so šolske hranilne službe, ki jih je med našimi šolskimi zadrugniki razvila Ljubljanska banka. Smoter vseh teh oblik dela pa je: razvijati v mladih zadrugnikih socialistični odnos do dela, smisel za gospodarnost in pravilno vrednotenje dela, časa in materialnih dobrin, jih motivirati za sodobno proizvodno delo v kmetijstvu in ob konkretnem delu razvijati samoupravo učencev osnovne šole.

Šesti zbor šolskih zadrug Jugoslavije v Krškem je zelo pozitivno ocenil vzgojno vrednost dela šolskih zadrug in soglasno sprejel idejna izhodišča, ki jih je strokovno utemeljil predsednik odbora za razvoj in pospeševanje šolskega združništva pri Ljudski tehniki Jugoslavije Mihajlo Juhas.

Temeljno izhodišče za nadaljnji razvoj šolskega združništva, ki je v skladu z resolucijo X. kongresa ZKJ o socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja, je: šolska zadruga kot organizacijska oblika delovanja učencev osnovne šole naj združuje interesne dejavnosti znotraj življenja in dela osnovne šole. Konkretno delo učencev zadrugnikov na najrazličnejših področjih (na poskusnih gredah ali poljih, v sadovnjaku, pri čebelnjaku, v šolski hranilnici, v tehničnih in kulturno umetniških krožkih in drugih) naj povezuje pouk in izobraževanje s proizvodnim in drugim družbeno koristnim delom ter s samoupravno prakso. Le tako bomo povečali vlogo in odgovornost mladih v procesu socialistične samoupravne vzgoje. Tak način preobrazbe vzgoje in izobraževanja pa kliče k sodelovanju vse družbene dejavnike: kmetijske zadruge in zadržno zvezo, društva prijateljev mladine in starše, temeljne organizacije združenega dela in krajevne skupnosti, družbenopolitične organizacije, skupnosti in društva. Da so pripravljeni pomagati šolskim zadrugam, so potrdili z delom pri pripravah na VI. zbor šolskih zadrug Jugoslavije v Krškem.

Šesti zbor šolskih zadrug Jugoslavije so se udeležili tudi predstavniki združništva iz Sovjetske zveze, Čehoslovaške, Madžarske, Bolgarije, Francije in DR Nemčije. Vsi so se vključili v razpravo strokovnega posvetovanja mentorjev in zadrugnikov — učencev osnovnih šol ter izrekli priznanja delu naših šolskih zadrug ter prosvetnim delavcem, ki vodijo mlade zadrugnike.

Šesti zbor šolskih zadrug Jugoslavije na osnovni šoli Jurij Dalmatin v Krškem bo ostal vsem udeležencem v prijetnem spominu. S temi besedami in priznanji gostitelju so se poslavljali vsi — mentorji, mladi zadrugniki, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in gostje iz tujine. Tople in pri-srčne besede, izrečene ob slovesu, so bile v prvi vrsti namenjene učiteljskih kolektivom osnovne šole v Krškem, Podčetrtku, Leskovcu, Senovem in Bizeljskem, ki so s proizvodnim delom največ prispevali, da je VI. zbor potekal po predloženem programu.

Zavod za šolstvo SR Slovenije se zahvaljuje vsem, ki so kakorkoli pomagali pri pripravah in izvedbi programa VI. zbora z željo, da bi tudi v prihodnje uspešno sodelovali na področju šolskega združništva.

PAVLA ZADOBOVŠEK, Zavod za šolstvo SR Slovenije

pogled skozi šolsko okno

Velik kos belega, a grenkega kruha

(Rejenca in rejenček)

Preveč naglas so se menili o njihovi materi. Med tekmo in jokom so dobobra spoznali, kakšne so roke, ki trdo delajo od jutra do večera.

Ze nekaj tednov pa v njihovih očeh ni več tiste vdane in otožne otopenosti. Spoprijateljila sta se z mnogimi v razredu. Pri pouku celo marljivo poslušata. Sošolci niti šepetajo ne več o tem, da je Stevov oče iz Skopja, Petrov iz Reke, kdo je oče najmlajšega pa, da niti mati, ki že peto leto za rešetkami ričet žuli, ne ve. O vzroku njihovega vsak dan bolj vselega razpoloženja sem zvedel ob obisku socialne delavke. Kratko pi-emee, ki sem ji ga pisal, mi je sicer nakopalo Brancēvkinovo jezo. „Tisti črni hudič si ne zasluži niti pesti tri leta starih ocvirkov,“ se je pred dnevi pridušala v nekoliko preveč klepetavi družbi. Tihi samoupravni sporazum se letos pač ni obnesel, zato pa bodo vsi izdelali razred. Imajo pa se tudi za kaj učiti in se česa veseliti. Sedaj že vedo, da se bo vrnila mati čez dva meseca — po petih letih — za vedno. „Dobila bo službo v tovarni in stanovanje v mestu. Potem bomo vsi pri mami,“ je zagruvil za-valjeni rejenček. „Kaj si toliko jezik brusiš,“ ga je potegnil za rokav Stevo in pomežiknil Petru, ki je nekam čudno pozrl slino...

Čeprav že drugi dan ni več kričačev in je število fonov v zakajeni zbornici minimalno, se vsi živčno presedajo ob kupih matičnih listov, potrebnih in nepotrebnih statistikah in poročilih. Ravnatelj, ki že nekaj dni hodi bolj po eni kot po dveh, priganja in sitnari. Nikjer druge žive duše. Nenadoma pa: „Materhorn!“ in že ima oči kot volk iz Rdeče kapice. Vsi hlačniki smo skočili k oknu. „Le od kod se je vzela,“ smo se spogledali.

Nenavadno sproščeno se je predstavila, obnašala in izražala. Nikjer sledu o prečutih nočeh v mnogih naših mestih. „Ta pa ni jedla ričeta!“ so govorile nekatere pregrešne oči stanovskih kolegov. Jaz pa sem mislil na zadnje dni tako razigrane in nestrpne polbratce. Nisem je bil vesel. Zaslutil sem, da to ni dobra mati. Preveč narejeno se je zanimala za svoje otroke, preveč izbrano se je zahvaljevala za naš trud. Čez dva meseca, ko bo vse uredila, je dejala, jih bo vzela s seboj v mesto. Pozibajoč se v bokih je od-drobila proti avtobusni postaji. Kmalu smo pozabili nanjo in na njene tri krepke fantiče.

Po dveh mesecih smo bili zopet zbrani, a tokrat spočiti, zagoreli in veseli, na prvi konferenci.

„Preidimo k tretji točki — razredništvo,“ je nadaljeval ravnatelj. „Razrednik sedmega a razreda bo letos tovariš Drolc. Prevzel bo tudi rejenca Petra in Steva, ki bosta dobila nove rejnike. Mati je namreč po enomesečnem delu v tovarni začela delati tudi ponoči, redvsem s tujimi hotelskimi gosti. Storitve si je dodatno zaračunavala s polnimi denarnicami, urami, fotografskimi aparati in raznimi drugimi dragimi predmeti svojih klientov. Sodna obravnava bo prihodnji mesec. Petra so večeraj odpeljali v bolnišnico na črpanje elodca zaradi zastrupitve z domačo slivovko. Našli so ga ponoči pod Zabreznikovo staro jablano s trilitrsko na pol prazno pletenko. Steva iščejo miličniki že četrty dan. Mali rejenček pa nenehno sprašuje: „Kdaj bo prišla moja lepa mamica po nas?“

M. ROŽIČ

Pripombe k učbeniku »Spoznavanje narave« za četrty razred osnovne šole

Sestavek nam je poslala Lovska zveza Slovenije zato, da bi učitelji lahko sproti, ko obravnavajo učno snov, popravili nekatere napake v učbeniku. (Op. uredništva)

Državna založba Slovenije je letos (1974) ponatisnila šolsko knjigo Janeza Tomšiča Spoznavanje narave. Kateri ponatis je to, v knjigi ni navedeno. Na drugi strani piše, da so rokopi pregledali: prof. Ana Tomič, prof. Tatjana Pretnar in inž. Aleksander Kregar ter da je knjigo 8. marca 1967 potrdil Republiški sekretariat za prosveto in kulturo.

Razveseljivo je, da knjiga tako nazorno obravnava naravo in jo približuje otroku. Še posebej je razveseljivo, da je v njej zajeto in upoštevano tudi lovstvo. Vendar so v knjigi nekatere napake, ki jih je treba popraviti.

Naj se jih lotim kar po vrsti!

Na strani 19 piše: „Ali veš, da je v Sloveniji 1650 kanj in 5200 raznih ujed...“

Prvo napako naprtno kar tiskarskemu skratu, ker je v navedenem stavku med besedama „raznih“ in „ujed“ izpuštil besedo „drugih“, saj je kanja tudi ujed!

Statistične podatke o divjadi v Sloveniji zbira Lovska zveza Slovenije (LZS) v Ljubljani. Za ugotavljanje staleža divjadi je več načinov, ki so bolj ali manj uspešni. Se razume, da divjadi v prosti naravi nikakor ni mogoče prešteti kakor živino v hlevu. Še zlasti je težko ugotavljati število živali, katerih življenjski prostor ni območje samo enega lovišča, ampak več lovišč, to so npr. divji prašič, jelen, medved. Poprečna velikost lovišč v Sloveniji je od 3000 do 6000 ha. Najtežje pa je ugotavljati stalež ujed, saj imajo izredno velik življenjski prostor, nekatere so kladeži, nekatere selilci ipd. Edino s sistematičnim ugotavljanjem gnezditv teh ptic bi bilo možno zbrati zanesljive podatke o njihovem splošnoštevju.

Na strani 28 piše, da „najprej (od srnje družine) stopi iz gozda srnjak.“

Kdor pozna srnjak, ve, da se to zgodi zelo redko. Navadno prva izstopi na pašo srna, prav tako je na begu srnjak navadno zadnji v tropu.

Na strani 29 piše, da „košuta skoti jelenčka.“ Toda mladice je lahko tudi ženskega spola — samička, ki je ne moremo imenovati jelenček. Košutin mladice samček je jelenček, mladice samička pa košutica. Jelenčka oziroma košutina mladice katerega koli spola na kratko imenujemo tele.

Izraz „skotiti“ praviloma uporabljamo pri zvereh. Mačka, lisica, volkulja skotijo, srna, košuta, gamsovka pa poležejo.

Na strani 29 tudi piše: „Samcu (jelenu) zraste rogove. Vsako leto dobi po en paroček. Februarja rogove odvrže.“

kanje tako ne strelja, ker prevladuje prepričanje, da je ta ujed bolj koristna kakor škodljiva. Ne drži pa podatek v obravnavani učni knjigi — na strani 20 — da kanjo štiti lovski zakon. Sedanji republiški zakon o lovstvu, ki ga je skupščina SRS sprejela leta 1966, tej ptici ne daje nobene zaščite. Pričakujemo pa, da bo kanjo zaščitil prihodnji lovski zakon, ki je na vidiku. Trditev, da „je v Sloveniji 1650 kanj in 5200 raznih drugih ujed“, torej ne drži. Če v učbeniku ne pride v poštev podatek o odstrelu ujed, potem naj bi bilo navedeno nekaj splošnega, npr. kanja je v Sloveniji še dokaj številna, nekatere vrste ujed so pa vse redkeje.

Na strani 28 piše, da „najprej (od srnje družine) stopi iz gozda srnjak.“

Kdor pozna srnjak, ve, da se to zgodi zelo redko. Navadno prva izstopi na pašo srna, prav tako je na begu srnjak navadno zadnji v tropu.

Na strani 29 piše, da „košuta skoti jelenčka.“ Toda mladice je lahko tudi ženskega spola — samička, ki je ne moremo imenovati jelenček. Košutin mladice samček je jelenček, mladice samička pa košutica. Jelenčka oziroma košutina mladice katerega koli spola na kratko imenujemo tele.

Izraz „skotiti“ praviloma uporabljamo pri zvereh. Mačka, lisica, volkulja skotijo, srna, košuta, gamsovka pa poležejo.

Na strani 29 tudi piše: „Samcu (jelenu) zraste rogove. Vsako leto dobi po en paroček. Februarja rogove odvrže.“

Stara napaka, da jelen, srnjak dobi vsako leto po en paroček in da jelenovo in srnjakovo starost ugotavljamo po paročkih, se že veskozi vleče po naših šolskih knjigah. Drži le to, da jelenu in srnjaku do določene starosti, dokler njuna moč ne začne pešati, zraste vsako leto močnejše rogove. Število paročkov pri tem ni bistveno. Po paročkih tudi ne ugotavljamo starosti srnjaka, jelena, ampak predvsem po zobovju. Jelen tudi rogova ne odvrže (to je nemški izraz — abwerfen), pač pa mu odpade, saj je žival pri tem dogajanje pasivna. Jelenom odpada rogove (zaradi raznih vzrokov) od konca februarja do aprila. Če pa je v učbeniku škoda prostora za daljši stavek, naj bi bila namesto besede februar vsaj beseda marec.

Dalje na 29. strani piše: „Ali veš, da je v Sloveniji okoli 5500 srnjadi in 3500 jelenjadi?“

Podatki o številu divjadi v tem učbeniku gotovo izvirajo iz zastarelega vira, pri navedenem številu srnjadi pa je najbrž „pomagal“ še tiskarski skrat in izpuštil ničlo. Po statističnih podatkih LZS je bilo v Sloveniji v lovskem letu 1972/73 uplenjene 13.434 srnjadi in 1219 jelenjadi, pomladanski stalež 1973 pa je bil okoli 68.000 srnjadi in okoli 5000 jelenjadi. Zlasti med številom srnjadi v učbeniku in podatkom LZS je veljanska razlika, kar — 62.500! Ali bi se bilo pred natisom (ali ponatisom) knjige tako težko pozanimati pri LZS, ki ima podatke o divjadi za vso Slovenijo? Stalež in odstrel divjadi se spreminjata, zato naj bi avtor knjige moral takoale zastaviti vprašanje: Ali veš, da je bilo v Sloveniji spomladi leta 1973 okoli 68.000 srnjadi in okoli 5000 jelenjadi?

Na strani 30 piše, „da je v Sloveniji okoli 8000 lisic.“ Lahko jih je bilo kdaj toliko, bilo jih je pa tudi več. Toda učbenik Spoznavanje narave ima letnico 1974! V zadnjih letih se je odstrel lisic pri nas zelo povečal. Velja namreč, da je lisica glavni prenašalec stekline, ki se v Evropi širi od vzhoda na zahod in jug. Prišla je že do meja severovzhodne Slovenije in se pojavila tudi v Prekmurju. Po odredbi o preprečevanju in zatiranju stekline morajo posvetiti lovci uničevanju lisic vso pozornost. Po statističnih podatkih LZS sta bili leta 1972 v Sloveniji

uplenjeni 9902 lisici. Stalež spomladi 1973 pa naj bi bil okoli 5000.

Dalje na 30. strani piše, da medved „pasoe se živali prestraši s silnim tuljenjem, da od strahu ohrome.“

Lovci, ki pogosto opazujejo medvede in dobro poznajo njihove navede, bi temu rekli „navadna, izmišljena ali prepisana neumnost“. Prav tako noben resen biolog ne more trditi, da medvedovo tuljenje ohromi živali. Zakaj torej posredovati otrokom tako neresnico! Takšna predstava o medvedu v šolski knjigi neupravičeno tudi razširja strah med otroki pred to sicer našo največjo zverjo. Dalje „recimo bobu bob in popu pop“: medved ne tuli, pač pa godrnja, brunda in le redko rjove. Tuli pa med našo divjadjo volk!

Na strani 48: „Kadar (divji petelin) poje, ne vidi in tudi ne sliši...“

V tej knjigi je med drugim pravilno omenjeno, da je petelinovo petje tleskanje (klepanje) in brušenje. To sta dva glavna dela njegovega speva. Toda divji petelin ne sliši samo med delom svoje kitice, med brušenjem, ki traja le nekaj sekund. Samo tedaj se mu lovec lahko približa, ga „naskakuje“, kakor pravi. Ni pa res, da petelin med petjem, tudi med brušenjem, ne vidi! Slabše pač vidi zato, ker poje že ob prvem jutranjem mraku, ko ptice na splošno slabo vidijo.

Prav tako na strani 48 piše, „da so kokoši (divjega petelina) zaščitene vse leto, petelin pa od 1. aprila do 31. maja.“

Petelin naj bi bil torej po tem učbeniku zaščiten od 1. 4. do 31. 5. Res je pa nasprotno, da ga je po lovskem zakonu prav v tem času dovoljeno loviti! A divji petelin postaja vse redkejši, zato so lovci sami lovni čas nanj še bolj skrajšali, ponekod pa lov popolnoma ukinili. Po sklepu občnega zbora LZS je odstrel divjega petelina dovoljen le v maju in v zelo omejenem številu. Ob tem naj omenim, da odstrelni načrt za večino vrst divjadi (koliko in kakšne kakovosti divjad smejo lovci odstreliti) potrdi tudi organ občinske skupščine.

Na strani 48 piše: „Ali veš, da je v naših gorah okoli 2000 divjih petelinov?“

Ugotavljanju staleža divjih petelinov pri nas je LZS v zadnjem času

namenila veliko pozornosti. V letu 1972 je bilo v Sloveniji uplenjenih samo 67 divjih petelinov, ocenjeni stalež (petelini in kokoši) spomladi 1973 pa je bil okoli 1300. Toliko divjih petelinov je bilo lani spomladi ne samo v naših gorah, ampak tudi po hribih, saj divji petelin živi tudi v gozdovih precej pod gozdno mejo.

Na strani 49: „Tedad (med petjem) je ruševce gluh in slep za vse.“

Vsak lovec na ruševce pa ve, da to ni res. Nasprotno! Znan je resnični lovski rek, da ima ruševce — tudi med petjem — na vsakem peresu oko. Pa tudi slisi dobro.

Na strani 49 tudi piše: „Sicer je pa (ruševce) zaščiten od 1. aprila do 31. maja.“

Podobna napaka kakor pri divjem petelinu! Avtor knjige je najbrž zamenjal lovni čas z lovopustom.

Toda tudi tak lovni čas pri nas že ne velja veliko let. Lovni čas na ruševca — petelina je od 16. 4. do 15. 6.

Na isti, 49. strani je naveden stalež „1000 ruševcev v naših gorah.“

Po lovski statistiki stalež te divjadi za sedaj ni omejen, celo večja se. Vendar je število te divjadi nekoliko manjše od staleža divjega petelina, ker ima ruševce pri nas manjši življenjski prostor; živi le nad gozdno mejo, v ruševju, odtod tudi njegovo ime. V letu 1972 je bilo v Sloveniji uplenjenih 127 ruševcev, njihov stalež s kokošmi vred pa je bil spomladi 1973 ocenjen na okoli 1200.

Slavljenki

Ob 25-letnici glasbene šole Koper

Letos praznuje srebrni jubilej glasbená šola Koper, najstarejša glasbeno pedagoška ustanova na slovenskem obalnem območju, je prav gotovo ena najboljših tovrstnih šol na Slovenskem.

Delovati je začela v Portorožu, po preselitvi v Koper pa se razvila v center za glasbeno vzgojo. V delovnem kolektivu je 3 članov, ki glasbeno vzgajajo 600 učencev iz Kopa, Pirana in Izole. Učenci se uče 20 instrumentov, solo petja in zborovske glasbe.

S prefinjenim posluhom za ohranjanje glasbenega izročila Primorske in Istre in za kulturne potrebe naših ljudi je šola vztrajala in uspešno delala vseh 25 let, kljub nenehnim kadrovskim prostorskim težavam. Vzgojila je zelo veliko strokovnjakov in svoje uspešno delo dobila republiške in mednarodne pohvale priznanja.

O kemijskem izobraževanju

Slovensko kemijsko društvo je svoj letošnji občni zbor združilo s tridnevni posvetovanjem o kemijskem izobraževanju v SR Sloveniji. S tem je društvo, ki že po tradiciji občni zbor poveže s kako ustrežno prireditvijo, dokazalo, da se zaveda izredne pomembnosti tega problema. V kemijski industriji je usposobljenost kadrov eden izmed ključnih dejavnikov. Med razpravami smo celo slišali, da danes pri razvoju kemijske industrije ponekod niso več ovira investicije, temveč pomanjkanje kadrov. Poti do teh so najdaljše.

Posvetovanje, ki je bilo pod pokroviteljstvom Združenja kemijske industrije (na vabilu je bilo zapisanih vseh 42 kemijskih podjetij v Sloveniji), inštituta Jožef Stefan in kemijskega inštituta Boris Kidrič ter ob podpori gospodarske zbornice SR Slovenije, je imelo zelo obetaven dnevni red. Napovedane so bile tele glavne teme: Novosti na področju kemijskega izobraževanja; Kader za pouk kemije na slovenskih osnovnih in srednjih šolah; Razprava o predlogih učnih načrtov za kemijo na osnovnih šolah, gimnazij, srednji tehniški šoli za kemijsko stroko, visoki tehniški šoli in fakulteti za naravoslovje in tehnologijo; Problematika poklicnega izobraževanja v industriji; Potrebe in možnosti podiplomskega izobraževanja; Učila in izobraževalna tehnologija v pouku kemije. Kot „začimba“ je bilo pripravljeno predavanje profesorja dr. Malcolm Frazierja z univerze East Anglija, Norwich, sekretarja evropskega komiteja za kemijsko izobraževanje in predsednika komiteja za povezovanje visokošolskega izobraževanja in industrije: Kemijsko izobraževanje v Angliji, sistem, cilji, novosti.

Za tri dni je bil to bogat program. Zmanjkovalo je časa za sproščeno razpravo. Dr. Aleksandra Kornhauserjeva je razpravljalec posebej opozarjala, naj opustijo subjektivne sodbe in emocionalne nastope

in naj se oglasijo samo z znanstvenimi izsledki, utemeljitvami in pomisleki.

Za začetek je podal dr. Golič svoje poglede (ki niso v popolnem soglasju s trenutno prakso!) glede obsega snovi anorganske kemije v osnovni šoli in gimnaziji. Na visokih šolah se seveda okviri spostijo. Zanimiva in tudi zelo stvarna je njegova skromnost. V gimnaziji bi zgradbo atoma razvili do kvantnih števil (= Bohrovega atoma). Sistematične naj ne bi preveč zanemarjali (kar se zadnje čase večkrat dogaja), saj le iz določene količine lahko merljivih podatkov izvajamo nove teorije — nove kvalitete.

O tem, kako naj bi zavzeli organsko materijo, je glasno razmišljal dr. Tišler. Bolje je obvladati nekaj temeljnih načel, kot pa se naučiti zelo veliko gradiva. Staro razdelitev po funkcionalnih skupinah je treba zamenjati s sistemom, ki bolj upošteva odziv nekega materiala v kemijski reakciji. (Knjig za dijake po starem kopitu že ni več, po novem načelu pa jih še ni, sem žalostno pomislil.)

Dr. Dolar je slikal velike učnovzgojne prednosti fizikalne kemije, pod pogojem seveda, da se podaja študentom na pravi način, dr. Moljk pa je govoril o razpotjih fizike. Zanimive so povezave z drugimi predmeti, saj niso pomembne stroke, temveč problemi. Ti so vedno celostni. Hkrati pa fiziki niso po-

vsem raziskali niti svoje vede, posebno v visokih energijskih območjih. V klasični fiziki so pojavi preveč idealizirani. Zelo prizadeven je bil nastop dr. Slivnika, ki se mu zde programi za osnovno šolo pretežki in preveč abstraktni. Kemijske zakonitosti naj bi razlagali vedno v zvezi s prakso, tehnologijo in ekskurzijami.

ČIM VEČ

PRAVE KEMIJE

Trpkó sem ob tem pomislil, od kod jemljem znanje kemije. Iz knjig, in spet samo iz knjig. Štiri leta sem bil na univerzi, kjer sem v glavnem zvedel, da je vse v bukvah zapisano. (Moram povedati, da je bilo takrat, v povojnih letih, tudi za knjige hudo, čeprav mi jeziki niso delali težav.) Imel sem seveda tudi priložnost narediti nekaj meritev pri vajah fizikalne kemije in elektrokemije, pri analitski kemiji pa poseben privilegij, po lastni ambicioznosti delati v osebnem laboratoriju dr. Guzelja; za lase privlečenih šolsko adaptiranih poskusov pri drugih vajah nisem resno jemal. Če ne bi na delovnem mestu imel sam veselja do eksperimentiranja, do tega, da se vsiljujem z ekskurzijami po tovarnah (Česar ne dela vsak — tega pa tudi ne želijo šolski kolegi in ravnatelji, niti tovarne) bi bil moj stik s kemijo, tisti, ki mi ga je dala šola, kjer sem se sam izobraževal, zelo zelo „sholastičen“.

Sline sem požiral ob prikazovanju seandwich sistema šolanja kemikov v Angliji, to je kombinacija šolanja z delom v proizvodnji v vseh nadstropjih izobraževanja.

Moram pritrditi, da se, posebno zadnje čase (od zgoraj navzdol) zelo trudijo z našim dopolnilnim izobraževanjem, vendar se mi zdi, da ni pravega načina. Teoretična poglavja, ki so najbrž nujna, če res so, naj

nam podajo na papirju (sijajni koncepti predavanj dr. Rajka Kavčiča so lep zgled za to). Če od daleč pridem v Ljubljano, si želim videti laboratorije, inštitute, naš rudnik urana, kako kemijsko industrijo polimer. Kratko malo, videti hočem čimveč prave kemije. Tiste iz učbenikov imam doma na policah več kot tri metre — na vseh stopnjah. Radoveden sem, kako tisti, ki nimajo naročenega Kemijskega vestnika, hrvaške Kemije u industriji ali podobnega, ohranjajo ali zboljšujejo svoj stik s tisto pravo kemijo, do katere so vse šole, knjige, skripti, izpiti... le kažipoti. Tega posvetovanja o izobraževanju sem se posebej veselil le zato, ker je bilo pod pokroviteljstvom kemijske industrije.

S svojim skoraj komičnim nastopom, saj je nehal govoriti prav na sredi misli (ki pa je bila dovolj dobro nakazana), da nam je raje prikazal kratek film o delu študentov v rudniku urana, je dr. Slivnik zelo nazorno prikazal, da ni dobro dosti govoriti. S tem je bil pravzaprav od vseh nastopajočih najbolj živo blizu problema kemijskega izobraževanja.

RAJE NIČ KOT NAROBÉ

Posebne misli in potem seveda ognjevit polemiko je zbudil dr. Hadži z alergičnostjo do Bohrovega atomskega modela, ki se je mnogim zdelo pretirano. Najraje bi videl, da bi atom razlagali le valovnomehansko. „Če se dijaku preveč usadi kroženje elektrona“, pravi, „nastopijo v razlagi večjih atomov, posebno pa pri razlagi vezi, neobvladljive težave.“ Z nobeno razlago, z nobenim poenostavljanjem modela ne smemo oškodovati resnice. Raje nič kot narobe, smo slišali.

Na kateri stopnji, in sploh kaj naj povemo, da potem ne bi bilo treba preklicavati, smo pre-

mišljevali. Zdi se mi, da je najbolj pedagoško ponesrečeno, če kdo reče: to, kar ste se prej učili, je narobe; pozabite! Prejšnje znanje je treba upoštevati, kakršno koli je že. Če bi bil nesramen in bi ne vzel mnenja dr. Hadžija kot govorniško namenoma malce pretirano, da se pač bolje sliši, bi mu lahko očital nemarksističnost. Bohrov atom je pač model določene razvojne stopnje. Nadvse lepo se sklada s periodnim sistemom. Da so pa potrebe terjale njegovo izboljšavo in našle valovno-mehanske rešitve; ni njegova tragika, temveč prednost. V tem, da se kak model da zboljšati, da ga ni treba popolnoma zavreči, je ravno dokaz njegove osnovne pravilnosti. Tudi valovnomehanski model atoma verjetno še ni na koncu, je pripomnil prof. Volavšek, ko smo skušali rehabilitirati Bohrov atomski model. V šoli se mi zde zelo posrečene tiste ure, ko morem kazati razvojne faze teorije, npr. teorijo o zgradbi atoma in navajati razloge, ki so terjali vedno nove izboljšave. Dr. Hadžiju jamčim, da nekaj dijakov, ki se za kemijo in fiziko res zanimajo, posebno ob problemih v organskih vezeh zasluži zadevščino z elektronskimi gostotami. Kaj več bi bil martrnik (slabša vrsta koroskega mošta), bi rekel Prežihov Voranc.

Naš angleški gost je nekako začutil električno ozračje v dvorani in si je verjetno dal tolačiti polemiko. Ob razpravi, koliko sploh s tem postreči dijakom, v sveti bojazni, da ne bi bilo kaj narobe, je odgovoril, da pri njih skušajo deliti dijake po sposobnostih. Imajo paralelne oddelke z različnimi usmerjenostmi. V duhu deklaracije Združenih narodov je sicer treba odpravljati kaste, vendar iskati oblike individualizacije pouka.

Na strani 51 bi vprašal „Ali veš, da je v naših gorah okoli 10.000 gamsov?“ zamenjal iz omenjenih razlogov z naslednjim stavkom: „Ali veš, da je bilo spomladi 1973 v naših gorah okoli 12.000 gamsov?“

Na strani 54 navedena v leto zaščitena divjad in lovne do ne veljajo že 8 let. Sedaj veljavni lovski zakon je iz leta 1966. Toda lovci pustijo ali lovni časi v njem zveč ustrezajo več. Lovske organizacije same s svojimi sklepi krajšajo lovne čase na določene vrste divjadi (p. daljšati jih ne smejo). Za prehod obdobja, ko čakamo novi lovski zakon, je glede tega posebno važna sklep občnega zbora LZS januarja 1973. Upoštevač načelo varstva narave je po tem sklepu lov na nekaterih lovskih območjih začasno zabranjen, na nekatere pa so lovni časi zelo skrajšani. Pri tem je tudi delno upoštevana mednarodna konvencija o zaščiti ptic, ki jo je ratificirala skupščina SFRJ 30. 1. 1973.

Upoštevač samo lovski zakon iz leta 1966 — brez sklepov lovskih organizacij in mednarodne konvencije — pa je v obravnavanem učbeniku pri navajanju vse leto zaščitene divjadi in lovni časov 20 napak!

FRANCE CVENKEL, odgovorni urednik revije LOVEC

OPOMBA:

Lovne čase bomo objavili v prihodnji številki.

Razprava se je prelevila tu v tradicionalno kritiziranje učbenikov, in sicer tako ostro, da je bilo treba apelirati na spoštljivo kritičnost.

Z besedo „alergičnost“ je dr. Kavčič izrazil svoje nevoljo na staro delitvijo kemije v analitično, fizikalno... Predlagal razdelitev na neke vrste kemijsko statiko, to je obdelavo kemijskih struktur, in dinamično spremembe teh struktur. Spominjam se svojih idej za šolo tej zvezi. Zapisal sem jih, vedno zelo nerodno, pred vsaj kot desetimi leti tudi v Prosvetnem delavcu.

Kako kompleksna zadeva je moderna analitična kemija, je iz istem stilu naprej razlagal prof. Kosta, direktorju tovarne izdeloval Krka Cencju na nista slani račun preobsežna in prenamerna programa osnovne šole in gimnazije. Glavni direktor Združenja kemijske industrije Premru je obljubil, da bo inštrija pomagala izobraževanju, saj se zaveda, da brez izobraževalnih ljudi ni napredka.

Zvedeli smo za velike težave v strokovnem šolstvu. Med tistimi in poklicnimi šolami, ki pravega sorazmerja. Prva skuja nižjih profilov, višjih pa te, da sedaj celo nekaj preveč kemijski industriji, ki je razdrobljena, je nujen bolj poglobljen sistem šolanja; potrebni so bolj gibljivi profili in prehodi med njimi... To so bile sklenjene misli dr. Kornhauserjeve motorja in dr. Modica, delnega predsednika posvetovanja. Pričujoči zapis ni nevtralen, vsem na posvetovanju prikazuje njen. Dolgo sem čakal na kršenkoli zapis o tem ta množičnem posvetovanju z različnimi predavatelji, pa ga ni bilo. Zato sem se pač po svoji oglasil.

STANKO LODRANT

kultura

»Kaj je glasba?«

Kaj je glasba?
Današnja glasba je — tako menijo nekateri — v krizi. Zakaj?
Kaj je današnjemu človeku merilo za lepoto?
Kdo je „današnji človek“?

Verjetno so to le nekatera izmed vprašanj, o katerih nemalokrat razmišljamo. Vedno znova skušamo odgovoriti nanje, pa se nam kljub temu zdijo čudna in nenavadna. Tokrat sem jih postavila našemu komponistu in dirigentu IVU PETRIČU. Ta- nekole je odgovoril:

„Vprašanje, kaj je glasba, je vedno zelo široko. Nekateri štejejo za glasbo vse, kar dojemamo v zvokih ali tonih, drugi pa bolj strogi. Današnji glasbeni umetnosti pritrkajo tudi glasbene smeri, na primer zvoke, ki ne sodijo več v glasbo, in tako imenovani sodobni glasbeni teater. Po mojem je glasba tisto, česar se poklicno uporabljajo elementi, ki spadajo v glasbene kategorije. To se pravi, da sem za simbol čist glasbeno umet-

čen razvoj umetnosti.

Vprašujete me, kaj je današnjemu človeku merilo za lepoto. Kljub temu da velja lepota za romantičen pojem, se mi zdi vendarle precej odvisna od posameznika ali pa od dobe. Lepota je skoraj vedno pričujoča, pravzaprav naj bi bila, čeprav je zelo širok pojem. Na primer: marsikatera Beethovnova kompozicija ni „lepa“, je pa izredno močna, globoka. Ta pojem je torej zelo raznolik. Lepo, estetsko je v umetnosti vse, kakor pričujoče, toda poleg tega mora imeti umetnost še druge lastnosti!

Današnji človek, mislim tistega, ki se z glasbo ukvarja, ji mora posvetiti kar vse življenje. Zato je razkorak med profesionalci (tistimi, ki se res ukvar-

nost, s čim manj primesmi drugih umetnosti ali zunanjih dejavnosti.

Glede krize pa mislim, da je bila nikoli v nobeni umetnosti in tudi v glasbi ne. Ne verjamem v krizo! Kriza je lahko v organizaciji glasbenega življenja, v odnosu nekega okolja do glasbe... To pa ni povezano z glasbeno umetnostjo. Umetnik ima lahko svoje osebne krize ali težave. Umetnost mu bo kvečjemu pomagala, da se bo izkopal iz njih. Zakaj bi bila glasba v krizi? Ne razumem! Razvoj je sicer pripeljal do raznih kriz v tem smislu, da so se stari sistemi zlomili in so nastali novi. Prava umetnost, prava glasba ni bila nikoli v krizi, kajti pravi ustvarjalci delajo z nekim prepričanjem. Če pa je kakšen ustvarjalec v krizi, to gotovo ne velja tudi za druge. Marsikaj je v veliki večji krizi. Pri vseh neumnostih, ki jih danes počno ljudje, so glasbeniki najbrž še najmanj udeleženi.

Cepprav so nekateri umetniki iz razlogov, ki ne zadevajo glasbe, npr. protesta zoper snobizem, nenaklonjenosti okolice do neke umetnosti, pripeljali do neke umetnosti, pa s tem ne morejo bistveno vplivati na logi-

jajo z neko umetnostjo) in odjemalci umetnosti vedno večji. Žal se moramo s tem sprijazniti. Vsak razume in dojem po svoje, kolikor pač zmore. Sodobnost ima neko povsem svojo kategorijo lepote, ki pa se v bistvu ne razlikuje od prejšnjih kategorij. Današnje življenje je pač drugačno, kot je bilo v preteklosti. Mislim, da intelekt danes nima kdove kako velikega vloga. Menim celo, da so bili ljudje nekoč pametnejši. Danes se vedno bolj specializiramo, obenem pa imamo vedno več omejenih in neinteligentnih ljudi... Zato ne menim, da je danes v umetnosti kaj več intelekta, kot ga je bilo včasih. Pri pomoči, kot npr. računalniki, so res pripomogli, da smo na nekaterih področjih veliko bolj razviti. Koliko ljudi pa se na to spozna?

Mislim, da pri glasbenem ustvarjanju malo uporabljamo intelekt — razen kar zadeva čisto glasbeno logiko. Tisti pa, ki so šli izključno po intelektualni poti, so zavozili. To je sedaj že bolj ali manj jasno. Z neko matematiko, računalniki in izven-glasbeno logiko mišljenja ne pride daleč.“

MARIJA GOMBAČ

Hrvatska

Otroška filmska ustvarjalnost

Uspehi zagrebske šole risanega filma so znani po vsem svetu. To potrjujejo številne nagrade, ki so jih dobili ti filmi na raznih svetovnih festivalih. In še nekaj: kar daje Zagreb v animiranem filmu, dajejo otroški kino-klubi osnovnih šol kin pionijskih domov na področju otroške amaterske filmske ustvarjalnosti. Znano je, da so kino-klubi, npr. „Slavica“ iz vasi Pitomače, „Iskra“ iz Jasenovca in drugi, na velikih festivalih otroškega filma v Benetkah, Goeteborgu in drugod osvojili najvišja priznanja. O tem se je veliko pisalo doma in na tujem. Danes imamo v Pitomači in Jasenovcu na desetine zelo kakovostnih otroških kino-klubov; filmi, ki so jih ustvarili, so priznana umetniška dela. Vse več kino-klubov nastaja tudi v osnovnih šolah, vedno več je usposobljenih učiteljev, ki uspešno vodijo male ustvarjalce, razumevanje šol je večje, več pa je tudi denarja in tehničnih sredstev. To pomeni, da napreduje otroški amaterski film na Hrvaškem z zanesljivimi koraki in da mu je prihodnost zagotovljena. K temu veliko prispeva tudi dobra organizacija te dejavnosti v republiki. Kino-zveza in Sekcija vodij kino-klubov načrtno skrbita za rast kakovosti in ustvarjata možnosti za nadaljnje uveljavljanje otroške filmske ustvarjalnosti.

XII. revija otroškega amaterskega filma na Hrvaškem je ponovno pokazala, da osnovno šolstvo v svoji bogati kulturni dejavnosti uspešno razvija tudi otroški film. S tem se bogati okus prihodnjih gledalcev, ustvarjajo se možnosti za učinkovit boj proti šundu in kiču v filmu. Vseh 39 prikazanih filmov ponazarja rast ustvarjalnosti in govori o prizadevanjih za lepoto filmskega otroškega izraza. Izbranih je bilo nekaj majhnih mojstrov, o katerih bomo še slišali. Omeniti moramo čudovit film „Na belih izvirih“ kino-kluba osnovne šole „Petar Preradović“ iz Pitomače (vodja Mirko Lauš) ali film „Bratje“ kino-kluba osnovne šole „Rajka in Zdenka Baković“ iz Zagreba, „Kozmetiko“ — film kino-kluba osnovne šole „Vladimir Gortan“ iz Reke, „Rogato igro“ kino-kluba „Iskra“ iz Jasenovca in druge.

Gledalci so dva dni z užitkom gledali na filmskem platnu pestro življenje, obravnavano z vidika otrok; veselo in razigrano življenje, smešno in resno hkrati. Življenje, ki je mladost ustvarjalcev poljšana z doživeti njihovih prvih ljubezni.

Res je, da je bilo v filmih opaziti tudi začetniške napake, slabo imitacijo „filma odraslih“, cenenost idr. Tudi tega je bilo veliko, zato se bo treba temeljito pogovoriti o ustvarjalnosti otrok, in sicer s strokovnega, pedagoškega in estetskega vidika. Izpopolniti je treba metodiko dela v kino-klubih in usposobiti učitelje za to dejavnost, ki je za učence izredno zanimiva in privlačna.

Organizatorji XII. revije zaslužijo pohvalo, prav tako pa tudi šole, ki so ustvarile možnosti za delo svojih kino-klubov.

Otroški amaterski film Hrvaške ima torej tudi letos lepe možnosti, da se uveljavi na jugoslovanski reviji in v mednarodni konkurenci.

DJORDJE DJURIĆ

Razstava

V Kranju je bila 5. septembra odprta razstava PODOBA PIONIRJA V LETIH PO OSVOBODITVI ter OTROŠKI EKSLIBRISI. Pripravili sta jo kranjska Pionirska knjižnica in uredništvo Pionirja.

V Pionirju, edini poljudnoznanstveni reviji za mladino, je bilo razpisanih že več natečajev, lani natečaj ekslibrisov. Na uredništvu so prejeli več kot 800 izdelkov, najboljše med njimi pa so želeli pokazati tudi javnosti. Razstava ekslibrisov je bila že v več krajih, od 5. do 15. 9. je bila ta grafična umetnost skupno s Pionirjem razstavljena v Kranju. Dokazuje dvoje: odziv, ki ga ima Pionir med šolsko mladino, in pa otroško ustvarjalnost.

V šestih vitrinah je prikazan razvoj revije v letih po osvoboditvi. Razvidne so tri vsebinske zasnove Pionirja: do 9. 1949. l. organizacijsko aktivistična; do 1. 1960 literarna in od 1960/61 dalje poljudnoznanstvena. Razstavljene so primeri Pionirja v srbohrvaščini in posebni številki VIETNAM ter OSVOBODILNA GIBANJA (tudi priloga NEUVRSČENI iz lanskega 1. števila). Tako je iz sicer skromno odmerjenega prostora možno razvideti razvojno podobo odlične slovenske mladinske revije, ter teme, ki jih je obravnavala v treh desetletjih.

Pionirska knjižnica v Kranju je s to razstavo uresničila eno od svojih vzgojnoizobraževalnih nalog.

J. B.

AKTUALNO O DANAŠNJI UMETNOSTI

Galerija, ki jo občudujejo levi

Zeleni travniki, listnato drevje, temačni gozdovi in visoke plavine v ozadju... Vse to nekako prerašča srednjeevropskega človeka. Sredi teh naravnih kulis ustvarja slikar tudi kulise v svojem pogledu na svet. Med sebe in ljudi postavlja pregrade. Za temi se skriva in tako še vedno stoji na robu gozda.

Italijanski slikar Salvatore Fiume, civiliziranec 20. stoletja, je resda vdihaval sveži alpski zrak, toda njegovo službeno mesto in poklicno delo sta ga vodila med gledališke kulise. Več let je bil inscenator in kostumograf Milanske skale. Torej sin vele mesta! Človek, ki je moral slediti muham gledališča, biti poln duhovitosti in fantazije.

Slikarska žilica mu ni dala miru.

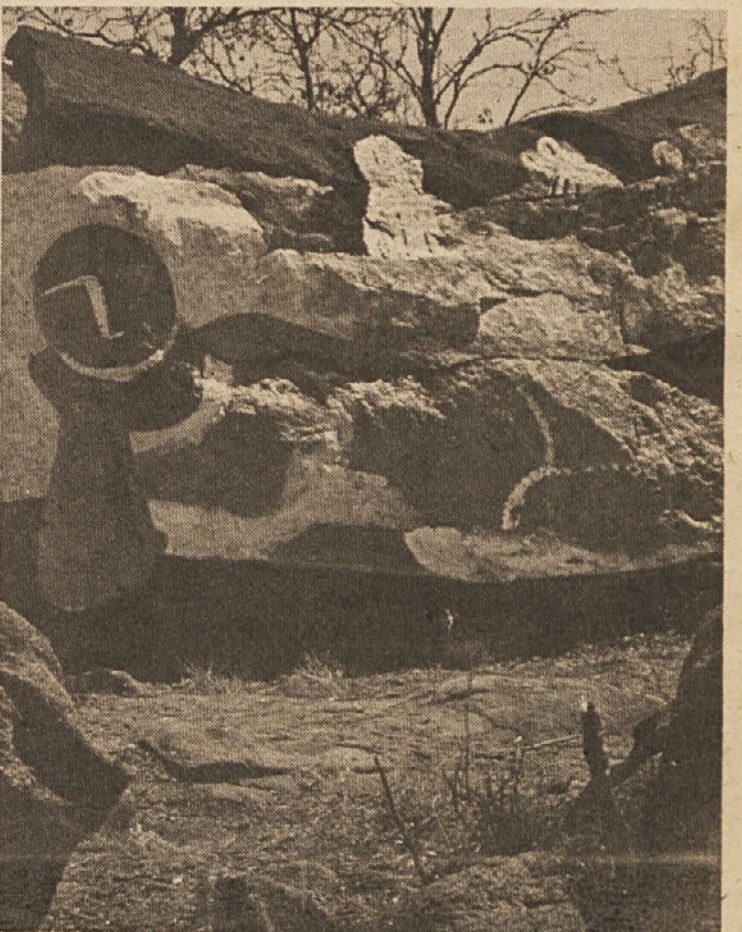
Zapustil je kulise vseh vrst, plesalke in pevce ter odšel v daljne dežele iskat navdihov drugačnega sveta...

Potoval je po Mehiki, Maroku in Japonski, zadnja leta pa je preživel v Abesiniji, kjer je poslikal velike kamnite gmote z zanimivimi slikami.

Zakaj se je odločil za abesinsko puščavo, za zapuščeno dolino sredi skal, skoraj tisoč kilometrov stran od Adis Abebe, v katero je mogoče priti le s karavano? Odgovor na to vprašanje bi morda našli v njegovem mladostnem navdušenju nad cirkusom, v katerem je posebno občudoval jezdece in krotilce levov. Leta 1972 si je uredil atele — 700 km od glavnega mesta Abesinije. Zbral je nekaj pomočnikov in s primitivnimi sredstvi — lestvami iz vej ter ovijalkami obvladoval visoke previse: na umazanorjavo podlago je naslikal slapove, bele jezdece na črnih konjih, ležeče sfinge, v zrak moleče glave ponosnih levov, sedeče in ležeče figure Afričank. Slikar je z velikimi posegi prepleskal cele bloke skal, ponekod je samo nekaj dodal, drugod pa s temno barvo poglobil globel v skali. Krog in krog ogromne skale, pod njimi pa ožgana zemlja. Sredi te divjine je naslikal ležečo žensko; ob njenem vznožju se dviga levja glava. Z velikim čutom za dekoracijo in s čudovitim smislom za prostor in plastični izraz je podaril izumrlemu okolju bogastvo umetniške vizije. S podobami jezdecev, žena in levov je podal roko votlinskemu slikarju predzgodovine, ki je pred 60 tisoč leti s slikami krasil svoja bivališča. Zapuščenim skalam afriške puščave je poklonil svojo zamisel in bogastvo bary 20. stoletja. Bolj kot gledališke scene sredi vele mestnih kulis ga vabijo izsušene in onemogle skale, ki jih je več milijonov let bičalo žgoče sonce. Napojil jih je s širokosrčno radodarnostjo vizije in dosegel neposredno navzočnost ustvarjalne sreče v enkratnem življenju. Posegel je v milijone let stare stvaritve narave in spremenil ta kraj v skalnati muzej slik na prostem, galerijo vesoljskih dimenzij na zemlji.

Galerija je dostopna samo karavanam. To je slikar tudi želel, saj je v pismu prijatelju — novinarju zapisal: „Levi naj bodo edini pevci in občudovalci!“

IGOR PLEŠKO

Skalnati muzej slik na prostem, Salvatore Fiume

IZBERITE MED NOVI MIK NJIGAMI

Sestava testov znanja in njihova uporaba v praksi

V založbi dopisne delavske univerze v Ljubljani je izšla knjižica z gornjim naslovom, ki jo je napisal dr. L. Zorman, naši šolski javnosti že znan strokovnjak za vprašanje pedagoške psihologije.

Knjižica je deloma ponatis publikacije „Testi znanja in njihova uporaba v praksi“, ki sta jo prvič objavila I. Toličič in L. Zorman leta 1963.

Ce rečemo, da je sedanja knjiga ponatis, pa bi skoraj napak predstavili novo publikacijo, ker je v sedanji veliko novosti in razširitev. Dodano je obširno poglavje o izoblikovanju smotrov ob pripravi testov znanja. Ta načela oblikovanja smotrov pa veljajo za vsako šolsko delo, še posebno pa za pisanje učbenikov ali priročnikov, za vsak učni načrt ali predmet. Oblikovanje smotrov mora obvladati vsak učitelj, saj je to jedro šolskega dela. Vsebinske predmetne snovi v šolah se hitro spreminjajo, kajti gradiva je vedno več, nova spoznanja se kopičijo, zato postaja izbira najnujnejše vsebine vedno večji problem. Temeljni regulativ so danes natančno opredeljeni učni smotri, ki določajo vsebino. Zaradi pomembnosti oblikovanja smotrov tudi hitro nastaja nova literatura o vzgojno-izobraževalnih smotrih. Za pisce učbenikov je danes oblikovanje smotrov važnejše kot vsebina, za razliko od preteklosti, ko so smotre poskušali pogosto „izluščiti“ iz vnaprej začrtane vsebine. Žal se to dogaja velikokrat tudi danes.

Pojav seveda ni nepričakovan, ker je preokret prav sedaj na pohodu. Zato praktikov ne moremo puščati samih, saj med rednim šolanjem niso dobili dovolj tovrstne podlage. Potrebna jim je nenehna pomoč domačih avtorjev, ker ne moremo pričakovati, da bi vsak praktik sledil najnovejšim dognanjem v svetu. To ni njihova dolžnost, temveč dolžnost naših teoretikov, ki gradijo most med svetovnimi dosežki in aplikacijo le-teh v šolstvu naroda.

Priročnik avtorja L. Zorman je v ta namen zelo uporaben, ne le za pripravo testov znanja, čeprav jim v sedanji izdaji posveča veliko pozornosti. Učitelj ga lahko koristno uporabi pri rednem delu v osnovnih in srednjih šolah, še prav posebno pa ga bodo veseli pisce učbenikov. Danes je priprava testov znanja zahtevna zlasti zato, ker učbeniki nimajo dovolj razločno opredeljenih smotrov. Pripravljalca testa jih mora oblikovati sam. Najbrž tudi ne bomo dobili ustreznih učbenikov samo po neposredni poti. Verjetno si bomo morali pomagati s širšo pripravo testov znanja, kajti teh sploh ni mogoče pripraviti, ne da bi prej natančno razčlenili in opredelili učne smotre. Upamo, da bo učinek v povratni smeri pomemben, da bo širša uporaba testov vplivala na pripravo priročnikov in učbenikov v šoli in pomagala izboljšati šolsko delo.

Smotri, ki jih podaja avtor publikacije, so vsebinsko operativni, saj podajajo tudi konkretne metode, kakšen naj bo današnji pouk – usposabljanje za samostojno delo učencev, za odkrivanje vzrokov in odnosov itd., tj. za razvijanje ustvarjalnega mišljenja. V knjižici najdemo veliko odličnih navodil za neposredno prakso, tako da praktikom ne bo treba uporabiti zahtevnejše literature. Za osnovo bo dovolj, če se temeljito seznanijo z omenjeno publikacijo, ki ni težka, niti obširna, pa vendar temeljita in vsebinsko zaokrožena.

Očitno je, da vsaka stroka danes hitro napreduje. Nova izdaja je dokaz, da Slovenci v teoriji pedagoške psihologije ne zaostajamo za najnovejšimi spoznanji stroke.

Druga poglavja o pripravi nalog, za teste, o tipih testnih nalog itd. so nekoliko ponovljena iz prejšnje izdaje, vendar vsebujejo toliko dopolnil, da publikacij ni mogoče enačiti.

Zelo koristna so poglavja, v katerih podaja avtor praktična navodila glede tehnike izvedbe testiranja in druge praktične napotke za učiteljevo delo. Čeprav bi lahko sodili po naslovu, da so taka poglavja manj pomembna in bolj „tehnična“, pa vidimo iz vsebine, da ni tako. Pri delu s človekom je pomembna vsaka nadrobnotost; tudi na videz postranska stvar lahko popači pomemben podatek. Zaradi tega svetujemo bralcu, naj ne izpusti nobenega poglavja, ker v knjižici ni nič odvečnega.

Omeniti je treba tudi zadnje poglavje, ki ga je dodal D. Žagar. Poglavje je nekoliko bolj študijsko, govori pa o tem, kako uporabljati rezultate, dobljene s testi znanja, pri oblikovanju končnih ocen iz nekega predmeta. To poglavje je nekoliko bolj zahtevno zaradi narave teme, ki jo avtor obravnava, sicer pa je avtor zelo nazoren in konkreten. Ta vsebina koristno dopolnjuje publikacijo, ki bo lahko prispevala pomemben delež k hitrejšemu posodabljanju našega šolskega dela.

TJ

Makalu

Založba Mladinska knjiga

Med športi zavzema alpinizem posebno mesto. Kakšna je pot do njegovih vrhunskih dosežkov v mednarodnem merilu, nam pripoveduje osem slovenskih alpinistov, ki so se pred dvema letoma vzpenjali v višino 8000 m na himalajski vrh Makalu. Za tak podvig so potrebne večletne fizične ter večmesečne organizacijske priprave. Doseže ga lahko le skupina, ki je v trdnem tovarištvu in izjemnih sposobnostih ubrana k istemu cilju, vendar še vedno odvisna od raznih drugih, več ali manj objektivnih dejavnikov. Tak vzpon poteka v tišini, brez bučnega občinstva, brez razpravljanj o amaterizmu in profesionalizmu, zato tudi brez denarnega pridobitništva. Širši javnosti ga lahko predstavi kasneje živa ali pisana beseda, ponazorjena s slikovnimi posnetki. Poleg tega prispeva ekspedicija – če si zastavi še to nalogo – znanstveni delež k geografiji, botaniki, geologiji, meteorologiji, medicini itd.

Vse to nam opisujejo udeleženci 13-članske odprave vsak po svoje, tako da je pripoved sočna in pestra hkrati. Bogati jo tudi kar 32 strani izvrstnih barvnih posnetkov. Makalu je pričevanje o zglednem tovariškem čutu odgovornosti v nevarnostih in v trenutkih psihičnih napetosti, o našem, zlasti slovenskem pojmovanju gornišтва kot srčne in kulturne zadeve, je pa tudi kar pregledno zaokrožen dokument o enem naših vrhunskih uspehov, doseženih ob zelo skromnih materialnih možnostih. Skratka, plemenito branje, ki bo všeč zlasti mladini, obenem pa prikladno priložnostno darilo ali knjižna nagrada.

R. ROŽEK

Han Suyin:

Poletje brez ptic

Kdor je segel po poprejšnjih delih kitajske pisateljice Han Suyin, se ne bo mogel odtrgati od sklepnega dela njene obsežne trilogije. „Poletje brez ptic“ – knjigo je iz francoščine prevedel Bogomil Fatur – zajema čas od leta 1939 do 1948. Torej sila razgibano, pretresljivo obdobje, tako za Evropo kot za Azijo. Čas velikih premen je znala pisateljica vtakati v svojo avtobiografijo s premišljenim sorazmerjem in z odprtim obravnavanjem najtežjih problemov. Svoje preizkušnje in iskanja je združila z zgodovinskimi dejanji in tako podala epopejo kitajskih zgodovinskih dogodkov in premen v duhu zmagovalstva nove družbene ureditve. Za založbo Lipo je izdelal okusno opremo Bronislav Fajon.

V zimskem vlaku, originalni lesorez, 1955, Božidar Jakac

Nove strokovne knjige

1. Alfred Tarski: Uvod u matematičko logiku i metodologiju matematike. Beograd, Rad, Moše Pijade 12.
2. Ante Vukasović: Moralni odgoj. Zagreb, Liber, Djure Salaja 3.
3. Vladeta Tesić: Moralno vaspitanje u školama Srbije (1830–1878). Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Obiličev venac 5, poštni predal 312.
4. Ivo Perić: Borba za ponarodenje dalmatinskog školstva. Zagreb, Hrvatski šolski muzej, Trg maršala Tita 4.
5. Igrače v vzgojnovarstvenem zavodu. Priročnik za vzgojnovarstvene zavode in vzgojiteljice. Ljubljana, Dopisna delavska univerza, Parmova 33.

Bogomil Fatur:

Beli galeb

Založba Lipa je natisnila v pesnikovem jubilejnim letu novo pesniško zbirko Bogomila Faturja „Beli galeb“. Če se omejimo na nekaj najbolj upadljivih komponent Faturjeve zbirke, je treba poudariti njegovo neposrednost v zrcaljenju pesniške izpovedi, naj gre za refleksivni odziv ali za meditativno zaokroženo pesem, povsod je pesnik oddaljen od vsake eksperimentalnosti. Lahko bi poenostavljeno dejali, da je predan življenju in vseh njegovih naplavinah; in tu se čutno in miselno odziva. Ob koncu je podana najbolj osnovna biografija ter bibliografija, namesto običajne študije o Faturjevi pesniški podobi pa imamo tri časovno različne sodbe v odlomkih. Za zelo okusno knjižno opremo v estetski učinkovitosti je poskrbel Jože Brumen.

Matevž Hace:

Kronika stare Streharjeve družine

Pri CANKARJEVI ZALOŽBI je izšla petnajsta knjiga pisatelja Matevža Hacea, katerega pisanje je poustvarjanje trdega in trdnega življenja, pa naj gre za kmečko ali partizansko tematiko.

Zgodba je napisana v obliki kronike. Avtor pravi, da so vsi opisani ljudje tudi v resnici živeli; stara Streharica je imela 96 let, ko je umrla (torej celo nekaj več, kot piše v knjigi). Če ne bi bili tako verno orisani tudi običaji, stranke, razmere, ujme in tedaj še zapeljiva Amerika, bi knjigo lahko steli med zgodbe o močnih in trdih ženskah. Streharjeva Mica je ostala sama z desetimi otroki, ko je mož odšel „za zaslužkom“ v Ameriko. Obdržala je grunt brez dolgov, pa trdo z delom vzredila otroke. Konec 19. stoletja in začetek našega, s I. svetovno vojno vred, sta zajeta v knjigi tako, kot so ju doživljali notranjski kmetje.

Med trdnimi stavki, ki ne govorijo o čustvih, ne opisujejo sreče ali žalosti, je skrito toliko modrosti, toliko spoznanj in človečnosti, kot jo srečamo malokje. Morda tisti, ki je vaje in željan leporečja, pa ni poskusil nič hudega, tega ne bo dojel. Nobena knjiga ni pisana za vse ljudi.

N. MAURER

Janko Messner:

Iz dnevnika Pokrznikovega Lukana

Zaostritev boja za uveljavitev narodnostnih pravic Koroških Slovencev, ki so predvidene z avstrijsko državno pogodbo, je v za njem času dosegla tisto stopnjo, ki bo odločila o nadaljnjem obstoju naše manjšine na Koroškem. Kritični položaj se kaže v ostrin napadih vseh političnih strank Avstrije – razen komunistične – legitimne pravice Koroških Slovencev. Posebno dejavne so tiste politične sile, ki so do sedaj kakršnokoli priznanje naši manjšini utemeljevale s podatki o njenem številčnem stanju. Tudi socialistična stranka ni pokazala dovolj odgovornosti proti zahtevam nemških nacionalistov, ki hočejo zmanjšati pravice naše narodnostne skupnosti; iz strahu pred nadaljnjo izgubo volivcev noče več zbuja vtisa, da je edina zastopnica slovenskih interesov.

Časi klasičnega razreševanja manjšinske politike, ki nasproti pojmu enakopravnosti vseh državljanov, so dokončno mimo; smotno obdobju združevanja in sodelovanja med narodi. Zavedamo se, da poudarjanje narodnostnih razločkov sosedo še bolj razdvaja, manjšine pa tira v izolacijo in postopno umiranje.

Kritični položaj naše manjšine, v kateri je tudi čas njenega vražnika, zahteva, da se z institucionalnega načina boja preide v bolj širokih in demokratično usmerjenih ljudskih množic. In prav to nalogo so prevzele mlajše, levičarsko usmerjene generacije, zbrane okoli kluba slovenskih študentov na Dunaju ter okoli revij Mladje in Kladivo. Posebno so se izkazali koroški literati, ki so po zgledu svojih prednikov tudi sedaj prevzeli nase breme narodno-politične prebuditve. Pri tem delu na veliko uporabljajo satiro in grotesko kot književni zvrsti, ki se tako kot malokje vsilujeta zaradi absurdnosti razmer na Koroškem.

Dnevnik Pokrznikovega Lukana, ki ga je v nakladi 800 izvodov založil uredniški svet Kladiva, je zanimiva novost v koroški literaturi le po svoji obliki, v resnici pa je nadaljevanje tiste globoko angažirane književnosti, s katero je začel pisatelj J. Messner že s objavami svojih „Skurnih storij“ leta 1971.

Knjiga zajema zbirko satiričnih, aktualnopolitičnih in družbenokritičnih sestavkov; zaradi funkcionalističnega smotra, da prebujanje in politično vzgaja, je v umetniško-literarnem pomenu nekoliko zgubila. Pokrznikov Lukana je koroška posebnost; s svojo robato govorico in z zanj značilnim sarkazmom biča domače razmere. Škuša se približati tistim političnim vzvodom, ki so prispevali k takšnemu položaju v deželi in pri tem udriha na vse strani, ne glede na narodnostno pripadnost. Podjunskega dialektu približa delo širši množici, ter mu daje posebno barvitost območja. Po mnenju slovenistov P. Zdovca knjiga s svojimi besedili živo ponazarja vso jezikovno neosnovanost „vindišarske teorije“, ki so jo pred desetletji vpeljali nemški nacionalisti, kasneje pa jo je prevzela Druga avstrijska republika.

Knjigo izredno poživljajo izvirne in smiselne ilustracije Marijane Mančka. Bralci jo bodo prvo gotovo z veseljem sprejeli. Da se bodo laže pretolkli skozi podjunske narečje, sta ob koncu dela slovar in obširna razlaga narečja, ki jo je uredil dr. Pavel Zdovec.

ŽELJKO KUMAR

PO POČITNICAH

Minule se tedaj počitnice, oni zlati čas svobode, katerega nam zavidajo marsikdo, še celo slavniti župan cesarskega Dunaja. Minilo so, kakor mine vse na svetu. Mi smo si pa v tem času očistili pluća, pregledali glavobol, odpravili tisti sitni kašelj ter si sploh nabrali novih telesnih in duševnih močij. Nabavili smo si tudi precej novih pomočnikov, ko smo napravili toliko učil, izdelali mnogo načrtov in pripravili marsikatero učno sliko, kar bo vse nam in učencem veliko korist. Nekateri izmed nas pospravili so v tem lepem času prvo očetovi mizi sedeč tudi svojo mošnjo, katero so med letom stvar primerno živeli radi svoje stanu neprimerne plače čisto izpraznili.

Tako smo torej vsak po svoje oždravljeni, olajšani in čili stopi zopet pred svoje učence in se z veseljem posvetili rednemu delu. Sedaj vabim tiste zavidneže, da se nam pridružijo, z nami delujejo in z nami požirajo dan za dnem, teden za tednom, mesec za mescem tisti zaduhel, s prahom in raznimi dišavami nasičen zrak naših prenapolnjenih šol. Prepričan sem, da se jim bo godilo, kakor onemu črevljarskemu pomočniku, kateremu je zavist takoj minila, ko je videl kruljave noge bogatina. Stavim jim pa tudi računski naloge, da vestno prestejejo vse naše delavne ure, ne samo one „številce“, koje navaja zakon, ampak tudi one, katere predsednik rano v jutro in pozno zvečer pri duhomornem popravljanju nalog pri sestavljanju učnih slik in drugih priprav ter pri uradnih pisarjih in prepričajo se, da ima vreden učitelj, navzlic mnogim počitnicam na leto in dan več ur naporenega dela, kakor marsikateri gospod, vleče več, ko dvakratno plačo zavidanega učitelja. Torej, vse kar prav.

Popotnik 1897, str. 365

Jakob Renko:

Pesniški list 19

Mladi tržaški pesnik Jakob Renko je svoj literarni prvenec podal v „Pesniškem listu 19“. Kratke pesmi svobodne ritmike so vsebinsko neenotne, v tej raznolikosti pa lahko vidimo tudi nekatere ohlapnosti. V krogu slovenske vezane besede pa je Jakob Renko nakazal samosvojo pesniško izraznost, iskanja, pa tudi različno težo. Morebiti so nanj nekoliko vplivali naši ekspresionisti (kozmičnost), morda nekateri italijanski sodobniki. Iskanje svojega pesniškega obraza pa je pri J. Renku le razvidno. Lahko bi dejali, da se nam kaže prvenec Jakoba Renka kot začetek z mnogimi vsebinskimi in oblikovnimi možnostmi. Oprema „Pesniškega lista 19“ je delo Franca Vecchieta.

»Naredi sam« — če znaš...

V nekem strokovnem zavodu pod Rožnikom so poklicani in povabljeni reševali problem pedagogizacije pedagogov. Strokovnjak je ob koncu svojega prispevka o tem problemu prabil, da vsi res nimajo pravice odločati o izobraževanju.

Spomnil sem se sestanka na drugem strokovnem zavodu v drugem mestu, kjer je direktor delavske univerze v svojem prispevku poudaril, da je nujno potrebno razbiti monopol šolnikov na področju vzgoje in izobraževanja.

In spomnil sem se zborov volivcev — prvega in najmočnejšega organa samoupravljalcev in samoupravljalcev šole ter razprav državljanov, na katerih je bilo živahno le tedaj, kadar so razpravljali o vzgoji in izobraževanju.

In spomnil sem se, da je od nekdanjih zborov volivcev do danes preteklo le nekaj desetletij, da vsi tedaj učitelji še niso umrli, pa tudi tega, da se za vsakega upokojenega učitelja še ni rodilo potrebno število novih; da doživljamo v zadnjih desetletjih nesluten razvoj civilizacije, ki vpliva na način življenja, poslovanja, mišljenja, na moralo in kulturo in na vse druge elemente življenja in dela — tudi na vzgojo in izobraževanje; da ta vpliv vse te elemente tudi spreminja, toda ne enakomerno in zadostno.

Naš socializem gradimo v novih razmerah — upošteva lokalne in načrte. Ob tem razčlenjujemo preteklost, spremljamo sedanost — dogajanja na vzhodu in zahodu, zato da bi lahko načrtovali prihodnost.

Zahod nam ponuja svoje iz-

delke — zelo veliko jih uvažamo — od računalnikov do literarnih umetnin (za mlade in za tiste, ki so po srcu mladi), uvažamo pa tudi glasbene in likovne umetnine in POP BOOM festivale ter druge modne muhe.

Uvoženo je tudi geslo „naredi sam“.

V neciviliziranem življenju je gleslo „naredi sam“ nujnost zaradi pomanjkanja civilizacije; je pa kakovostno in oblikovno drugačno od uvoženega.

V civiliziranem življenju je to geslo nujnost že zaradi pomanjkanja strokovnih servisov in njihove neorganiziranosti, zaradi neenakomernega razvoja vseh elementov, ki jih civilizacija spreminja, pa tudi zaradi zaposlovanja ljudi v prostih sobotah, nedeljah in v vseh drugih prostih dnevih, ki se naglo kopičijo in z drugimi neprostimi dnevi sestavljajo minulo delo.

V delovnih dneh (ki se zaradi civilizacije krčijo na račun prostih dni) poteka strokovno delo, tj. delo, ki je „monopol“ strokovnjakov. Nihče, niti šolniki niti drugi ne očitajo npr. našim železarjem monopola pri izdelavi pomembnih izdelkov, niti našim gradbenikom monopola pri gradnjah in tako naprej. Ne nasprotujejo, da si npr. čevljar očisti dimno cev peč, brez sodelovanja strokovnega izvedenca, če takšen poseg ne zahteva posebne strokovnosti in ni nevaren zanj in za okolico. Nihče ne nasprotuje, da si voznik sam popravi električno napeljavo na svojem vozilu, če takšen nestrokovni poseg ne ogroža voznika ali drugih porabnikov cest.

Nihče ne nasprotuje načelu

„naredi sam“, če takšna dejavnost nima neljubih posledic, saj je jasno, da množica ljudi, ki se uveljavlja na raznih interesnih področjih, veliko prispeva h graditvi in napredku — gospodarskemu, psihološkemu in sociološkemu. Toda prav sociološki dejavniki omejuje področja dejavnosti gesla „naredi sam“ do meje, kjer ni nevarnosti za izdelovalca in za družbo (ki naj odklanja ali prenaša posledice gesla „naredi sam“ nad dovoljeno mejo). Tako so torej postavljene meje geslu „naredi sam“.

Za storitve in delo nad dovoljeno mejo so odgovorni strokovno izobraženi in za delovno mesto usposobljeni. Stopnja izobrazbe ali čas, potreben za usposabljanje, je v soodvisnosti z delovnim mestom. Če delovno mesto dovoljuje veliko „odpadkov“, kot npr. pri nekaterih opravilih v lesni industriji, pa tudi v uradih in drugod in tem „odpadkom“ družba ne nasprotuje, je čas strokovnega izobraževanja lahko krajši. Če oblikujemo dragocenejši material in gre družbi za to, da se tudi odpadki uporabljajo, npr. pri nekaterih delovnih mestih v kovinarstvu ipd., je čas izobraževanja lahko daljši in vsebine učenja za delovno mesto zahtevnejše. Pri oblikovanju redkih kovin skrbno shranimo vse odpadke za prihodnjo predelavo. V zdravstvu, kjer je „material“, nezdav živ organizem in so posledice neuspešnega dela prav neprijetne — delo pa zelo odgovorno, traja izobraževanje zelo dolgo; po izobraževanju se je treba še usposabljanje in specializirati. V sodstvu, kjer

imamo opravka s pogostokrat psihično nezdravim osebkom, je čas izobraževanja za to delovno mesto prilagojen odgovorni nalogi, ki jo delavec opravlja.

Najdragocenejše, kar oblikujemo, pa je prav gotovo naša mladina. Največji odpad na beležijo prav pri vzgoji in izobraževanju otrok in mladine. Ta izjema v ekonomski zakonitosti oblikovanja ima svoje posebne zakonitosti, ki bi jih družba morala in mogla urediti. Dovoljevati, da tudi na tem področju velja geslo „naredi sam“ z vso stihijo, je tako drago, da izključuje ekonomski dejavnik, drugi dejavniki, predvsem sociološki, pa groze družbi, da jo bodo uničili.

Pedagoge je torej treba pedagogizirati. Res je, da o izobraževanju in vzgoji nimajo pravice odločati prav vsi, saj je tudi na tem področju treba omejiti geslo „naredi sam“. Prav pa je, da morajo vsi, in vsi se bolj ali manj ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem naše mladine, vedeti o tem vsaj najnujnejše; tudi to, koliko in kako vsakdanje delo in postopki vplivajo na vzgojo in izobraževanje mladih. Svoje delo morajo torej opravljati s primerno odgovornostjo, saj imajo lahko tudi kratkotrajni ekonomski učinki dolgotrajne vzgojne in ekonomske posledice. S tako organiziranim delom bo olajšano delo travmatologom, pravnikom, posebno tistim, ki se ukvarjajo z mladino. Prihranili bomo tone papirja. Kultura bo dobila ustrezno mesto; negovali jo bomo z zavestjo, da vsi prispevamo k zdravi rasti mladih.

DANILO KRAIGHER

Izdelki otrok v vzgojnovarstvenem zavodu Mežica

VZGOJA IN VARSTVO

Ob tednu otroka

PROGRAM ZAVODA ZA ŠOLSTVO SRS, KI JE SESTAVNI DEL REPUBLIŠKEGA AKCIJSKEGA PROGRAMA OB TEDNU OTROKA 1974

Letošnji teden otroka pod geslom „Pridobivajmo prostor za otroke, razširjajmo družbeno organizirano vzgojo otrok in usposabljammo družbene delavce zanj“ je posebno usklajen z uvajanjem celodnevne osnovne šole (CS), ki je ena od pomembnih nalog zavoda za šolstvo SR Slovenije in zahteva:

1. pridobivanje prostora za šolarja; ne samo za pouk, ampak zlasti prostore za samostojno delo, za razvedrilo, sprostitve, prehrano in počitek. To so prostori znotraj in zunaj šole — pridobivanje igrišč, zelenih površin, urejanje ustreznega šolskega okolja;
2. povečano skrb za družbeno organizirano vzgajanje. Več načrtnega usmerjenega vzgojnoizobraževalnega dela tudi v učencem prostem času;
3. pritegovanje in usposabljanje staršev, družbenopolitičnih delavcev in drugih sodelavcev za razreševanje problemov in uresničevanje delovnih programov osnovne šole.

DELOVNE NALOGE:

1.
 - razprava o osnutku koncepta slovenske celodnevne osnovne šole z ustreznimi strokovnimi ustanovami in družbenopolitičnimi skupnostmi in organizacijami (oktober 1974)
 - povezava z zdravstveno službo glede na zdravstveno varstvo, ustreznost vseh prostorov v CS (sept.—okt. 1974)
 - seminarji o CS za ravnatelje, nekatere učiteljske kolektive in pedagoške svetovalce (od sept. do decembra 1974)
 - predavanja za starše o celodnevni šoli, o otrokovih potrebah po različnih dejavnostih v različnih prostorih znotraj šole in na prostem (šol. leto 1974/75)
 - posvetovanje z urbanisti in projektanti šolskih stavb o potrebah celodnevne šole glede na šolsko stavbo, okolje in lokacijo (oktober 1974)
 - povezovanje z občinskimi in temeljnimi skupnostmi, medobčinskimi in občinskimi komiteji ZK in organizacijami za pridobivanje prostora za šolarja (kulturni dom, TVD Partizan, knjižnica ... — od 2. 7. 1974 dalje)
 - povezovanje šol z delovnimi organizacijami za pridobivanje prostora za šolarja (dodatna sredstva za adaptacije, soopombe npr.: obrata družbene prehrane itd. — (permanentna naloga)
 2.
 - proučevanje problema prostega časa učencev in pogojev za kulturno in usmerjeno preživljanje prostega časa (šol. leto 1974/75)
 - usposabljanje učiteljev celodnevne šole za večstransko dejavnost z učenci (šol. leto 1974/75)
 - prizadevanja za ustrežnejše nagajevanje učiteljevega dela.
 3.
 - usmerjanje dela sveta staršev na šolah;
 - pridobivanje in usposabljanje amaterskih kadrov za sodelovanje pri prostovoljnih in drugih dejavnostih učencev; (permanentna naloga).
- Vse našete naloge so trajnega značaja in uresničujejo gesla tedna otroka.

PROGRAM SKUPNOSTI VZGOJNOVARSTVENIH ZAVODOV SLOVENIJE

Skupnost bo poslala program TEDNA OTROKA vsem vzgojnovarstvenim zavodom v Sloveniji z namenom, da bo vsaka vzgojnovarstvena ustanova sodelovala pri uresničevanju programa v krajinski skupnosti.

1. Vsak VVZ bo dopolnil delovni program z nalogami, ki jih vsebuje okvirni program TEDNA OTROKA.
 2. S programom bo seznanil tudi starše in druge dejavnike. Zavodi bodo nenehno obveščali javnost o tem, kolikšne so potrebe po predšolski vzgoji in varstvu otrok.
 3. V tednu otroka bodo vsi zavodi organizirali razširjene roditeljske sestanke, na katerih bodo starše motivirali za širšo družbeno akcijo „Pridobivajmo prostore za vse otroke“ — skratka, starši naj bi bili pobudniki različnih akcij v krajinski skupnosti.
 4. Vzgojnovarstveni zavodi bodo opravili še te naloge:
 - organizirali CICIBANOVE ŠOLE IN MALE ŠOLE, POTUJOČE VRTCE za otroke, ki še niso v VVZ;
 - organizirali različne vzgojne oblike (tedenske popoldanske, sobotne) za otroke, ki še niso v VVZ: vzgojno delo na igriščih, pravljicne, filmske, lutkovne krožke, izleti ipd.;
 - proučili možnost razvoja družinskega varstva otrok v krajinski skupnosti ter prevzeli naloge;
 - VVZ bodo pričeli tudi izobraževati varuhinje, ki bodo opravljale vzgojnovarstveno dejavnost na domu.
- Skupnost vzgojnovarstvenih zavodov bo kasneje še dopolnila program.

Monografija o zgodovini dalmatinskega šolstva

Hrvatski šolski muzej v Zagrebu je pred kratkim izdal študijo dr. Ive Perića: „Borba za ponarodenje dalmatinskega šolstva 1860-1918“. Ta knjiga je prva v zbirki Monografije. Avtor je objavil že več publikacij in člankov o šolstvu v Dalmaciji. V tem delu obravnava boj za uvedbo hrvaškega jezika v dalmatinskih šolah, ki je potekal hkrati z narodnostnim prebujenjem in bojem za narodne pravice.

Knjiga obravnava obdobje od padca Bachovega absolutizma in začetka ustavne dobe do zloma habsburške monarhije. Prvo poglavje: Pogled na šolstvo in učni jezik v Dalmaciji od uvajanja avstrijske uprave do padca Bachovega absolutizma nam slika obdobje od leta 1814, ko je Dalmacija že drugič prišla pod avstrijsko oblast ter imela status kraljevine z upravo v Zadru. Bila je ločena od ostale Hrvatske. Avstrijska vlada je dopuščala v Dalmaciji italijanski uradni jezik, da bi s tem zavrla narodni razvoj Hrvatov in Srbov.

Drugo poglavje knjige ima naslov: Ponarodenje šolstva — sestavni del političnega programa dalmatinskih narodnjakov in prvi uspehi v začetni dobi. Obravnava obdobje ustavnosti, ko je izšla ministrska uredba, ki daje v dalmatinskih šolah prednost materinemu jeziku učencev. Vzniknilo je gibanje za združitev Dalmacije z ostalo Hrvatsko, ki je sprožilo nastanek dveh strank, in sicer narodnjakov, ki so bili za združitev z ostalo Hrvatsko in avtonomašev, ki so bili proti. Leta 1865 so občine dobile pravico, da določijo učni jezik

na svojem območju, zato je bil le-ta odvisen od stranke, ki je imela v občini večino.

Tretje poglavje: Težave in uspehi boja za narodno šolstvo v Dalmaciji od prvih občinskih volitev do osvojitve saborske večine obravnava čas od 1865 do 1870. Po letu 1865 je bil hrvaški učni jezik v rabi že v nekaterih osnovnih šolah, prav tako tudi v gimnazijah v Kotorju in Dubrovniku, odprto pa je bilo tudi že prvo hrvaško učiteljsko v Arbanasih pri Zadru. To obdobje se je končalo z zmago narodnjakov na volitvah leta 1870. Četrto poglavje, to je čas med letom 1871 in 1889, ima naslov: Nadaljevanje boja za ponarodenje dalmatinskega šolstva v 8. in 9. desetletju prejšnjega stoletja. V tem obdobju je nastalo veliko hrvaških srednjih šol, porazi avtonomašev pa so bili vedno številnejši. V šolskem letu 1880/81 je bilo le še pet osnovnih šol, kjer so učili v italijanski. Značilnost zadnjega, to je petega poglavja: Peta faza boja za ponarodenje dalmatinskega šolstva je dokončen obračun z nasprotniki ter proti italijanizaciji. V tej dobi skuša italijanska „iredenta“ obdržati svoje pozicije v Dalmaciji, ustanavlja svoja šolska društva, ki dajejo učencem razne ugodnosti. Večjih uspehov pa ta društva v Dalmaciji niso dosegla.

Knjiga sklepa z letom 1918, razpadom avstroogrške monarhije in združitvijo Dalmacije z ostalo Hrvatsko.

TATJANA HOJAN

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

Kako urediti odsotnost?

VPRAŠANJE: Učitelji pogosto izostajajo od pouka zaradi študija, raznih seminarjev, sestankov v delegacijah in podobno. Na šoli se ne moremo sporazumeti, ali ima učitelj v primeru take odsotnosti pravico do nadomestila osebnega dohodka, ali mora ure odsotnosti nadomestiti in podobno. Zanimamo nas tudi, če pripada učiteljem med šolskimi počitnicami dodatek za družbeno prehrano?

Osnovna šola

ODGOVOR: Posamezna vprašanja, in tudi ta, ki tarejo vas, lahko delavci delovne organizacije uredijo s samoupravnim sporazumom o medsebojnih razmerjih v združenem delu s tem, da je zakon o medsebojnih razmerjih o združenem delu (Ur. l. SRS, št. 18/74) določil, katere pravice in obveznosti iz medsebojnih razmerij so izključno prepuščene ureditvi po volji delavcev. Izhodišče zakona je v tem, da morajo biti s samoupravnim sporazumom o medsebojnih razmerjih urejene tiste pravice in obveznosti, ki jih določa zakon kot enotne za vse delavce.

Po navedenem zakonu ima delavec pravico biti odsoten z dela do 7 delovnih dni v posameznem koledarskem letu in mu gre nadomestilo osebnega dohodka v primerih in ob pogojih, ki so določeni v samoupravnem sporazumu. Če je odsotnost z dela potrebna zaradi priprave na strokovni ali sklepní izpit, sme trajati tudi več kot sedem delovnih dni v letu.

O tem se morate torej sporazumeti sami in samoupravno uzakoniti, kdaj je delavec upravičen odsoten, kdaj ima pravico do nadomestila osebnega dohodka, kako je z nadomešča-

njem odsotnih in kakšen je sistem regresiranja prehrane. Zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu v drugem členu izrecno določa, da ima delavec, ki je izbran za delegata, zaradi te funkcije pravico izostati z dela za določen čas. Pri tem ohrani vse pravice in dolžnosti delavca v združenem delu, torej vsekakor tudi ustrezno nadomestilo osebnega dohodka.

Receptov torej ni, glede na zakonska določila pa ste dolžni nakazano problematiko rešiti s samoupravnim sporazumom.

T. Sarec

Dopisna delavska univerza v Ljubljani

vpisuje v dopisne šole

- osnovno šolo (5., 6., 7. in 8. razred)
- poklicno administrativno šolo (dveletno)
- ekonomsko šolo
- tehniško šolo (strojno, elektrotehniško, lesnoindustrijsko in kemijsko stroko)
- delovodsko šolo (za strojno stroko)
- poklicno kovinarsko šolo

vpisuje tudi v dopisne tečaje

- nemškega in italijanskega jezika
- esperantskega jezika
- tehničnega risanja
- za skladišnike
- za kontrolorje in predelavce v kovinarski stroki
- tečaj strojepisja (v drugem delu tečaja možnost specializacije za stavce na IBM strojih ali za fonodaktilografe)
- tečaj poslovne korespondence (za delovne organizacije po modernem programu)
- tečaj za družbeno izobraževanje

Vpisujemo vsak dan od 7. do 14. ure, ob torkih do 18. ure (od 1. septembra tudi drugo soboto v mesecu)

Podrobnosti o sistemu dopisnega izobraževanja, učnem programu in pogojih za vpis boste lahko izvedeli iz prospekta za šol. leto 1974/75, ki vam ga pošljemo na vašo zahtevo.

Svoj naslov napišite s tiskanimi črkami!

Za prospekt pošljite znamko v vrednosti 5 din na naslov: DOPISNA DELAVSKA UNIVERZA, 61000 Ljubljana, Parmova 39, telefon 312-141, poštni predal 106.

OBČINSKA ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE
CELJE

RAZPISUJE

I. republiško srečanje pionirjev — hranilničarjev Slovenije

KI BO 19. IN 20. OKTOBRA 1974
V CELJU

POKROVITELJ SREČANJA JE LJUBLJANSKA BANKA, PODRUŽNICA CELJE

I.

I. republiško srečanje pionirjev — hranilničarjev je vključeno v Jugoslovanske pionirske igre 1973/74 pod geslom „LEPOTA V USTVARJANJU — RADOŠT V ODKRIVANJU“.

II.

Srečanja se lahko udeleži po en delegat pionirske hranilnice, ki deluje v pionirskem odredu — na šoli, ne glede na število vlagateljev. Spremljevalci pionirjev — delegatov so mentorji pionirskih hranilnic.

V občinskem merilu se določi en spremljevalec na pet delegatov, nad pet delegatov do neomejenega števila pa dva spremljevalca.

III.

Organizator želi, da se prijavijo pionirske hranilnice z vse Slovenije, ki varčujejo pri katerikoli banki — hranilnici.

IV.

Prijave na priloženem obrazcu pošljite do 30. septembra 1974 OBČINSKI ZVEZI PRIJATELJEV MLADINE CELJE, Gledališka ulica št. 2, 63000 CELJE, poštni predal 137.

V.

Organizator krije samo stroške bivanja pionirjev — delegatov v Celju (prenočišče in prehrano).

VI.

O vseh podrobnostih srečanja in navodilih bodo udeleženci obveščeni pravočasno, takoj po prijavi roku. OBČINSKA ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE CELJE

Tehniška založba Slovenije

Lepi pot 6, Ljubljana

obvešča vse osnovne šole, da bo v dogovoru z Zavodom za šolstvo SR Slovenije naknadno izdala delovni zvezek **TEHNIŠKO RISANJE ZA 5. RAZRED OSNOVNIH ŠOL**.

Delovni zvezek bo dotiskan med 25. in 30. oktobrom t. l.

Šole naj naročajo delovni zvezek **TEHNIŠKO RISANJE ZA 5. RAZRED** neposredno na naslov založbe, da bi ga učenci čimprej imeli v rokah.

Cena za en izvod delovnega zvezka je 7,00 din.

Naročila pošljite na naslov **TEHNIŠKA ZALOŽBA SLOVENIJE**, Lepi pot 6, Ljubljana.

Dobrova pri Ljubljani je dobila novo šolo

„Želimo, da bi se v novi šoli vzgajali mladi občani v delovne ljudi,“ je ob odprtju nove šole na Dobrovi poudaril predsednik krajevne skupnosti Zvone Tusaš. Šola je ena od izpolnjenih obljub, danih ob podpisu samoprispevka.

Zgradba je zunaj naselja, postavljena tako, da jo bo skladno s potrebami možno dograjevati. Telovadnica bo na voljo vsej dobrovski mladini, ki jo je že zelo težko čakala. V novi šoli je 9 učilnic za kabinetni pouk, večnamenski prostor in knjižnica. Tu bo pouk za učence od 4. do 8. razreda — v stari šoli pa so ostali prvi trije razredi ter vzgojnovarstveni zavod. Tako bodo imeli vsi otroci enozimski pouk in varstvo.

Šola na Dobrovi je enajsti do-

grajeni objekt v viški občini od leta 1972, ko je bil izglasovan samoprispevek. Načrti so izdelani za 20 objektov, zdaj pa pripravljajo načrte še za 30 objektov — šole, telovadnice, vzgojnovarstvene zavode. Občani vidijo, da gre denar za boljše učne razmere njihovih otrok in tako bi najbrž s podaljšanjem samoprispevka ne bilo težav.

Ravnatelj Franc Malovrh je prikazal razvoj šolstva na Dobrovi — začetki dobrovske šole segajo v leto 1844. Šolska mladina je pripravila lep, veder spored. Na slovesnost — dne 15. septembra — so prišli predstavniki občinske skupščine, političnih organizacij in pa številnih osnovnih šol viške občine; celo iz Velikih Lašč.

N. M.

OSNOVNA ŠOLA TREBNJE

razpisuje naslednji delovni mesti:

- učitelja za matematiko, PRU
- učitelja za slovenski in srbohrvatski jezik, PRU

Obe mesti sta razpisani za nedoločen čas.

Ce se bodo prijavili kandidati, ki ne ustrezajo razpisu, bodo sprejeti za določen čas.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

DIJAŠKI DOMOVI CELJE TOZD dom Vere Šlandrove

razpisuje prosto delovno mesto:

— RAVNATELJA TOZD

Pogoji:

- višja ali visoka izobrazba pedagoške smeri
- najmanj 5 let dela v prosvetnih ustanovah
- opravljen strokovni izpit
- poznavanje problematike in dela dijaških domov
- moralna in politična neoporečnost

Kandidati naj pošljejo prijave z življenjepisom in dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa na naslov:

Dijaški domovi Celje, Maistrova 5, Celje.

OSNOVNA ŠOLA „DR. PETRA DRŽAJA“ VELIKI GABER, kadrovska komisija

razpisuje tri delovna mesta predmetnih učiteljev, in sicer za:

- matematiko, PRU ali P
- tehnični pouk — fizika, PRU ali P
- glasbeni pouk, PRU ali P

Na voljo so samske sobe.

Ugodne vlakovne in avtobusne zveze z Ljubljano in Novim mestom.

Rok prijave 15 dni po objavi razpisa.

OSNOVNA ŠOLA DOBROVA PRI LJUBLJANI

razpisuje delovni mesti:

- učitelja razrednega pouka za delo v oddelku podaljšanega bivanja
- vzgojiteljice v otroškem vrtcu

Z Ljubljano so ugodne avtobusne zveze. Nastop dela takoj ali po dogovoru.

Komisija za sistemizacijo delovnih mest, kadrovske in stanovanjske zadeve na **OSNOVNI ŠOLI TRNOVO**

razpisuje delovni mesti:

- učitelja za glasbeni pouk — PRU ali P ali absolvent ustreznih šol
- učitelja SD — zgodovine, PRU ali P, lahko tudi upokojenec ali absolvent ustreznih kadrovske šole — za določen čas

Kandidati morajo imeti poleg splošnih pogojev tudi ustreznost moralno politične lastnosti.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Prijave pošljite na upravo šole Ljubljana, Karunova 14/a

Vzgojnovarstvenim zavodom in vzgojitelskim šolam

Pedagoški inštitut pri univerzi v Ljubljani je vključil v program svojih edicij za leto 1974 publikacijo z naslovom „Dokumentacija dnevnega dela vzgojiteljic v vzgojnovarstvenih zavodih“. V njej je zbral svoje raziskovalne izkušnje, razmišljanja in predloge s področja dnevnih dokumentacije — to je dnevnih priprav in analiz — dela vzgojiteljic.

Knjižica je namenjena zlasti:

- vzgojiteljicam v predšolskih ustanovah kot primer, spodbuda za razmišljanje, pa tudi kot konkretni napotki pri dnevnem dokumentiranju njihovega dela;

- ravnateljicam, pedagoškim vodjem in vsem drugim, ki delo vzgojiteljic spremljajo in usmerjajo, kot primer, spodbuda za razmišljanje, pa tudi za praktične napotke pri sledenju in analizi dnevnih dokumentacije dela vzgojiteljic;

- vzgojitelskim šolam kot gradivo za uvajanje dijakinj v naloge vzgojiteljic na področju dnevnih dokumentacije in seznanjanje z nekaterimi pojmi s področja predšolske pedagogike.

Knjižico, ki bo izšla predvidoma v oktobru leta 1974, lahko naročite na naslov: Pedagoški inštitut pri univerzi v Ljubljani, Groblje 3, 61230 Domžale. Predvidena cena izvoda je 44,00 din.

Vabilo

Maturanti tolminskega učiteljskega, ki smo maturirali v šolskem letu 1953/54, se bomo zbrali za 20-letnico mature 12. oktobra 1974 ob 19. uri v hotelu „Krn“ — Tolmin.

Prijave pošljite takoj na naslov: Vrabl Franc, Tolmin, Kosovelova 1 a.

OSNOVNA ŠOLA PIRAN

razpisuje prosti delovni mesti:

- učitelja za glasbeno vzgojo — PRU ali P

- učitelja za razredni pouk (4. razred). Delo je za določen čas.

Nastop dela po dogovoru.

Rok prijave je 15 dni po objavi razpisa.

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA SKUPŠČINE OBČINE NOVA GORICA

razpisuje

na osnovi 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovnem šolstvu (Uradni list SRS, št. 14/69) in 7. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o šrednjem šolstvu (Uradni list SRS, št. 20/70) naslednja prosta delovna mesta:

1. ravnatelja osnovne šole Deskle
2. ravnatelja osnovne šole Šempas
3. ravnatelja šolskega centra za blagovni promet Nova Gorica

POGOJI: Pod 1. in 2. morajo izpolnjevati pogoje za učitelja osnovne šole in imeti srednjo, višjo ali visoko izobrazbo pedagoške smeri in strokovni izpit ter najmanj 5 let pedagoške prakse. Pod 3. morajo izpolnjevati pogoje za učitelja srednje šole s strokovnim izpitom in imeti najmanj 5 let vzgojnoizobraževalne prakse.

Kandidati morajo imeti potrebne organizacijske sposobnosti, moralno politične lastnosti, morajo biti družbeno aktivni in so se morali odlikovati v dosedanjem vzgojnoizobraževalnem delu.

Kandidati naj vložijo prijave v 15 dneh po objavi na naslov: Skupščina občine Nova Gorica — komisija za volitve in imenovanja. Prijavi priložite: življenjepis, dokazilo o strokovnosti in praksi, potrdilo o nekaznovanju in da niste v kazenskem postopku.

kinematografi prikazujejo

Torej dobro narejena filmska slikanica po Boccaciu. Nič več. Morda se odpre vprašanje, kakšna je odvisnost literature od stvarnih dogodkov in oseb iz življenja in kakšna je odvisnost sodobnega filma od starejše literature predloge. Mislim, da je to vprašanje ključno, priporočljiva bi bila pedagoška intervencija v obliki pogovora. Tako filmi se posebno privlačijo mladega gledalca, kajti „preovedano“ vleče. Film si bodo tako ali tako ogledali mnogi. — mš

ROPARJI VLAKA (Inex film) je dober western v režiji Burta Kennedyja in z Johnom Wayneom v glavni vlogi. Slikovito okolje, dinamična akcija in razplet zgodbe ob koncu filma bo pritegnilo pozornost gledalcev vseh generacij. — mš

PEGASTO DEKLE (Cinema)

— Režija M. Idrizović. Ni pomembnejše delo jugoslovanske proizvodnje kriminalnih filmov. Film nima drugega namena, kot zabavati gledalca ob bolj ali manj posrečenih akcijah prevartov in naših miličnikov. — mš

PREPOVEDANI DECAMERON

— Poznamo nekaj filmov izrazito erotične vsebine, ki so si poiskali literarno predlogo v stilih od renesanse do romantike ali kasneje. Ta film nam odpira pogled v renesančno erotiko, postavljeno v scenarij in kostume te dobe. Na platnu zaživijo prizori in portreti iz Giottovih kompozicij in fresk.

BOMBA IZ CANSAS CI-TYJA — Banalno delo, ki skuša pritegniti tisti del občinstva, ki mu ugajajo filmi z izzivalnimi in atraktivnimi lepoticami. Raquel Welch v glavni vlogi, vse skupaj pa začinjeno z obilo abotnosti in surovosti. — mš

ČRNOBRADA POŠAST

Komedija iz Disneyeve produkcije, ki upodobi na platnu nekatero nestvarno dogodka in ljudi. Film je primeren zlasti za mlajše gledalce osnovnih šol, zabaval pa bo tudi vse starejše. — mš

TROJNI ODMEV — angleška ljubzenska drama z Glendo Jackson v glavni vlogi. To je zgodba o vojaškem dezertirju, ki si poišče zatočišče na samotni kmetiji pri ne več mladi ženi. Njuno skupno življenje se tragično konča. Lep film, priporočljiv za pogovore z učenci od 14. leta naprej. — mš

Obvestilo

15. številki Prosvetnega delavca smo priložili položnice. Prosim naročnike, ki še vedno niso poravnali naročnine za lansko in tekoče leto, naj to čimprej store. Naročnina za leto 1973 znaša 20,00 din, naročnina za leto 1974 pa 30,00 din.

UPRAVA

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štiri-najstrednevo med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.

Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 30 din za posameznike, za šole in druge ustanove 55 din. Št. tek. računa 50100-601-16915

Tiska ČZP Ljudska pravica, ISSN 0033-1643